

ЗАКОН о парничном поступку

Објављен у "Службеном гласнику РС", бр. 72/2011, 49/2013 (Одлука Уставног суда), 74/2013 (Одлука Уставног суда), 55/2014, 87/2018, 18/2020, 10/2023 (други закон)

Део први

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Глава I

ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

Овим законом уређују се правила поступка за пружање судске правне заштите по којима се поступа и одлучује у парницама за решавање спорова насталих поводом повреде права личности и спорова из породичних, радних, привредних, имовинскоправних и других грађанскоправних односа, осим спорова за које је посебним законом прописана друга врста поступка.

Члан 2.

Странке имају право на закониту, једнаку и правичну заштиту својих права.

Суд не може да одбије одлучивање о захтеву за који је надлежан.

Члан 3.

У парничном поступку суд одлучује у границама захтева који су постављени у поступку.

Странке могу слободно да располажу захтевима које су поставиле у току поступка. Странке могу да се одрекну свог захтева, признају захтев противне странке и да се поравнају.

Суд неће да дозволи располагања странака која су у супротности са принудним прописима, јавним поретком, правилима морала и добрим обичајима.

Члан 4.

Суд одлучује о тужбеном захтеву по правилу на основу усменог, непосредног и јавног расправљања, ако овим законом није другачије прописано.

Суд може да искључи јавност само у случајевима прописаним законом.

Члан 5.

Суд ће свакој странци да пружи могућност да се изјасни о захтевима, предлозима и наводима противне странке.

Суд је овлашћен да одлучи о захтеву о коме противној странци није била пружена могућност да се изјасни, само ако је то законом прописано.

Суд не може своју одлуку да заснује на чињеницама о којима странкама није пружена могућност да се изјасне осим ако законом није другачије прописано.

Члан 6.

У парничном поступку у службеној употреби је српски језик и ћирилично писмо. Други језици и писма службено се употребљавају у складу са законом.

У судовима на чијим подручјима живе припадници националних мањина, у службеној употреби су и њихови језици и писма, у складу са Уставом и законом.

Странке и други учесници у поступку имају право да се служе својим језиком и писмом, у складу са одредбама овог закона.

Члан 7.

Странке су дужне да изнесу све чињенице на којима заснивају своје захтеве и да предложе доказе којима се утврђују те чињенице.

Суд ће да размотри и утврди само чињенице које су странке изнеле и да изведе само доказе које су странке предложиле, ако законом није другачије прописано.

Суд је овлашћен да утврди и чињенице које странке нису изнеле и изведе доказе које странке нису предложиле, ако из резултата расправљања и доказивања произлази да странке располажу захтевима којима не могу да располажу (члан 3. став 3).

Члан 8.

Суд одлучује по свом уверењу, на основу савесне и брижљиве оцене сваког доказа засебно, свих доказа као целине и на основу резултата целокупног поступка, које ће чињенице да узме као доказане.

Члан 9.

Странке су дужне да савесно користе права која су им призната овим законом.

Суд је дужан да спречи и казни сваку злоупотребу права које имају странке у поступку.

Члан 10.

Странка има право да суд одлучи о њеним захтевима и предлозима у разумном року.

Суд је дужан да поступак спроведе без одуговлачења, у складу са претходно одређеним временским оквиром за предузимање парничних радњи (у даљем тексту: временски оквир) и са што мање трошкова.

Непоступање судије у временском оквиру је основ за покретање дисциплинског поступка у складу са одредбама Закона о судијама.

Члан 11.

Суд ће да упути странке на медијацију или на информативно рочиште за медијацију, у складу са законом, односно да укаже странкама на могућност за вансудско решавање спора медијацијом или на други споразуман начин.

Члан 12.

Ако одлука зависи од претходног решења питања да ли постоји неко право или правни однос, а о том питању још није донео одлуку суд или други надлежни орган (претходно питање), суд може сам да реши то питање ако посебним прописима није другачије предвиђено.

Одлука суда о претходном питању има правно дејство само у парници у којој је то питање решено.

Члан 13.

У парничном поступку суд је у погледу постојања кривичног дела и кривичне одговорности учиниоца везан за правноснажну пресуду кривичног суда којом се оптужени оглашава кривим.

Члан 14.

Странке предузимају парничне радње у писаном облику изван рочишта, а усмено на рочишту, ако за поједине радње није законом прописан облик у коме морају да се предузму.

Глава II

НАДЛЕЖНОСТ И САСТАВ СУДА

1. Заједничке одредбе

Члан 15.

Суд оцењује по службеној дужности, одмах по пријему тужбе, да ли је надлежан и у којем је саставу надлежан, на основу навода у тужби и на основу чињеница које су суду познате.

Ако се у току поступка промене околности на којима је заснована надлежност суда или ако тужилац смањи тужбени захтев, суд који је био надлежан у време подношења тужбе остаје и даље надлежан и ако би услед ових промена био надлежан други суд исте врсте.

Члан 16.

Суд у току целог поступка по службеној дужности пази да ли решавање спора спада у судску надлежност.

Суд ће да се огласи ненадлежним, укине спроведене радње у поступку и одбаци тужбу, ако у току поступка утврди да за решавање спора није надлежан суд него неки други орган.

Суд ће да се по службеној дужности огласи ненадлежним, укине спроведене радње у поступку и одбаци тужбу ако у току поступка утврди да за решавање спора није надлежан суд Републике Србије (у даљем тексту: домаћи суд), осим ако надлежност домаћег суда зависи од пристанка туженог, а тужени је дао свој пристанак.

Члан 17.

Суд у току целог поступка по службеној дужности пази на своју стварну надлежност.

Виши суд првог степена не може да се огласи стварно ненадлежним ни по службеној дужности ни по приговору туженог после упуштања туженог у расправљање у правним стварима из надлежности нижег суда првог степена исте врсте.

Ако се тужба не доставља туженом на одговор, тужени може да истакне приговор ненадлежности најкасније пре почетка припремног рочишта, а ако се оно не одржава, пре отварања главне расправе.

Против решења вишег суда првог степена којим се огласио стварно надлежним, као и против решења којим се тај суд огласио стварно ненадлежним и предмет уступио нижем суду првог степена исте врсте, није дозвољена жалба.

Члан 18.

Суд ће решењем да обустави парнични поступак, ако до доношења одлуке о главној ствари утврди да поступак треба да се спроведе по правилима ванпарничног поступка.

Поступак ће да се настави, по правноснажности решења, пред надлежним судом по правилима ванпарничног поступка.

Члан 19.

Суд ће по службеној дужности да се огласи месно ненадлежним ако постоји искључива месна надлежност неког другог суда, најкасније у року од осам дана од дана пријема одговора на тужбу.

Ако се тужба не доставља туженом на одговор, суд ће по службеној дужности да се огласи месно ненадлежним у року од осам дана од дана пријема тужбе.

Суд може да се по приговору месне ненадлежности туженог огласи месно ненадлежним у року од осам дана од дана пријема одговора на тужбу.

Ако се тужба не доставља на одговор, тужени може да истакне приговор месне ненадлежности најкасније на припремном рочишту, односно на првом рочишту за главну расправу, ако се припремно рочиште не одржава, а пре упуштања у расправљање, о чему суд мора да одлучи у року од осам дана од дана изјављивања приговора.

Члан 20.

По правноснажности решења којим се огласио ненадлежним (чл. 17. и 19), суд ће да уступи предмет надлежном суду.

Суд ће, у случају изборне надлежности, да затражи од тужиоца да се изјасни у року од три дана пре него што уступи предмет надлежном суду. У случају да се тужилац не изјасни у одређеном року, суд ће да уступи предмет суду опште месне надлежности.

Суд коме је предмет уступљен као надлежном наставиће поступак као да је код њега био покренут.

Члан 21.

Ако суд коме је предмет уступљен као надлежном сматра да је надлежан суд који му је предмет уступио или неки други суд, доставиће предмет суду који треба да реши овај сукоб надлежности у року од осам дана од дана пријема предмета, осим ако нађе да му је предмет уступљен услед очигледне омашке, а требало је да буде уступљен неком другом суду, у ком случају ће да уступи предмет другом суду и о томе обавести суд који му је предмет уступио.

Ако је поводом жалбе против одлуке првостепеног суда којом се он огласио месно ненадлежним одлуку донео другостепени суд, за ту одлуку везан је у погледу надлежности и суд коме је предмет уступљен, ако је другостепени суд који је одлуку донео надлежан за решавање сукоба надлежности између тих судова.

Одлука другостепеног суда о стварној ненадлежности првостепеног суда везује сваки суд коме исти предмет буде касније уступљен, ако је другостепени суд надлежан за решавање сукоба надлежности између тих судова.

Члан 22.

Сукоб надлежности између судова исте врсте решава заједнички непосредно виши суд.

Сукоб надлежности између судова разне врсте решава Врховни касациони суд.

Члан 23.

О сукобу надлежности може да се одлучи и ако се странке нису претходно изјасниле о надлежности.

Док се не реши сукоб надлежности, суд коме је предмет уступљен дужан је да предузима оне радње у поступку за које постоји опасност од одлагања.

Против решења којим се решава сукоб надлежности није дозвољена жалба.

Члан 24.

Суд предузима радње у поступку на свом подручју.

Ако постоји опасност због одлагања, суд ће да предузима поједине радње и на подручју суседног суда и о томе ће да обавести суд на чијем подручју је предузета радња.

Члан 25.

У погледу надлежности домаћих судова за суђење странцима који уживају имунитет у Републици Србији и за суђење страним државама и међународним организацијама јавноправног карактера важе правила међународног права.

Суд у случају сумње о постојању и обиму имунитета, може да затражи обавештење од министарства надлежног за послове правосуђа.

2. Надлежност судова за спорове са међународним елементом

Члан 26.

Домаћи суд је надлежан за суђење, ако је његова надлежност за спор са међународним елементом изричито предвиђена законом или међународним уговором.

Ако у закону или међународном уговору нема изричите одредбе о надлежности домаћег суда за одређену врсту спорова, домаћи суд је надлежан за суђење у тој врсти спорова и ако његова надлежност произлази из одредаба закона о месној надлежности домаћег суда.

3. Стварна надлежност

Члан 27.

Судови у парничном поступку суде у границама своје стварне надлежности прописане законом.

Члан 28.

Ако је за утврђивање стварне надлежности, права на изјављивање ревизије и у другим случајевима прописаним у овом закону меродавна вредност предмета спора, као вредност предмета спора узима се само вредност главног захтева.

Камате, уговорна казна и остала споредна тражења, као и трошкови поступка не узимају се у обзир ако не чине главни захтев.

Члан 29.

Ако се захтев односи на будућа давања која се понављају, вредност предмета спора рачуна се по њиховом збиру, али највише до износа који одговара збиру давања за време од пет година.

Члан 30.

Ако једна тужба против истог туженог обухвата више захтева који се заснивају на истом чињеничном и правном основу, надлежност се одређује према збиру вредности свих захтева.

Ако захтеви у тужби произлазе из разних основа или су истакнути против више тужених, надлежност се одређује према вредности сваког појединог захтева.

Члан 31.

Ако се тужбеним захтевом тражи утврђење права својине или других стварних права на непокретностима, утврђење ништавости, поништај или раскид уговора, који има за предмет непокретност, вредност предмета спора се одређује према тржишној вредности непокретности или њеног дела.

Ако се спор води о постојању закупног односа, вредност се рачуна према једногодишњој закупнини, осим ако се ради о закупном односу закљученом на краће време.

Члан 32.

Ако се тужбом захтева само давање обезбеђења за извесно потраживање или установљење založног права, вредност предмета спора одређује се према износу потраживања које треба да се обезбеди.

Изузетно од става 1. овог члана, ако предмет залогa има мању вредност од потраживања које треба да се обезбеди, као вредност предмета спора узеоће се вредност предмета залогa.

Члан 33.

Ако се тужбени захтев не односи на новчани износ, а тужилац у тужби наведе да пристаје да уместо испуњења тог захтева прими одређени новчани износ, као вредност предмета спора узеоће се тај износ.

У другим случајевима, ако се тужбени захтев не односи на новчани износ, меродавна је вредност предмета спора коју је тужилац означио у тужби.

Ако је у случају из става 2. овог члана тужилац очигледно сувише високо или сувише ниско означио вредност предмета спора, суд ће, најкасније на припремном рочишту, а ако припремно рочиште није одржано онда на главној расправи, пре почетка расправљања о главној ствари, брзо и на погодан начин да провери тачност означене вредности и утврди вредност предмета спора.

4. Састав суда

Члан 34.

У парничном поступку суди веће или судија појединац.

Председник већа предузима радње у поступку и доноси одлуке за чије је предузимање, односно доношење овлашћен овим законом.

Судија појединац има овлашћења председника већа, односно већа, прописана овим законом, у парницама у којима суди.

Члан 35.

У првом степену спорове суди веће, осим ако законом није прописано да суди судија појединац.

Ако веће суди у првом степену, састављено је од једног судије председника већа и двоје судија поротника.

Судија појединац суди у:

- имовинскоправним споровима,

- стамбеним споровима,
- споровима због сметања државине,
- споровима о ауторским и сродним правима,
- споровима о објављивању информације и одговора на информацију,
- споровима о заштити и употреби проналазака, индустријског дизајна, модела, узорака, жигова, ознака географског порекла, топографије интегрисаних кола (топографије полупроводничких производа) и права оплемењивача биљних сорти,
- споровима због дискриминације,
- споровима због повреде права личности,
- споровима поводом избора и разрешења органа правних лица,
- споровима поводом колективних уговора,
- потрошачким споровима,
- споровима поводом штрајка.

Судија појединац спроводи поступак и доноси одлуку у предметима правне помоћи.

Судије које суде у првом и другом степену у парничном поступку у вези са породичним односима морају бити лица која су стекла посебна знања из области права детета.

Програм и начин стицања посебних знања из става 5. овог члана споразумно прописују министар надлежан за послове правосуђа и министар надлежан за послове породичне заштите.

Члан 36.

БРИСАН - са 55/2014

Члан 37.

Ако суди у другом степену у седници већа или на расправи суд одлучује у већу састављеном од троје судија, осим кад је овим законом другачије прописано.

Врховни касациони суд одлучује у већу састављеном од троје судија.

Суд решава сукоб надлежности (члан 22) и одлучује у свим осталим случајевима у већу стављеном од троје судија.

5. Месна надлежност

а) Општа месна надлежност

Члан 38.

Тужба се подноси суду који је опште месно надлежан, ако законом није другачије прописано.

Члан 39.

За суђење је опште месно надлежан суд на чијем подручју тужени има пребивалиште.

Ако тужени нема пребивалиште у Републици Србији нити у некој другој држави, опште месно надлежан је суд на чијем подручју тужени има боравиште.

Ако тужени поред пребивалишта има и боравиште у неком другом месту, а према околностима може да се претпостави да ће ту дуже време да борави, опште месно надлежан је и суд боравишта туженог.

Члан 40.

За суђење у споровима против Републике Србије, аутономне покрајине, јединице локалне самоуправе и њихових органа, опште месно надлежан је суд на чијем се подручју налази седиште њене скупштине.

За суђење у споровима против правних лица, опште месно надлежан је суд на чијем се подручју налази њихово седиште, према извештају Агенције за привредне регистре.

Члан 41.

За суђење у споровима против држављанина Републике Србије који стално живи у иностранству, где је упућен на службу или на рад од стране државног органа или правног лица, опште месно надлежан је суд његовог последњег пребивалишта.

б) Посебна месна надлежност

Члан 42.

Ако је једном тужбом тужено више лица (члан 205. став 1. тачка 1), а за њих не постоји месна надлежност истог суда, надлежан је суд који је месно надлежан за једног од тужених.

Члан 43.

За суђење у споровима о законском издржавању, ако је тужилац лице које тражи издржавање, поред суда опште месне надлежности, надлежан је и суд на чијем подручју тужилац има пребивалиште, односно боравиште.

Ако је за спорове о законском издржавању са међународним елементом домаћи суд надлежан зато што тужилац има пребивалиште у Републици Србији, месно надлежан је суд на чијем подручју тужилац има пребивалиште.

Ако надлежност домаћег суда у споровима о законском издржавању постоји зато што тужени има имовину у Републици Србији из које може да се наплати издржавање, месно надлежан је суд на чијем се подручју налази та имовина.

Члан 44.

За суђење у споровима због вануговорне одговорности за штету, поред суда опште месне надлежности, надлежан је и суд на чијем је подручју штетна радња извршена или суд на чијем је подручју штетна последица наступила.

Ако је штета настала услед смрти или тешке телесне повреде, поред суда из става 1. овог члана, надлежан је и суд на чијем подручју тужилац има пребивалиште, односно боравиште.

Одредбе ст. 1. и 2. овог члана примењиваће се и у поступку против организације за осигурање ради накнаде штете трећим лицима на основу прописа о непосредној одговорности организације за осигурање, а одредба става 1. овог члана и у поступку о регресним захтевима по основу накнаде штете против регресних дужника.

Члан 45.

За суђење у споровима за заштиту права потрошача, поред суда опште месне надлежности, надлежан је и суд на чијем подручју потрошач има пребивалиште, односно боравиште.

Члан 46.

За суђење у споровима због повреде права личности, поред суда опште месне надлежности, надлежан је и суд на чијем подручју је штетна радња извршена или суд на чијем подручју тужилац има пребивалиште, односно боравиште.

Члан 47.

За суђење у споровима за заштиту права на основу писмене гаранције против произвођача који је дао гаранцију, поред суда опште месне надлежности за произвођача, надлежан је и суд опште месне надлежности за продавца који је приликом продаје ствари уручио купцу писмену гаранцију произвођача.

Члан 48.

За суђење у споровима ради утврђивања постојања или непостојања брака, поништења брака или развода брака (брачни спорови), поред суда опште месне надлежности, надлежан је и суд на чијем подручју су супружници имали последње заједничко пребивалиште.

Ако је за брачне спорове домаћи суд надлежан зато што су супружници имали последње заједничко пребивалиште у Републици Србији, односно зато што тужилац има пребивалиште у Републици Србији, месно надлежан је суд на чијем су подручју супружници имали последње заједничко пребивалиште, односно суд на чијем подручју тужилац има пребивалиште.

Члан 49.

Ако је у споровима о имовинским односима супружника домаћи суд надлежан зато што се имовина супружника налази у Републици Србији или зато што тужилац у време подношења тужбе има пребивалиште или боравиште у Републици Србији, месно надлежан је суд на чијем подручју тужилац има пребивалиште или боравиште у време подношења тужбе.

Члан 50.

У поступку ради утврђивања или оспоравања очинства или материнства дете може да поднесе тужбу пред судом опште месне надлежности или пред судом на чијем подручју има пребивалиште, односно боравиште.

Ако је у поступку ради утврђивања или оспоравања очинства или материнства домаћи суд надлежан зато што тужилац има пребивалиште у Републици Србији, месно надлежан је суд на чијем подручју тужилац има пребивалиште.

Члан 51.

За суђење у споровима о праву својине и другим стварним правима на непокретности, споровима због сметања државине на непокретности, као и у споровима из закупних односа на непокретности, искључиво је месно надлежан суд на чијем подручју се налази непокретност.

Ако се непокретност налази на подручју више судова, надлежан је сваки од тих судова.

У споровима због сметања државине на покретним стварима, поред суда опште месне надлежности, надлежан је и суд на чијем подручју је настало сметање.

Члан 52.

Ако је за суђење у споровима о праву својине и другим стварним правима на ваздухоплову и броду, као и у споровима из закупних односа на ваздухоплову и броду, надлежан домаћи суд, искључиво је месно надлежан суд на чијем се подручју води уписник у који је ваздухоплов, односно брод уписан.

Ако је за суђење у споровима због сметања државине на ваздухоплову, односно броду из става 1. овог члана надлежан домаћи суд, поред суда на чијем се подручју води уписник у који је ваздухоплов, односно брод уписан, месно је надлежан и суд на чијем се подручју догодило сметање.

Члан 53.

Тужба о имовинскоправним захтевима против лица за која не постоји општа месна надлежност у Републици Србији може да се поднесе сваком домаћем суду на чијем се подручју налази имовина тог лица или предмет који се тужбом тражи.

Ако надлежност домаћег суда постоји зато што је обавеза настала за време боравка туженог у Републици Србији, месно надлежан је суд на чијем је подручју обавеза настала.

За спорове против лица за која не постоји општа месна надлежност у Републици Србији, за обавезе које треба да се испуне у Републици Србији, тужба може да се поднесе суду на чијем подручју та обавеза треба да се испуни.

Члан 54.

За суђење у споровима против правног лица које има огранак изван свог седишта, ако спор произлази из правног односа тог огранка, поред суда опште месне надлежности, надлежан је и суд на чијем се подручју налази тај огранак.

Члан 55.

За спорове против правног лица које има седиште у иностранству у погледу обавеза које су засноване у Републици Србији или у Републици Србији морају да се испуне, тужба може да се поднесе суду на чијем се подручју налази његово стално заступништво или седиште органа коме је поверено да врши његове послове.

Члан 56.

У споровима против Републике Србије из односа са војним јединицама, односно војним установама, искључиво је надлежан суд на чијем се подручју налази седиште команде војне јединице, односно војне установе.

Члан 57.

Док оставински поступак није правноснажно окончан, за суђење у споровима из наследноправних односа, као и у споровима за потраживања повериоца према наследницима оставиоца за дугове оставиоца, искључиво је месно надлежан суд пред којим се води оставински поступак, односно суд на чијем подручју се налази суд пред којим се води оставински поступак.

Члан 58.

За суђење у споровима који настају у току и поводом судског или административног извршног поступка, односно у току и поводом стечајног поступка, искључиво је месно надлежан суд који спроводи извршни, односно стечајни поступак, односно суд на чијем подручју се налази суд који спроводи извршни поступак, односно суд на чијем се подручју спроводи административно извршење.

Члан 59.

За суђење у споровима имаоца менице или чека против потписника, поред суда опште месне надлежности, надлежан је и суд места плаћања.

Члан 60.

Ако је у спору из радног односа тужилац запослени, за суђење је, поред суда који је опште месно надлежан за туженог, надлежан и суд на чијем се подручју рад обавља или се обављао.

Члан 61.

Ако у иностраној држави држављанин Републике Србије може да буде тужен пред судом који по одредбама овог закона не би био месно надлежан за суђење у тој грађанскоправној ствари, иста надлежност ће да важи и за суђење држављанину те стране државе пред домаћим судом.

в) Одређивање месне надлежности од стране највишег суда одређене врсте

Члан 62.

Надлежни суд првог степена може сам или на предлог странке да поднесе захтев највишем суду одређене врсте да одреди да у поједином предмету поступа други стварно надлежни суд, ако је очигледно да ће тако лакше да се спроведе поступак или ако за то постоје други оправдани разлози.

Захтев надлежног суда првог степена из става 1. овог члана не доставља се странкама на изјашњавање.

Предлог за делегацију надлежности из става 1. овог члана после припремног, односно првог рочишта за главну расправу странка може да поднесе само ако је разлог настао или је странка за њега касније сазнала.

Предлог странке за делегацију надлежности, надлежни суд првог степена ће да достави на изјашњавање противној странци са налогом да се изјасни о предлогу у року од три дана од дана достављања.

Надлежни суд првог степена може да застане са поступком уколико је поднео захтев за делегацију надлежности.

О предлогу странке за делегацију надлежности из става 1. овог члана одлучује надлежни суд првог степена решењем против кога жалба није допуштена, у року од осам дана од дана пријема предлога.

О захтеву надлежног суда првог степена из става 1. овог члана одлучује веће највишег суда одређене врсте.

Захтев, односно предлог за делегацију надлежности може да се поднесе и у другостепеном поступку под условима из става 1. овог члана.

Члан 63.

Првостепени или другостепени суд ће да одбаци предлог за одређивање другог стварно надлежног суда ако странка поново поднесе истоветан предлог, ако је предлог необразложен, не садржи разлоге из члана 62. став 1. овог закона или ако странка предлаже одређивање другог стварно надлежног суда из разлога који се односе на искључење, односно изузеће.

Одлуку из става 1. овог члана доноси председник већа првостепеног суда у року од осам дана или веће другостепеног суда и против ове одлуке није дозвољена жалба.

Члан 64.

Ако је за суђење надлежан домаћи суд, а по одредбама овог закона не може да се утврди који је суд месно надлежан, Врховни касациони суд ће, на предлог странке, да одреди који ће стварно надлежан суд да буде месно надлежан.

г) Споразум о месној надлежности

Члан 65.

Ако законом није прописана искључива месна надлежност неког суда, странке могу да се споразумеју да им у првом степену суди суд који није месно надлежан, под условом да је тај суд стварно надлежан.

Ако је законом прописано да су за суђење месно надлежна два или више домаћих судова, странке могу да се споразумеју да им у првом степену суди један од тих судова или неки други стварно надлежан суд.

Споразум из ст. 1. и 2. овог члана производи правно дејство само ако је састављен у писаном облику и ако се односи на одређени спор или више спорова који сви проистичу из одређеног правног односа.

Исправу о споразуму тужилац мора да приложи уз тужбу, а тужени уз приговор ненадлежности.

Глава III

ИСКЉУЧЕЊЕ И ИЗУЗЕЊЕ

Члан 66.

Судија је дужан да се уздржи од суђења ако постоје разлози који доводе у сумњу његову непристрасност.

Члан 67.

Судија не може да врши судијску дужност (искључење) ако:

- 1) је сам странка, законски заступник или пуномоћник странке, ако је са странком у односу саовлашћеника, саобвезника или регресног обвезника или ако је у истом предмету саслушан као сведок или вештак;
- 2) је као акционар власник више од 3% акција у укупном капиталу правног лица, члан привредног друштва или члан задруге ако је једна од странака његов поверилац или дужник;
- 3) му је странка или законски заступник или пуномоћник странке сродник по крви у правој линији, а у побочној линији до четвртог степена или му је супружник, односно ванбрачни партнер, сродник по тазбини до другог степена, без обзира да ли је брак престао или није;
- 4) је старатељ, усвојитељ или усвојеник странке, њеног законског заступника или пуномоћника или ако између њега и странке, њеног законског заступника или пуномоћника странке постоји заједничко домаћинство;
- 5) између судије и странке тече нека друга парница;
- 6) је у истом предмету учествовао у поступку медијације или у закључењу судског поравнања које се побија у парници или је донео одлуку која се побија или је заступао странку као адвокат;
- 7) је у стечајном поступку као стечајни судија или члан стечајног већа донео одлуку поводом које је дошло до спора.

Судија може да буде изузет ако постоје околности које доводе у сумњу његову непристрасност (изузеће).

Члан 68.

Кад сазна да постоји неки од разлога за искључење из члана 67. став 1. овог закона, судија је дужан да прекине сваки рад на том предмету и да о разлозима за искључење одмах обавести странке и председника суда, који ће да одлучи о искључењу.

Ако судија сматра да постоје разлози за његово изузеће, застаће са поступком и одмах ће о томе да обавести странке и председника суда који ће да одлучи о изузећу. До доношења решења председника суда, судија може да предузима само оне радње за које постоји опасност од одлагања.

Члан 69.

Искључење и изузеће могу да траже и странке.

Странка је дужна да поднесе захтев чим сазна да постоји разлог за искључење односно изузеће, а најкасније до закључења расправе пред првостепеним судом, а ако није било расправљања, до доношења одлуке.

У захтеву мора да се наведе законски разлог због кога се тражи искључење или изузеће, околности из којих произлази да је предлог благовремено поднет и чињенице на којима се заснива постојање разлога за искључење или изузеће.

Захтев за искључење судије који одлучује по правном леку, странка може да поднесе до доношења одлуке о правном леку, а захтев за изузеће у року од 15 дана од дана пријема списка у суд вишег степена. Ако веће буде промењено, рок за подношење захтева за изузеће почиње изнова да тече од дана достављања странци те одлуке суда.

Члан 70.

Неблаговремен (члан 69. ст. 2. и 4), непотпун (члан 69. став 3) и недопуштен захтев за искључење или изузеће председник већа пред којим се води поступак ће да одбаци без одлагања и кад је странка поднела предлог за његово искључење, односно изузеће.

Није допуштен захтев за искључење или изузеће:

- 1) којим се уопштено тражи изузеће свих судија неког суда или свих судија који би могли да учествују у неком поступку;
- 2) о коме је већ одлучено;
- 3) у коме није образложен законски разлог због кога се изузеће тражи;
- 4) ако странка захтева искључење, односно изузеће судије који не поступа у том предмету;
- 5) ако странка захтева искључење, односно изузеће председника суда, изузев када поступа у том предмету.

Ако је захтев из става 1. овог члана поднет на рочишту судија ће га одбацити и наставиће рочиште, а ако је поднет у поднеску, најкасније у року од три дана од дана пријема поднеска.

Против решења из става 1. овога члана није дозвољена посебна жалба.

Члан 71.

О захтеву за искључење и изузеће судије одлучује председник суда, најкасније у року од три дана од дана подношења захтева, а о захтеву за искључење и изузеће председника суда и председника Врховног касационог суда одлучује се у року од 15 дана.

О захтеву за искључење и изузеће председника суда одлучује председник непосредно вишег суда.

О захтеву за искључење и изузеће председника Врховног касационог суда одлучује Општа седница.

Пре доношења решења о изузећу узете се изјава од судије чије се изузеће тражи, а по потреби извршиће се и друге провере.

Против решења о искључењу или усвајању захтева за изузеће није дозвољена жалба, а против решења којим се захтев за изузеће одбија није дозвољена посебна жалба.

Члан 72.

Кад је поднет захтев за његово искључење или изузеће на рочишту, судија ће да доврши започето рочиште. До доношења решења о захтеву за искључење или изузеће судија ће да предузима само оне радње за које постоји опасност од одлагања.

Ако захтев за искључење буде усвојен, суд ће да укине све радње које је предузео искључени судија.

Ако захтев за изузеће буде усвојен, суд ће да укине радње које су биле предузете после подношења захтева, осим ако се странке не сагласе да се предузете радње не укидају.

У случају подношења захтева за искључење или изузеће у току расправе пред другостепеним судом, примењују се одредбе ст. 1. до 3. овог члана.

Члан 73.

Одредбе о искључењу и изузећу судија сходно се примењују и на председника суда и судију поротника.

Судија поротник не може да врши судијску дужност (искључење) и ако стално или привремено ради код предузетника или у правном лицу које је странка у поступку.

Глава IV

СТРАНКЕ И ЊИХОВИ ЗАСТУПНИЦИ

Члан 74.

Странка у поступку може да буде свако физичко и правно лице.

Посебним прописима одређује се ко осим физичких и правних лица може да буде странка у поступку.

Јавни тужилац има право да учествује у парничном поступку као странка само у случајевима прописаним законом.

Изузетно, парнични суд може решењем, које има правно дејство у одређеној парници, да призна својство странке и оним облицима удруживања и организовања који немају страначку способност у смислу ст. 1. и 2. овог члана, ако утврди да, с обзиром на предмет спора, испуњавају битне услове за стицање страначке способности, а нарочито ако располажу имовином на којој се може спровести извршење.

Против решења из става 4. овог члана, којим се признаје својство странке у парници, није дозвољена посебна жалба.

Члан 75.

Странка која је потпуно пословно способна може сама да предузима радње у поступку (парнична способност).

Пунолетно лице коме је ограничена пословна способност парнично је способно у границама своје пословне способности.

Малолетник је парнично способан у границама признате пословне способности.

Члан 76.

Странку која нема парничну способност заступа њен законски заступник.

Члан 77.

Заступник правног лица у поступку је лице које је уписано у одговарајући регистар, а одређено је посебним прописом, општим и појединачним актом правног лица или одлуком суда.

Члан 78.

Законски заступник може у име странке да предузима све радње у поступку. Ако је за подношење или повлачење тужбе, признање, односно за одрицање од тужбеног захтева, закључење поравнања, изјављивање, повлачење или одрицање од правног лека, посебним прописима предвиђено да заступник мора да има посебно овлашћење, он може те радње да предузима само ако има овлашћење.

Одредбе става 1. овог члана односе се и на заступника правног лица.

Члан 79.

Суд ће по службеној дужности да пази да ли лице које се појављује као странка може да буде странка у поступку и да ли је парнично способна, да ли парнично неспособну странку заступа њен законски заступник и да ли законски заступник има посебно овлашћење ако је оно потребно.

Лице које се појављује као законски заступник дужно је да приликом предузимања прве радње у поступку докаже да је законски заступник.

Законски заступник је дужан да поднесе посебно овлашћење ако је за предузимање одређених радњи у поступку то потребно.

Кад суд установи да законски заступник лица под старатељством не показује потребну пажњу у заступању, обавестиће о томе орган старатељства. Ако би услед пропуштања заступника могла да настане штета за лице под старатељством, суд ће да застане с поступком и предложи да се одреди други законски заступник.

Члан 80.

Кад суд утврди да лице које се појављује као странка не може да буде странка у поступку, а тај недостатак може да се отклони, позваће тужиоца да отклони недостатак.

Кад суд утврди да странка нема законског заступника или да законски заступник нема посебно овлашћење кад је оно потребно, затражиће да надлежни орган старатељства постави старатеља парнично неспособном лицу или ће да предузме друге мере које су потребне да би парнично неспособна странка била правилно заступана.

Суд ће да одреди рок за отклањање недостатака из ст. 1. и 2. овог члана, под условима прописаним одредбама члана 101. овог закона.

Док се не отклоне ови недостаци, у поступку могу да се предузимају само оне радње због чијег одлагања би могле да настану штетне последице.

Ако наведени недостаци не могу да се отклоне или ако одређени рок безуспешно протекне, суд ће решењем да укине радње спроведене у поступку уколико су захваћене овим недостацима и одбаци тужбу ако су недостаци такве природе да спречавају даље вођење поступка.

Против решења којим се наређују мере за отклањање недостатака није дозвољена жалба.

Члан 81.

Ако се у току поступка пред првостепеним судом покаже да би редован поступак око постављања законског заступника туженом трајао дуго, па би због тога могле да настану штетне последице за једну или обе странке, суд ће туженом да постави привременог заступника по редоследу са списка адвоката који суду доставља надлежна адвокатска комора. Списак се објављује на интернет страници и огласној табли надлежне адвокатске коморе и суда. Приликом постављања привременог заступника, суд је дужан да поштује редослед са списка.

Под условом из става 1. овог члана суд ће да постави туженом привременог заступника нарочито ако:

- 1) тужени није парнично способан, а нема законског заступника;
- 2) постоје супротни интереси туженог и његовог законског заступника;
- 3) обе странке имају истог законског заступника;

4) је пребивалиште или боравиште, односно седиште туженог непознато, а тужени нема пуномоћника;

5) се тужени или његов законски заступник, који немају пуномоћника, налазе у иностранству, а достављање није могло да се изврши.

Суд може да постави привременог заступника и правном лицу, односно предузетнику под условима и на начин прописаним у ст. 1. и 2. овог члана.

Суд одлучује решењем о постављању привременог заступника, које без одлагања доставља органу старатељства последњег пребивалишта или боравишта туженог, а странкама чим је то могуће.

Против решења из става 4. овога члана није дозвољена жалба.

Члан 82.

Привремени заступник има у поступку за који је постављен сва права и дужности законског заступника.

Привремени заступник предузима парничне радње у поступку све док се странка, њен законски заступник или пуномоћник не појави пред судом или док орган старатељства не обавести суд да је поставио старатеља.

Члан 83.

Ако је привремени заступник постављен туженом из разлога наведених у члану 81. став 2. тач. 4) и 5) овог закона, суд ће оглас о постављању привременог заступника да објави у "Службеном гласнику Републике Србије", преко огласне табле суда и на интернет страници суда, а по потреби и на други начин.

Оглас из става 1. овог члана садржи: означање суда који је поставио привременог заступника, законски основ, име туженог коме се поставља заступник, предмет спора, име заступника и његово занимање и боравиште, као и упозорење да ће заступник да заступа туженог у поступку све док се тужени или његов пуномоћник не појави пред судом, односно док орган старатељства не обавести суд да је поставио старатеља.

Члан 84.

Страни држављанин који није парнично способан по закону државе чији је држављанин, а парнично је способан по домаћем закону, може сам да предузима радње у поступку. Законски заступник може да предузима радње у поступку само док страни држављанин не изјави да сам преузима вођење парнице.

Глава V

ПУНОМОЋНИЦИ

Члан 85.

Странке могу да предузимају радње у поступку лично или преко пуномоћника.

Пуномоћник физичког лица може бити адвокат, крвни сродник у правој линији, брат, сестра или брачни друг, као и представник службе правне помоћи јединице локалне самоуправе који је дипломирани правник са положеним правосудним испитом.

Пуномоћник запосленог у спору из радног односа може бити и представник синдиката чији је запослени члан, под условом да је дипломирани правник са положеним правосудним испитом.

Пуномоћник правног лица може бити адвокат, као и дипломирани правник са положеним правосудним испитом који је у радном односу у том правном лицу.

Пуномоћник мора бити потпуно пословно способно лице.

Странку мора да заступа адвокат у поступку по ванредним правним лековима, изузев ако је сама адвокат.

Заступање Републике Србије и њених органа, јединица територијалне аутономије и локалне самоуправе уређује се посебним прописима.

Суд може да позове странку која има пуномоћника да се пред судом лично изјасни о чињеницама које треба да се утврде у парници.

Странка коју заступа пуномоћник може увек да приступи суду и даје изјаве поред свог пуномоћника и сама предузима радње, ако овим законом није другачије прописано.

Странку која нема пуномоћника и која се из незнања не користи правима која јој припадају по овом закону, суд ће упозорити да може ангажовати пуномоћника, у складу са овим законом.

Члан 86.

Радње у поступку које пуномоћник предузима у границама пуномоћја имају исто правно дејство као да их је предузела сама странка.

Члан 87.

Странка може да измени или опозове радњу свог пуномоћника.

Ако је пуномоћник признао неку чињеницу на рочишту на коме странка није присуствовала или је неку чињеницу признао у поднеску, а странка то признање касније измени или опозове, суд ће да цени обе изјаве у смислу члана 230. став 3. овог закона.

Члан 88.

Обим пуномоћја одређује странка.

Странка може да овласти пуномоћника да предузима поједине одређене радње или да предузима све радње у поступку.

Пуномоћника који је адвокат може да замењује његов адвокатски приправник, осим у поступку по правним лековима.

Члан 89.

Ако је странка издала пуномоћје за вођење парнице, а није ближе одредила овлашћења у пуномоћју, пуномоћник адвокат је на основу оваквог пуномоћја овлашћен да:

- 1) врши све радње у поступку, а нарочито поднесе тужбу, да је повуче, призна тужбени захтев или се одрекне тужбеног захтева, закључи поравнање, изјави правни лек и да се одрекне или одустане од њега, као и да предлаже издавање привремених мера обезбеђења;
- 2) подноси предлог за извршење или за обезбеђење и предузима потребне радње у поступку поводом таквог захтева;
- 3) пренесе пуномоћје на другог пуномоћника или овласти другог пуномоћника на предузимање само појединих радњи у поступку;
- 4) од противне стране прими и наплати досуђене трошкове.

Ако странка у пуномоћју није ближе одредила овлашћења пуномоћника, пуномоћник који није адвокат може на основу оваквог пуномоћја да предузима све радње у поступку, али му је увек потребно изричито овлашћење за повлачење тужбе, за признање или одрицање од тужбеног захтева, за закључење поравнања, за повлачење или одрицање од редовног правног лека и за преношење пуномоћја на друго лице.

Члан 90.

Странка издаје пуномоћје у писаном облику.

Члан 91.

Пуномоћник је дужан да приликом предузимања прве радње у поступку поднесе пуномоћје.

Суд је дужан да у току целог поступка пази да ли је лице које се појављује као пуномоћник овлашћено за заступање. Ако утврди да лице које се појављује као пуномоћник није овлашћено за предузимање одређење радње, суд ће да укине парничне радње које је то лице предузело ако те радње странка није накнадно одобрила.

Члан 92.

Странка може у свако време да опозове пуномоћје, а пуномоћник може да га у свако време откаже.

Опозивање, односно отказ пуномоћја мора да се саопшти суду пред којим се води поступак, у писаном облику или усмено на записник.

Пуномоћник је дужан да о отказу пуномоћја обавести странку и суд.

Опозивање, односно отказ пуномоћја производи дејство за противну странку од часа када јој је саопштено.

После отказа пуномоћја пуномоћник је дужан да још 30 дана предузима парничне радње за лице које му је издало пуномоћје, ако је потребно да се отклони штета за даваоца пуномоћја која би у то време могла да настане.

Члан 93.

Пуномоћје престаје смрћу физичког лица, проглашењем за умрло и губитком пословне способности.

Ако је пуномоћнику физичког лица дато овлашћење да може да предузима све радње у поступку, а странка, односно њен законски заступник умре или постане пословно неспособан или ако законски заступник буде разрешен дужности, пуномоћник је овлашћен да предузима радње у поступку које не трпе одлагање.

Члан 94.

Пуномоћје које је издало правно лице престаје престанком правног лица, отварањем стечајног поступка и поступка ликвидације.

По отварању поступка стечаја или ликвидације у поступцима који настају поводом стечајног поступка, као и у поступцима који су текли пре отварања стечајног поступка, а настављени након отварања наведених поступака, пуномоћници морају да имају пуномоћје које је издао стечајни, односно ликвидациони управник.

Глава VI

ЈЕЗИК У ПОСТУПКУ

Члан 95.

Странке и други учесници у поступку имају право да на рочиштима и приликом усменог предузимања процесних радњи пред судом употребљавају свој језик.

Ако се поступак води на језику који странке, односно други учесници у поступку не разумеју, обезбедиће им се ако то захтевају, усмено превођење на језик који разумеју онога што се износи на рочишту, као и усмено превођење исправа које се на рочишту користе ради доказивања.

Ако је у суду у службеној употреби и језик националне мањине трошкове превођења који настају употребом службених језика националне мањине у поступку од стране учесника поступка обезбеђује орган који води поступак.

Странке и други учесници у поступку који су слепи, глуви или неми имају право на бесплатног тумача у поступку пред судом.

Члан 96.

Позиви, одлуке и друга судска писмена упућују се странкама и другим учесницима у поступку на српском језику.

Ако је у суду у службеној употреби и језик националне мањине, суд и на том језику доставља судска писмена оним странкама и учесницима у поступку који су припадници те националне мањине и који се у поступку служе тим језиком.

Члан 97.

Странке и други учесници у поступку подnose суду своје тужбе, жалбе и друге поднеске на језику који је у службеној употреби у суду.

Странке и други учесници у поступку могу упућивати суду своје поднеске и на језику националних мањина који није у службеној употреби у суду ако је то у складу са законом.

Глава VII

ПОДНЕСЦИ

Члан 98.

Тужба, противтужба, одговор на тужбу и правни лекови подnose се у писаном облику (поднесци).

Писану форму испуњавају и поднесци упућени суду телеграмом и електронском поштом, у складу са посебним законом.

Поднесци морају да буду разумљиви, да садрже све оно што је потребно да би по њима могло да се поступи, а нарочито: означање суда, име и презиме, пословно име привредног друштва или другог субјекта, пребивалиште или боравиште, односно седиште странака, њихових законских заступника и пуномоћника ако их имају, предмет спора, садржину изјаве и потпис подносиоца.

Ако изјава садржи захтев, странка је дужна да у поднеску наведе чињенице на којима захтев заснива, као и доказе ако је то потребно.

Писани поднесци се подnose искључиво изван рочишта и то најкасније 15 дана пре дана одржавања рочишта.

Члан 99.

Поднесци и прилози који треба да се доставе противној странци подnose се суду у потребном броју примерака за суд и противну странку.

Ако је на противној страни више лица која имају заједничког законског заступника или пуномоћника, за сва та лица поднесци и прилози могу да се поднесу у једном примерку.

Члан 100.

Исправе које се прилажу поднеску подnose се у изворнику или препису.

Исправу приложену у изворнику суд ће да задржи, а противној странци да дозволи да се упозна са њеном садржином. Кад престане потреба да се изворник исправе налази у суду, вратиће се подносиоцу на његов захтев. Суд може решењем да наложи подносиоцу да списима приложи препис исправе.

Ако је исправа приложена у препису, суд ће на захтев противне странке решењем да наложи подносиоцу да поднесе суду исправу у изворнику, а противној странци дозволиће да се упозна са његовом садржином. Кад је то потребно, суд ће решењем да одреди рок у коме исправа мора да се поднесе у изворнику или у овереном препису, односно прегледа.

Против решења из ст. 2. и 3. овог члана није дозвољена жалба.

Члан 101.

Ако је поднесак неразумљив или непотпун (члан 98. став 3), суд ће странци која нема пуномоћника да врати поднесак ради исправке, осим ако законом није другачије прописано.

Ако суд врати поднесак странци ради исправке или допуне, одредиће рок од осам дана за поновно подношење поднеска.

Ако поднесак буде исправљен, односно допуњен и поднет суду у року одређеном за допуну или исправку, сматраће се да је поднет суду оног дана кад је први пут био поднет.

Сматраће се да је поднесак повучен ако не буде враћен суду у одређеном року, а ако буде враћен без исправке, односно допуне, одбациће се.

Ако је поднесак, који је у име странке поднео пуномоћник, односно јавни правобранилац или јавни тужилац неразумљив или непотпун, суд ће да га одбаци.

Ако поднесци или прилози нису поднети у довољном броју примерака, суд ће да их умножи о трошку странке која је пропустила обавезу.

Глава VIII

РОКОВИ И РОЧИШТА

1. Рокови

Члан 102.

Ако рокови нису одређени законом, одређује их суд с обзиром на околности случаја.

Рокове из става 1. овог члана одређује суд у складу са временским оквиром.

Члан 103.

Рокови се рачунају на дане, месеце и године.

Као први дан рока одређеног на дане узима се дан после дана достављања или саопштења одлуке или после дана у који пада догађај од кога се по закону рачуна почетак рока.

Рок одређен на месеце или године завршава се оног дана у последњем месецу или години који по свом броју одговара дану у који га је суд одредио или дану у који пада догађај од кога се по закону рачуна почетак рока.

Ако последњи дан рока пада на државни празник или у недељу или у неки други дан кад суд не ради, рок истиче протеком првог наредног радног дана.

Одредбе става 4. овог члана примењују се и на рок у коме по посебним прописима мора да се поднесе тужба, као и на рок застарелости потраживања или неког другог права.

Члан 104.

Подносак који је везан за рок је благовремен ако је поднет суду пре истека рока.

Дан подношења поднеска упућеног суду преко поште препорученом пошљицом или упућеног телеграфским путем сматра се као дан подношења суду.

Ако је поднесак упућен телеграфским путем, сматраће се да је поднет у року само ако уредан поднесак накнадно буде поднет суду или буде упућен суду препорученом пошљицом у року од три дана од дана предаје телеграма пошти.

Ако је поднесак упућен електронском поштом, као време подношења суду сматра се време које је назначено у потврди о пријему електронске поште.

За лица која се налазе у Војсци Србије на војној служби и остала лица која се налазе у служби у војним јединицама, односно војним установама, дан предаје поднеска војној јединици, односно војној установи сматра се као дан подношења суду.

За лица лишена слободе дан предаје поднеска заводу за извршење кривичних санкција сматра се као дан подношења суду.

Ако је поднесак који је везан за рок предат или упућен ненадлежном суду пре истека рока, а стигне надлежном суду после истека рока, сматраће се да је поднет на време, ако се његово подношење ненадлежном суду може приписати незнању или очигледној омашци подносиоца.

Одредбе ст. 1. до 7. овог члана примењују се и на рок у коме по посебним прописима тужба мора да се поднесе, као и на рок застарелости потраживања или неког другог права.

2. Рочишта

Члан 105.

Рочиште одређује суд кад је то законом прописано или кад захтевају потребе поступка, у складу са временским оквиром. Против решења о одређивању рочишта није дозвољена жалба.

Суд ће на рочиште благовремено да позове странке и остала лица чије присуство сматра потребним. Уз позив ће странци да достави поднесак који је дао повод за одређивање рочишта, а у позиву ће да се назначи место, просторија и време одржавања рочишта. Ако се уз позив не доставља поднесак, у позиву ће да се наведу странке, предмет спора, као и радња која ће да се предузме на рочишту.

Суд ће у позиву за припремно рочиште или прво рочиште за главну расправу да упозори странке на законске последице изостанка са рочишта, као и на дужност да обавесте суд о промени адресе (члан 144).

Садржина позива је иста за све учеснике у поступку, без обзира на њихово својство у поступку, ако овим законом није другачије прописано.

Члан 106.

Суд може да упути странкама и другим учесницима у поступку позив за рочиште или обавештење о отказивању рочишта путем електронске поште, телеграмом или другим електронским преносиоцем порука, под условом да је таквим начином позивања могуће да суд прими повратни податак да је лице позив, односно обавештење примило.

Члан 107.

Рочиште се, по правилу, одржава у судској згради.

Суд може да одлучи да се рочиште одржи изван судске зграде ако нађе да је то оправдано. Против овог решења није дозвољена жалба.

Члан 108.

Суд може изузетно да одложи рочиште ако је то потребно ради извођења доказа или због спречености судије.

Приликом одлагања рочишта, суд ће увек да одреди нов временски оквир, који не може да буде дужи од једне трећине првобитно одређеног временског оквира.

Кад се рочиште одложи, суд ће одмах да одреди место и време одржавања одложеног рочишта у оквиру временског оквира из става 2. овог члана.

Против решења о одлагању рочишта није дозвољена жалба.

3. Враћање у пређашње стање

Члан 109.

Ако странка пропусти рочиште или рок за предузимање неке радње у поступку и услед тога изгуби право на предузимање те радње, суд ће тој странци на њен предлог да дозволи да накнадно изврши ту радњу (враћање у пређашње стање) кад постоје оправдани разлози за пропуштање.

Ако се дозволи враћање у пређашње стање поступак се враћа у оно стање у коме се налазио пре пропуштања и укидају се све одлуке које је суд због пропуштања донео.

Члан 110.

Предлог за враћање у пређашње стање подноси се суду код кога је требало да се изврши пропуштена радња.

Предлог мора да се поднесе у року од осам дана, рачунајући од дана кад је престао разлог који је проузроковао пропуштање, а ако је странка тек касније сазнала за пропуштање, од дана кад је за то сазнала.

После протекла 60 дана од дана пропуштања не може да се тражи враћање у пређашње стање.

Ако се враћање у пређашње стање предлаже због пропуштања рока, предлагач је дужан да истовремено са подношењем предлога предузме и пропуштену радњу.

Члан 111.

Враћање у пређашње стање није дозвољено ако је пропуштен рок из члана 110. ст. 2. и 3. овог закона или ако је пропуштено рочиште одређено поводом предлога за враћање у пређашње стање.

Члан 112.

Предлог за враћање у пређашње стање не утиче на ток парнице, али суд може да одлучи да застане са поступком до правноснажности решења о предлогу.

Члан 113.

Неблаговремене и недозвољене предлоге за враћање у пређашње стање суд одбацује решењем.

Предлог за враћање у пређашње стање који није заснован на општепознатим чињеницама, а странка уз предлог није поднела нити предложила одговарајуће доказе или уз предлог није предузела пропуштену радњу, одбациће суд као неуредан.

О предлогу за враћање у пређашње стање одлучује се, по правилу, без расправе.

Ако суд нађе да је ради правилног утврђивања чињеница потребно да се изведу докази заказаће рочиште.

Члан 114.

Против решења којим се усваја предлог за враћање у пређашње стање није дозвољена жалба, осим ако је усвојен неблаговремен, недозвољен или неуредан предлог.

Глава IX

ЗАПИСНИЦИ

Члан 115.

Записник се саставља о радњама предузетим на рочишту.

Записник се саставља и о важнијим изјавама или саопштењима које странке или други учесници дају изван рочишта. О мање важнијим изјавама или саопштењима неће да се саставља записник него ће да се само стави службена белешка на спису.

Записник пише записничар.

Судија може да повери вођење записника судијском помоћнику или судијском приправнику.

Члан 116.

У записник се уноси: назив и састав суда, место где се врши радња, дан и час кад се врши радња, назначење предмета спора и имена присутних странака или трећих лица, односно њихових законских заступника или пуномоћника.

Записник садржи битне податке о садржини предузете радње. У записник о главној расправи нарочито ће да се унесе: да ли је расправа била јавна или је јавност била искључена, садржина изјава странака, њихови предлози, докази које су понудиле, докази који су изведени, уз навођење садржине исказа сведока и вештака, као и одлуке суда донете на рочишту.

Члан 117.

Записник мора да се води уредно, у њему не сме ништа да се брише, додаје или мења, пошто га странке и записничар својим потписима овере.

Члан 118.

Записник се саставља изразом писаног текста на основу гласног диктата судије, а може и на основу стенографских бележака или записа начињеног помоћу уређаја за тонско или оптичко снимање.

Странке имају право увида у записник и материјал из става 1. овог члана, право да прочитају записник или да захтевају да им се прочита, као и да поднесу приговор на садржину записника.

Право из става 2. овог члана имају и друга лица чија је изјава унета у записник, али само у погледу оног дела записника који садржи њихову изјаву.

Исправке или додаци у погледу садржине записника које треба да се изврше поводом приговора странака или других лица или по службеној дужности унеће се на крају записника. На захтев ових лица унеће се и приговори који нису усвојени.

Члан 119.

Суд може да одлучи решењем, по службеној дужности или на предлог странака, да се рочиште снима тонски или оптички.

Против решења из става 1. овог члана није дозвољена посебна жалба.

Снимак мора да садржи следеће податке: назив и састав суда, место, датум и време одржавања рочишта, предмет спора и имена странака или других лица, њихових законских заступника или

пуномоћника, као и податке о идентитету лица чија се изјава снима и у ком својству се изјава даје. Уколико се изјаве више лица снимају, из снимка јасно мора да се распозна које лице је дало изјаву.

Странке имају право на копију снимка из става 3. овог члана, а друга лица ако за то имају оправдани интерес.

Члан 120.

Тонски, односно оптички снимак рочишта је део судског списка.

Начин снимања рочишта, преношења снимка у записник и начин чувања снимка рочишта уређује се Судским пословником.

Члан 121.

Тонски запис се, у складу с одредбама овог закона, у року од осам дана од дана обављеног снимања, преноси у писани облик који мора да садржи све што се налази у тонском запису. Писани облик тонског записа представља записник.

Странке могу да траже записник из става 1. овог члана.

Ако се записник из става 1. овог члана и тонски запис битно разликују по садржини, странка има право да поднесе приговор судији у року од осам дана од дана достављања записника.

Суд ће по приговору странке из става 3. овог члана, у року од три дана решењем да измени записник из става 1. овог члана или да одбије приговор. Против тог решења није дозвољена посебна жалба.

Члан 122.

Записник потписују председник већа, записничар, странке, односно њихови заступници или пуномоћници, тумач и преводилац.

Сведок и вештак потписују свој исказ на записнику, ако се њихово саслушање врши пред замољеним судом.

Неписмено лице или лице које не може да се потпише ставиће на записник отисак прста, а записничар ће испод отиска да упише његово име и презиме и да наведе са ког прста је стављен отисак. Уколико лице не може да остави отисак прста, судија ће утврдити ову чињеницу у записнику и оверити испод овог текста својим потписом.

Ако се странка, заступник или пуномоћник, сведок или вештак удаљи пре потписивања записника или неће да потпише записник, то ће да се забележи у записнику и да се наведе разлог који је изнет.

Члан 123.

О већању и гласању саставља се посебан записник. Ако је код суда у поступку по правном леку одлука донета једногласно, уместо записника саставља се белешка о већању и гласању.

Записник о већању и гласању садржи ток гласања и изреку одлуке.

Издвојена мишљења прикључују се записнику о већању и гласању, ако нису унета у сам записник.

Записник, односно белешку о гласању потписују сви чланови већа и записничар.

Записник о већању и гласању затвориће се у посебан омот. Овај записник може да разгледа само суд који решава о правном леку у поступку по правном леку и у том случају записник ће поново да се затвори у посебан омот и на омоту да се назначи да је записник разгледан.

Глава X

ДОНОШЕЊЕ ОДЛУКА

Члан 124.

Суд доноси одлуке у облику пресуде или решења.

О тужбеном захтеву суд одлучује пресудом, а у поступку због сметања државине решењем.

Кад не одлучује пресудом, суд одлучује решењем.

У поступку издавања платног налога решење којим се усваја тужбени захтев доноси се у облику платног налога.

Одлука о трошковима у пресуди сматра се решењем.

Члан 125.

Одлуке већа доносе се после већања гласањем.

У просторији у којој се већа и гласа могу да буду присутни само чланови већа и записничар.

Одлуку о једноставнијим питањима, веће може да донесе и у самом заседању.

Члан 126.

Председник већа руководи већањем и гласањем и гласа последњи.

За сваку одлуку већа потребна је већина гласова.

Ако се у погледу појединих питања о којима се одлучује гласови расподеле на више различитих мишљења, тако да ниједно од њих нема већину, питања ће да се раздвоје и гласање ће да се понавља све док се не постигне већина.

Члан 127.

Пре одлучивања о главној ствари суд одлучује да ли је потребно да се допуни поступак, као и о другим претходним питањима.

Ако при решавању о главној ствари треба да се одлучи о више захтева, о сваком захтеву гласаће се посебно.

Глава XI

ДОСТАВЉАЊЕ ПИСМЕНА И РАЗМАТРАЊЕ СПИСА

1. Начин достављања

Члан 128.

Писмена се достављају непосредно у суду, преко поште, лица регистрованих за обављање послова достављања, лица запосленог у суду, других државних органа, лица са јавним овлашћењима или других лица одређених посебним прописима, на начин прописан овим законом.

Лице које врши достављање дужно је да на захтев лица коме се достављање врши докаже својство лица овлашћеног за достављање.

Лица која достављач затекне на месту на коме треба да се изврши достављање дужна су да на његов захтев пруже податке о свом идентитету.

Надлежни орган полиције је дужан да на захтев суда помогне приликом обављања послова достављања.

Члан 129.

Достављање може да се врши и електронском путем, у складу са посебним прописима.

Достављање електронским путем се сматра извршеним под условом да је таквим начином достављања могуће да се обезбеди повратни податак да је лице примило писмено.

Потврда о пријему писмена достављеног електронским путем представља одштампани електронски запис о дану и часу када је уређај за електронски пренос података забележио да је писмено послато примаоцу, назив пошиљаоца и примаоца и назив писмена.

Члан 130.

Странке могу да непосредно и благовремено упућују поднеске и друга писмена једна другој и да поднесак и друга писмена, заједно са доказом о достављању, поднесу суду.

Одредба става 1. овог члана не примењује се на писмена за које је прописано лично достављање.

Члан 131.

Достављање физичким лицима врши се на адресу која је означена у тужби, односно на адресу пребивалишта или боравишта уписану код органа надлежног за вођење евиденције о личним картама.

Достављање државним органима, органима аутономне покрајине и јединица локалне самоуправе врши се предајом писмена у просторији за пријем писмена или писарници. Као дан достављања сматра се дан предаје писмена.

Достављање правним лицима врши се предајом писмена у просторијама правног лица запосленом лицу у правном лицу, односно заступнику правног лица на адресу из јавног регистра, односно на адресу његовог пребивалишта.

Члан 132.

Војним лицима, припадницима полиције и запосленима у сувоземном, речном, поморском и ваздушном саобраћају достављање позива може да се врши и преко њихове команде, односно непосредног старешине или руководиоца, а по потреби може да им се на тај начин врши и достављање осталих писмена.

Члан 133.

Ако достављање треба да се изврши физичким или правним лицима у иностранству или страним држављанима који уживају имунитет, достављање ће да се изврши дипломатским путем, ако у међународном уговору или у закону (члан 146) није другачије предвиђено.

Ако достављање писмена треба да се изврши држављанима Републике Србије у иностранству, достављање може да се изврши преко надлежног конзуларног представника или дипломатског представника Републике Србије који врши конзуларне послове у страној држави или преко правног лица међународно регистрованог за обављање послова достављања.

Достављање правним лицима која имају седиште у иностранству а представништво у Републици Србији може да се изврши њиховом представништву.

Члан 134.

Лицима лишеним слободе достављање се врши преко завода за извршење кривичних санкција.

Члан 135.

Ако странка има законског заступника достављање се врши законском заступнику, ако у закону није другачије прописано.

Ако странка има више законских заступника односно пуномоћника, довољно је да се достављање изврши једном од њих.

Члан 136.

Достављање пуномоћнику адвокату може да се изврши и предајом писмена лицу које ради у његовој адвокатској канцеларији.

Достављање пуномоћнику адвокату може да се изврши и предајом писмена одраслом члану породичног домаћинства, ако пуномоћник делатност обавља у стану.

Достављање јавном бележнику и извршитељу може да се изврши на начин прописан ставом 1. овог члана.

Члан 137.

Правним лицима и адвокатима достављање писмена може да се врши у суду полагањем у посебан преградак на њихов захтев и по одлуци председника суда.

Достављање из става 1. овог члана врши овлашћено лице суда.

Члан 138.

Адвокат, односно овлашћени представник правног лица који преузима судска писмена из судског преградка дужан је да преузме сва писмена која су положена у преградак.

Адвокат, односно овлашћени представник правног лица је дужан да писмено преузме из судског преградка у року од осам дана од дана полагања у судски преградак. Ако писмено не буде подигнуто у том року, достављање се врши истицањем писмена на огласну таблу суда и достављање се сматра извршеним по истеку рока од осам дана од дана истицања писмена на огласну таблу суда.

Адвокат може да овласти лице које је запослено у његовој адвокатској канцеларији да писмена преузме из судског преградка.

Члан 139.

Достављање се врши лицу коме достављање треба да се изврши сваког дана на радном месту у радно време, или у стану само од 7 до 22 сата или у суду кад се то лице тамо затекне или када га суд због достављања позове.

Достављање може да се изврши и у друго време и на другом месту, на основу посебне одлуке суда коју је достављач, на захтев, дужан да покаже.

Члан 140.

Ако се лице коме се писмено доставља не затекне у свом стану, достављање се врши предајом писмена неком од његових одраслих чланова домаћинства који је дужан да прими писмено.

Ако се достављање врши на радном месту лица коме се писмено доставља, а то лице се ту не затекне, достављање ће да се изврши лицу које на истом месту ради, ако оно пристане да прими писмено.

Ако достављање није могло да се изврши по одредбама ст. 1. и 2. овог члана, достављање ће да се изврши прибијањем писмена на врата стана или просторија правног лица и тиме се сматра да је достављање извршено.

Предаја писмена другом лицу није дозвољена ако оно учествује у парници као противник лица коме се достављање извршава.

Члан 141.

Тужба, решење о платном налогу, пресуда, решење против ког је дозвољена посебна жалба и правни лек доставиће се лично странци, односно законском заступнику или пуномоћнику.

Ако се лице коме писмено мора лично да се достави не затекне тамо где достављање треба да се изврши, под условом да је адреса тачна, достављач ће да остави обавештење да писмено може да се преузме у суду у року од 30 дана од дана покушаног достављања. У том случају копија писмена се истиче и на огласној табли суда.

По протеку рока из става 2. овог члана, сматра се да је достављање извршено.

Обавештење из става 2. овог члана садржи: име и презиме лица коме је покушано достављање, својство у поступку, датум и час када је покушано достављање, адресу на којој је покушано достављање, назнаку да писмено може да преузме у суду у року од 30 дана, да ће копија писмена бити истакнута на огласној табли суда, као и да ће по протеку овог рока да се сматра да је достављање извршено.

Ако писмено из става 1. овог члана треба да се достави државним органима и правним лицима, достављање се врши по одредбама члана 131. овог закона.

2. Одбијање пријема

Члан 142.

Ако лице коме је писмено упућено, односно одрасли члан његовог домаћинства, односно овлашћено лице или запослени у државном органу или правном лицу, без оправданог разлога одбије да прими писмено, достављач ће да га остави у стану или у просторијама где лице коме је писмено упућено ради или ће писмено да прибије на врата стана или просторије. На доставници ће да се забележи дан, час и разлог одбијања пријема, као и место где је писмено остављено, и тиме се сматра да је достављање извршено.

3. Утврђивање и промена адресе

Члан 143.

Странка је дужна да саопшти суду адресу противне странке којој писмено треба лично да се достави.

Ако суд није у могућности да уручи писмено на саопштеној адреси, по службеној дужности прибавиће од надлежног органа, адресу пребивалишта и боравишта странке којој писмено треба лично доставити и извршиће достављање на тако прибављеној адреси, у складу са одредбама овог закона.

Члан 144.

Кад странка или њен заступник до достављања одлуке којом се поступак правноснажно окончава промене адресу, дужни су да о томе одмах обавесте суд.

Ако они то не учине, суд ће да одреди да се сва даља достављања у парници за ту странку врше истицањем писмена на огласну таблу суда.

Достављање се сматра извршеним по протеку рока од осам дана од дана истицања писмена на огласну таблу суда.

Ако пуномоћник, односно пуномоћник за примање писмена до достављања одлуке којом се поступак правноснажно окончава промени своју адресу, а не обавести о томе суд, достављање ће да се изврши као да пуномоћник није ни постављен.

Одредбе из ст. 1. до 4. овог члана примењују се и у поступку по ванредном правном леку.

Члан 145.

Странка или њен законски заступник која одсуствује дуже од 30 дана са адресе на коју је достављање већ извршено, дужна је да о томе обавести суд и одреди пуномоћника за примање писмена.

4. Пуномоћник и заступник за примање писмена

Члан 146.

Странку или њеног законског заступника који се налазе у иностранству, а немају пуномоћника у Републици Србији, суд ће да позове да у року од 30 дана од дана достављања позива одреде пуномоћника за примање писмена у Републици Србији. Ако странка или њен законски заступник не одреде таквог пуномоћника, суд ће странци на њен трошак да постави привременог заступника овлашћеног за примање писмена и о томе ће да обавести странку, односно њеног законског заступника.

Ако пуномоћник за примање писмена откаже пуномоћје, а странка не одреди другог пуномоћника у року од 30 дана од пријема обавештења о отказу пуномоћја, суд ће странци на њен трошак да постави заступника за примање писмена и да врши достављање преко њега, док не прими обавештење странке о одређивању новог пуномоћника.

Странци која опозове пуномоћника за примање писмена и истовремено не одреди другог пуномоћника, суд ће достављање да врши истицањем писмена на огласну таблу суда, све док та странка не одреди другог пуномоћника за примање писмена.

Члан 147.

Ако супарничари немају заједничког законског заступника, односно пуномоћника, суд може да их позове да у одређеном року одреде заједничког пуномоћника за примање писмена. Истовремено, суд ће да обавести супарничаре да ће једног од њих да постави за пуномоћника за примање писмена ако они сами не одреде таквог пуномоћника.

5. Доставница

Члан 148.

Потврду о извршеном достављању (доставницу) потписују прималац и достављач, пуним именом и презименом уз означавање својства примаоца. Прималац ће на доставници словима сам да напише дан пријема.

Ако је прималац неписмен или није у стању да се потпише, достављач ће да напише његово име и презиме и словима дан пријема и забележи на доставници разлог због кога прималац није ставио свој потпис.

Ако прималац одбије да потпише доставницу, достављач ће то да забележи на доставници и напише словима дан предаје чиме се сматра да је достављање извршено.

Ако је достављање извршено по одредби члана 141. овог закона, на доставници ће да се забележи дан и час покушаја достављања, као и назнака да је остављено обавештење из члана 141. овог закона.

Ако је по одредбама овог закона писмено предато другом лицу, а не ономе коме је писмено требало да се достави, достављач ће на доставници да назначи однос та два лица.

Ако је на доставници нетачно назначен датум достављања, сматраће се да је достављање извршено оног дана кад је писмено предато.

6. Прегледање и преписивање списка

Члан 149.

Странке, њихови заступници и пуномоћници имају право да прегледају, фотокопирају, фотографишу и преписују спис парнице у којој учествују.

Другим лицима која имају оправдан интерес дозволиће се радње из става 1. овог члана у погледу појединих списа.

Кад је поступак у току, дозволу за радње из ст. 1. и 2. овог члана даје судија, а кад је поступак окончан, председник суда, односно запослени у суду кога он одреди.

Глава XII

ТРОШКОВИ ПОСТУПКА

1. Парнични трошкови и трошкови у поступку за обезбеђење доказа

Члан 150.

Парнични трошкови су издаци учињени у току или поводом поступка.

Парнични трошкови обухватају и награду за рад адвоката и других лица којима закон признаје право на награду.

Члан 151.

Свака странка претходно сама сноси трошкове које је проузроковала својим радњама.

Члан 152.

Ако странка предложи извођење доказа, дужна је да по налогу суда унапред положи износ потребан за подмирење трошкова који ће да настану поводом извођења доказа.

Ако извођење доказа предлажу обе странке, суд ће да одреди да износ потребан за подмирење трошкова положе обе странке на једнаке делове. Ако је суд одредио извођење доказа по службеној дужности, одредиће да износ положи странка на коју пада терет доказивања чињенице о којој се изводи доказ.

Ако се у току поступка странке споразумеју да се покуша медијација или суд упути странке на поступак медијације суд ће да одреди да износ потребан за подмирење трошкова овог поступка положе обе странке на једнаке делове.

Суд ће да одустане од извођења доказа ако износ потребан за подмирење трошкова не буде положен у року који суд одреди. У том случају суд ће, с обзиром на све околности, по свом уверењу да цени од каквог је значаја то што странка није у року положила износ потребан за подмирење трошкова.

Изузетно од одредбе става 4. овог члана, ако суд по службеној дужности одреди извођење доказа ради утврђивања чињеница у вези са применом члана 3. став 3. овог закона, а странке не положе одређени износ, трошкови за извођење доказа исплатиће се из средстава суда.

Члан 153.

Странка која у целини изгуби парницу дужна је да противној странци накнади трошкове.

Ако странка делимично успе у парници, суд може с обзиром на постигнути успех да одреди да свака странка сноси своје трошкове или да једна странка накнади другој сразмеран део трошкова.

Суд може да одлучи да једна странка накнади све трошкове које је противна странка имала ако противна странка није успела само у сразмерно незнатном делу свог захтева, а због тог дела нису настали посебни трошкови.

Суд ће, према резултату доказивања, да одлучи да ли ће трошкове из члана 152. став 5. овог закона да сноси једна или обе странке или ће ти трошкови да падну на терет средстава суда.

Умешач има право на накнаду трошкова од противне странке само за парничне радње предузете уместо странке којој се придружио.

Члан 154.

Суд ће приликом одлучивања који ће трошкови да се накнаде странци да узме у обзир само оне трошкове који су били потребни ради вођења парнице. О томе који су трошкови били потребни, као и о износу трошкова, одлучује суд ценећи све околности.

Ако је прописана тарифа за награде адвоката или за друге трошкове, ови трошкови одмериће се по тој тарифи.

Члан 155.

Странка је дужна да независно од исхода парнице накнади противној странци трошкове које је проузроковала својом кривицом или случајем који се њој догодио.

Суд може да одлучи да законски заступник или пуномоћник странке накнади противној странци трошкове које је проузроковао својом кривицом.

Члан 156.

Тужилац ће да накнади туженом парничне трошкове ако тужени није дао повод за тужбу и ако је признао тужбени захтев у одговору на тужбу, односно на припремном рочишту, а ако се не одржава припремно рочиште онда на главној расправи пре него што се упустио у расправљање о главној ствари.

Члан 157.

Тужилац који повуче тужбу дужан је да противној странци накнади парничне трошкове, осим ако је повлачење тужбе уследило одмах после испуњења захтева од стране туженог.

Странка која повуче правни лек дужна је да противној странци накнади трошкове настале поводом правног лека.

Члан 158.

Свака странка сноси своје трошкове ако је парница окончана судским поравнањем или поравнањем после успеле медијације, осим ако се странке другачије не споразумеју или ако је то посебним законом другачије прописано.

У парничне трошкове улазе трошкови поравнања које је покушано, а није успело и трошкови медијације која је покушана (члан 152. став 3), а није успела.

Члан 159.

Ако у излучној парници буде усвојен тужбени захтев за излучење ствари, а суд утврди да је тужени као поверилац у извршном поступку имао оправданих разлога да сматра да не постоје права трећих лица на овим стварима, суд ће да одреди да свака странка сноси своје трошкове.

Члан 160.

Супарничари сnose трошкове на једнаке делове. Ако постоји знатна разлика у погледу њиховог удела у предмету спора, суд ће према сразмери тог удела одредити колики ће део трошкова накнадити сваки од супарничара.

Супарничари који су солидарно одговорни у главној ствари, одговарају солидарно и за трошкове досуђене противној странци.

За трошкове проузроковане посебним парничним радњама појединих супарничара остали супарничари не одговарају.

Члан 161.

Ако јавни тужилац учествује у поступку као странка, он има право на накнаду трошкова, али не и право на награду.

Трошкови у поступку из става 1. овог члана које би по одредбама овог закона требало да сноси јавни тужилац исплатиће се из средстава јавног тужилаштва.

Свака странка сноси своје трошкове који су настали учествовањем јавног тужиоца у поступку (члан 214).

Трошкови које је јавни тужилац имао поводом свог учествовања у поступку (члан 214) падају на терет средстава јавног тужилаштва.

Члан 162.

Одредбе о трошковима примењују се и на странке које заступа јавно правобранилаштво. У том случају трошкови поступка обухватају и износ који би се странци признао на име награде адвокату.

Члан 163.

О накнади трошкова одлучује суд на одређени захтев странке, без расправљања.

Странка је дужна да у захтеву определи врсту и износ трошкова за које тражи накнаду.

Захтев за накнаду трошкова странка је дужна да поднесе најкасније до завршетка расправљања које претходи одлучивању о трошковима, а ако се ради о доношењу одлуке без претходног расправљања странка је дужна да захтев за накнаду трошкова поднесе у предлогу о коме суд треба да одлучи.

О захтеву за накнаду трошкова суд ће да одлучи у пресуди или решењу којим се окончава поступак пред тим судом.

У случају усменог објављивања пресуде или решења којим се налаже накнада трошкова, суд може да одлучи да ће износ трошкова да одмери у писмено израђеној пресуди, односно решењу, ако решење треба да се достави странкама.

У току поступка суд ће посебним решењем да одлучи о накнади трошкова само ако право на накнаду трошкова не зависи од одлуке о главној ствари.

У случају из члана 157. овог закона, ако повлачење тужбе или правног лека није извршено на рочишту, као и у другим случајевима када је одлука донета изван рочишта, захтев за накнаду трошкова може да се поднесе у року од осам дана од дана достављања обавештења о повлачењу тужбе, односно достављања одлуке.

Члан 164.

Суд у делимичној пресуди или међупресуди може да одлучи да се одлука о трошковима донесе уз коначну одлуку.

Члан 165.

Ако суд одбаци или одбије правни лек, одлучиће и о трошковима насталим у поступку поводом тог правног лека.

Ако суд преиначи одлуку против које је изјављен правни лек или укине ту одлуку и одбаци тужбу, одлучиће о трошковима целог поступка.

Ако се укине одлука против које је изјављен правни лек и предмет врати на поновно суђење, оставиће се да се о трошковима поступка поводом правног лека одлучи у коначној одлуци.

Суд може да поступи по одредби става 3. овог члана и ако одлуку против које је изјављен правни лек само делимично укине.

Члан 166.

Одлука о трошковима садржана у пресуди може да се побија само жалбом на решење ако се истовремено не побија и одлука о главној ствари.

Ако једна странка побија пресуду само у погледу трошкова, а друга у погледу главне ствари, другостепени суд ће једном одлуком да одлучи о оба правна лека.

Члан 167.

Трошкове поступка за обезбеђење доказа сноси странка која је поднела предлог за обезбеђење доказа. Она је дужна да накнади и трошкове противној странци, односно постављеном привременом заступнику.

Ове трошкове странка може накнадно да остварује као део парничних трошкова, према успеху у парници.

2. Ослобађање од плаћања трошкова поступка

Члан 168.

Суд ће да ослободи од плаћања трошкова поступка странку која према свом општем имовном стању није у могућности да сноси ове трошкове.

Ослобођење од плаћања трошкова поступка обухвата ослобођење од плаћања таксе и ослобођење од полагања предужма за трошкове сведока, вештака, увиђаја и судских огласа.

Суд може да ослободи странку и само од плаћања таксе, у складу са посебним законом.

Приликом доношења одлуке о ослобођењу од плаћања трошкова поступка суд цени све околности, а нарочито узима у обзир вредност предмета спора, број лица које странка издржава и приходе и имовину које имају странка и чланови њене породице.

Члан 169.

Одлуку о ослобађању од плаћања трошкова поступка доноси првостепени суд на предлог странке.

Странка која захтева ослобађање од трошкова дужна је да уз предлог наведе чињенице и поднесе доказе којима се чињенице потврђују.

Ако је то потребно и сам суд може по службеној дужности да прибави потребне податке и обавештења о имовном стању странке која тражи ослобађање, а може о томе да саслуша и странку.

Против решења суда којим се усваја предлог странке није дозвољена посебна жалба.

Члан 170.

Суд ће у току читавог поступка да призна странци право на бесплатну правну помоћ кад је странка потпуно ослобођена од плаћања трошкова поступка (члан 168. став 2), ако је то нужно ради заштите права странке, односно ако је то прописано посебним законом.

Суд је дужан да одлучи о праву на бесплатног пуномоћника у року од осам дана од дана подношења предлога, односно у року од осам дана од достављања жалбе другостепеном суду.

У случају из става 2. овог члана, рок за предузимање радње од које зависи заштита права странке тече од дана достављања решења којим је одлучено о захтеву странке за бесплатну правну помоћ.

Бесплатног пуномоћника поставља и разрешава председник суда по редоследу са списка адвоката из члана 81. став 1. овог закона.

Одредбе овог закона о пуномоћницима сходно се примењују и на бесплатног пуномоћника, ако у одредбама ове главе закона није другачије прописано.

Постављени пуномоћник има право да захтева да буде разрешен из оправданих разлога.

Предлог за разрешење бесплатног пуномоћника може да поднесе и странка.

Против решења суда којим се одлучује о постављању и разрешењу пуномоћника није дозвољена жалба.

Члан 171.

Ако је странка потпуно ослобођена од плаћања трошкова поступка (члан 168. став 2), из средстава суда исплатиће се предујам за трошкове сведока, вештака, увиђаја и издавања судског огласа, као и награда и стварни издаци бесплатног пуномоћника.

Члан 172.

Решење о ослобађању од плаћања трошкова и о постављању бесплатног пуномоћника првостепени суд може у току поступка да укине ако утврди да је странка у стању да сноси трошкове поступка. Суд ће истовремено да реши да ли ће странка потпуно или делимично да накнади и оне трошкове и таксе од којих је раније била ослобођена као и стварне издатке и награду бесплатног пуномоћника.

У случају из става 1. овог члана, првенствено се накнађују трошкови исплаћени из средстава суда.

Члан 173.

Трошкови исплаћени из средстава суда, као и стварни издаци и награда бесплатног пуномоћника, чине део парничних трошкова.

О накнади трошкова из става 1. овог члана од стране противника странке која је ослобођена од плаћања трошкова поступка, суд ће да одлучи по одредбама овог закона о накнади трошкова.

Трошкове исплаћене из средстава суда наплаћује по службеној дужности суд пред којим су трошкови настали од странке која је дужна да их накнади.

Ако је противнику странке која је ослобођена од плаћања трошкова поступка наложено да накнади парничне трошкове, а утврди се да он није у стању да те трошкове плати, суд може накнадно да одреди да трошкове из става 1. овог члана плати у целини или делимично странка која је ослобођена од плаћања трошкова поступка из онога што јој је досуђено. Тиме се не дира у право ове странке да за оно што је платила тражи накнаду од противника, с тим што ова странка има право да тражи од противника накнаду трошкова које је платила.

Глава XIII

ПРАВНА ПОМОЋ

Члан 174.

Судови су дужни да један другоме указују правну помоћ у парничном поступку.

Ако замољени суд није надлежан да предузме радњу за коју је замољен, уступиће замолницу надлежном суду, односно другом државном органу, и о томе ће да обавести суд од кога је примио замолницу, а ако му надлежни суд, односно државни орган није познат, вратиће замолницу.

Ако у једном месту постоји више судова стварно надлежних за пружање правне помоћи, замолница за пружање правне помоћи може да се поднесе било коме од тих судова, ако посебним законом није другачије прописано.

Члан 175.

Судови међусобно опште на језику који је у службеној употреби у суду.

Ако је писмено састављено на језику националне мањине, а упућује се суду у коме језик те националне мањине није у службеној употреби, уз судско писмено на језику националне мањине приложиће се превод тог писмена на српски језик.

Члан 176.

Судови ће да указују правну помоћ страним судовима у случајевима предвиђеним законом, међународним уговором, општеприхваћеним правилима међународног права, као и ако постоји узајамност у указивању правне помоћи. У случају сумње о постојању узајамности, обавештење даје министарство надлежно за послове правосуђа.

Одредбе члана 174. ст. 2. и 3. овог закона важе и за поступање са замолницом страног суда за пружање међународне правне помоћи.

Члан 177.

Судови пружају правну помоћ страним судовима на начин прописан у домаћем закону. Радња која је предмет замолнице страног суда може да се предузме и на начин који захтева страни суд, ако такав поступак није противан јавном поретку Републике Србије.

Члан 178.

Ако законом, међународним уговором и општеприхваћеним правилима међународног права није другачије предвиђено, судови ће да узимају у поступак замолнице страних судова за пружање правне помоћи, само ако су достављене дипломатским путем и ако су замолница и прилози састављени на српском језику или ако је приложен оверени превод.

Члан 179.

Ако међународним уговором није другачије предвиђено, замолнице домаћих судова за правну помоћ достављају се страним судовима дипломатским путем. Замолнице и прилози морају да буду састављени на језику замољене државе или уз њих мора да буде приложен њихов оверени превод.

Глава XIV

ПОСТУПАК ЗА РЕШАВАЊЕ СПОРНОГ ПРАВНОГ ПИТАЊА

Члан 180.

Ако у поступку пред првостепеним судом у већем броју предмета постоји потреба да се заузме став о спорном правном питању које је од значаја за одлучивање о предмету поступка пред првостепеним судовима, првостепени суд ће по службеној дужности или на предлог странке, захтевом да покрене поступак пред Врховним касационим судом ради решавања спорног правног питања.

Суд који је покренуо поступак за решавање спорног правног питања дужан је да застане са поступком док се не оконча поступак пред Врховним касационим судом.

Члан 181.

Захтев из члана 180. став 1. овог закона треба да садржи кратак приказ утврђеног стања ствари у конкретној правној ствари, наводе странака о спорном правном питању и разлоге због којих се суд обраћа са захтевом за решење спорног правног питања. Суд ће уз захтев да приложи и сопствено тумачење спорног правног питања. Захтев се не доставља странкама на изјашњавање.

Ако странка предложи покретање поступка за решавање спорног правног питања, суд може да достави предлог другој странци ради изјашњавања у року од 15 дана од дана достављања предлога.

Првостепени суд је дужан да уз захтев за решавање спорног правног питања достави и предмет Врховном касационом суду.

Члан 182.

Врховни касациони суд ће да одбаци непотпун (члан 181. став 1) и недозвољен захтев за решавање спорног правног питања.

Захтев из става 1. овог члана је недозвољен, ако је о таквом захтеву Врховни касациони суд већ донео одлуку.

Члан 183.

Врховни касациони суд решава спорно правно питање по правилима поступка за усвајање правних ставова.

Врховни касациони суд ће да одбије да реши спорно правно питање, ако оно није од значаја за одлучивање у већем броју предмета у поступку пред првостепеним судом.

Врховни касациони суд је дужан да реши спорно правно питање у року до 60 дана од дана пријема захтева.

Члан 184.

У одлуци поводом захтева за решавање спорног правног питања, Врховни касациони суд износи разлоге којима образлаже заузето правно схватање.

Одлука из става 1. овог члана доставља се суду који је покренуо поступак и објављује на интернет страници Врховног касационог суда или на други погодан начин.

Члан 185.

Ако је Врховни касациони суд решио спорно правно питање, странке у поступку у коме се поставља исто спорно правно питање немају право да траже његово решавање у парници која је у току.

Глава XV

НЕПОШТОВАЊЕ ПРОЦЕСНЕ ДИСЦИПЛИНЕ

Члан 186.

Суд ће у току поступка да казни новчаном казном од 10.000 до 150.000 динара физичко односно од 30.000 до 1.000.000 динара правно лице, које у поднеску вређа суд, странку или другог учесника у поступку.

Новчаном казном из става 1. овог члана казниће се и странка и други учесници у поступку који своја процесна овлашћења користе противно циљу због којих су прописана.

Члан 187.

Ако је због злоупотребе процесних овлашћења некој од странака нанета штета, суд ће оштећеној странци, на њен захтев да досуди накнаду штете.

Ако странка истакне захтев за накнаду штете због злоупотребе процесних овлашћења, суд ће из разлога целисходности да одвоји поступак.

Члан 188.

Суд ће да казни новчаном казном од 10.000 до 150.000 динара пуномоћника за примање писмена који противно одредбама закона не обавести суд о промени адресе.

Суд ће, на захтев странке, да одлучи да пуномоћник за примање писмена накнади странци трошкове које је проузроковао неоправданим недостављањем обавештења о промени адресе.

Члан 189.

Суд ће да казни новчаном казном од 10.000 до 150.000 динара лица која ометају предузимање парничних радњи и достављање писмена или списка.

Суд ће, на захтев странке, да одлучи да јој лице из става 1. овог члана накнади трошкове које јој је проузроковало својим понашањем из става 1. овог члана.

Суд може да одреди и друге мере према лицу које омета предузимање парничних радњи.

Изречена казна из члана става 1. овог члана не утиче на изрицање казне за кривично дело.

Члан 190.

У решењу о кажњавању из чл. 186, 188. и 189. овог закона одређује се рок за уплату новчане казне.

На извршење новчане казне из става 1. овог члана сходно се примењују одредбе закона који уређује извршење кривичних санкција.

Ако кажњено физичко лице не плати новчану казну у року одређеном у решењу о кажњавању, суд ће новчану казну да замени казном затвора, у складу са законом којим се уређује извршење кривичних санкција.

Ако кажњено правно лице не плати новчану казну у року одређеном у решењу о кажњавању, примениће се одредбе закона којим се уређује одговорност правних лица за кривична дела којима се уређује извршење новчане казне.

Жалба против решења о кажњавању из чл. 186, 188. и 189. овог закона не одлаже извршење решења.

Део други

ТОК ПОСТУПКА

Глава XVI

ТУЖБА

1. Садржина тужбе

Члан 191.

Парнични поступак покреће се тужбом.

Члан 192.

Тужба мора да садржи одређени захтев у погледу главне ствари и споредних тражења, чињенице на којима тужилац заснива захтев, доказе којима се утврђују ове чињенице, вредност предмета спора, као и друге податке које мора имати сваки поднесак (члан 98).

Тужилац који има боравиште или пребивалиште, односно седиште у иностранству дужан је да у тужби именује пуномоћника за примање писмена. Уколико не означи пуномоћника за примање писмена суд ће тужбу да одбаци.

Ако надлежност или право на изјављивање ревизије зависи од вредности предмета спора, а предмет тужбеног захтева није новчани износ, тужилац је дужан да у тужби назначи вредност предмета спора.

Суд ће да поступи по тужби и ако тужилац није навео правни основ тужбеног захтева, а ако је тужилац навео правни основ, суд није везан за њега.

Члан 193.

Лице која намерава да поднесе тужбу против Републике Србије, може да пре подношења тужбе Републичком јавном правобранилаштву достави предлог за мирно решавање спора, осим ако је посебним прописом предвиђен рок за подношење тужбе. Предлог за мирно решавање спора мора да садржи све податке из члана 192. овог закона.

Подношењем предлога из става 1. овог члана настаје застој рока застарелости у трајању од 60 дана.

Ако у року из става 2. овог члана Републички јавни правобранилац не одговори на предлог, сматра се да предлог није прихваћен.

Споразум постигнут између Републичког јавног правобраниоца и лица из става 1. овог члана има снагу извршне исправе.

Одредбе ст. 1. до 4. овог члана сходно се примењују и у случају подношења тужбе против јединице територијалне аутономије и локалне самоуправе, када се предлог за мирно решавање спора може поднети надлежном правобранилаштву, односно овлашћеном заступнику јединице територијалне аутономије и локалне самоуправе.

Члан 194.

Тужилац може у тужби да тражи да суд само утврди постојање, односно непостојање неког права или правног односа, повреду права личности или истинитост, односно неистинитост неке исправе.

Тужба за утврђење може да се поднесе ако тужилац има правни интерес да суд утврди постојање, односно непостојање неког спорног права или правног односа, пре доспелости захтева за чинидбу из истог односа или истинитост односно неистинитост неке исправе, или ако тужилац има неки други правни интерес.

Тужба за утврђење може да се поднесе ради утврђивања постојања, односно непостојања чињенице, ако је то предвиђено законом или другим прописом.

Тужба за утврђење повреде права личности може да се поднесе без обзира да ли је постављен захтев за накнаду штете или други захтев, у складу са посебним законом.

Члан 195.

Ако одлука о спору зависи од тога да ли постоји или не постоји неки правни однос који је у току парнице постао споран, тужилац може, поред постојећег захтева, да истакне захтев да суд утврди да такав однос постоји, односно да не постоји, ако је суд пред којим парница тече надлежан за такав захтев.

Истицање захтева у смислу става 1. овог члана не сматра се преиначењем тужбе.

Члан 196.

Тужилац који у тужби тражи да му се досуди испуњење дуговане чинидбе може да предложи да тужени уместо дуговане чинидбе плати одређени новчани износ или да испуни неку другу чинидбу.

Суд није дужан да испитује да ли новчани износ који је тужилац прихватио да прими уместо дуговане неновчане чинидбе одговара вредности неновчане чинидбе.

Члан 197.

У једној тужби тужилац може да истакне више захтева против истог туженог, ако су сви захтеви повезани истим чињеничним и правним основом. Ако захтеви нису повезани истим чињеничним и правним основом, они могу да се истакну у једној тужби против истог туженог само кад је исти суд стварно надлежан за сваки од ових захтева и кад је за све захтеве одређена иста врста поступка.

Тужилац може два или више тужбених захтева у међусобној вези да истакне у једној тужби, на начин да суд усвоји следећи од тих захтева, ако нађе да претходни захтев није основан.

Захтеви, у складу са ставом 2. овог члана, могу да се истакну у једној тужби само ако је суд стварно надлежан за сваки од тих захтева и ако је за све захтеве одређена иста врста поступка.

Члан 198.

Тужени може до закључења главне расправе да поднесе код истог суда противтужбу, ако је захтев противтужбе у вези с тужбеним захтевом или ако ти захтеви могу да се пребију или ако се противтужбом тражи утврђење неког права или правног односа од чијег постојања или непостојања зависи у целини или делимично одлука о тужбеном захтеву.

Противтужба не може да се поднесе ако је за захтев из противтужбе стварно надлежан виши суд или суд друге врсте.

2. Преиначење тужбе

Члан 199.

Тужилац може до закључења главне расправе да преиначи тужбу.

После достављања тужбе туженом, за преиначење тужбе потребан је пристанак туженог. Суд ће да дозволи преиначење и кад се тужени томе противи, ако сматра да би то било целисходно за коначно решење односа међу странкама и ако оцени да поступак по преиначеној тужби неће знатно да продужи трајање парнице. Сматраће се да постоји пристанак туженог на преиначење тужбе ако се он упусти у расправљање о главној ствари по преиначеној тужби, а није се пре тога противио преиначењу.

Ако је парнични суд за преиначену тужбу стварно ненадлежан, уступиће предмет надлежном суду, осим у случају из члана 15. став 2. овог закона.

Кад суд дозволи преиначење тужбе, дужан је да остави туженом време потребно да може да се припреми за расправљање по преиначеној тужби, ако за то није имао довољно времена.

Ако је тужба преиначена на рочишту на коме тужени није присутан, суд ће да достави туженом препис записника са тог рочишта.

Против решења којим се допушта или одбија преиначење тужбе није дозвољена посебна жалба.

Кад дозволи преиначење тужбе, суд ће решењем да одреди нов временски оквир за спровођење поступка.

Члан 200.

Преиначење тужбе је промена истоветности захтева, повећање постојећег или истицање другог захтева уз постојећи.

Ако тужилац преиначује тужбу тако што услед околности које су настале после подношења тужбе, захтева из истог чињеничног основа други предмет или новчани износ, тужени таквом преиначењу не може да се противи.

Тужба није преиначена ако је тужилац променио правни основ тужбеног захтева, ако је смањио тужбени захтев или ако је променио, допунио или исправио поједине наводе, тако да услед тога тужбени захтев није промењен.

Смањивање висине тужбеног захтева представља делимично повлачење тужбе за које није потребан пристанак туженог.

О повлачењу тужбе из става 4. овог члана не доноси се посебно решење.

Члан 201.

Тужилац може све до закључења главне расправе да своју тужбу преиначи и тако што ће уместо првобитно туженог да тужи друго лице.

За преиначење тужбе у смислу става 1. овог члана потребан је пристанак лица које треба да ступи у парницу на место туженог, а ако се тужени већ упустио у расправљање о главној ствари, потребан је и пристанак туженог.

Ако се тужени упустио у расправљање о главној ствари уместо тужиоца може да ступи у парницу нови тужилац само ако на то пристане тужени.

Лице које ступа у парницу на место странке мора да прими парницу у оном стању у каквом се она налази у тренутку кад у њу ступа.

3. Повлачење тужбе

Члан 202.

Тужилац може да повуче тужбу без пристанка туженог пре него што се тужени упусти у расправљање о главној ствари.

Тужба може да се повуче и касније, све до правноснажног окончања поступка, ако тужени на то пристане. Ако се тужени у року од осам дана од дана обавештења о повлачењу тужбе не изјасни о томе, сматраће се да је пристао на повлачење.

Повучена тужба сматра се као да није ни била поднета и може се поново поднети.

У случају да тужба буде повучена после доношења првостепене пресуде, суд ће да донесе решење којим ће да утврди да је тужба повучена и да је пресуда без дејства, а ако је пре повлачења тужбе изјављена жалба, суд ће да донесе решење којим ће да утврди да је тужба повучена, да је пресуда без дејства и да одбаци жалбу.

4. Постојање парнице

Члан 203.

Парница почиње да тече достављањем тужбе туженом.

У погледу захтева који је странка поставила у току поступка, парница почиње да тече од часа кад је о том захтеву обавештена противна странка.

Док парница тече, не може се у погледу истог захтева покренути нова парница међу истим странкама, а ако таква парница буде покренута, суд ће тужбу да одбаци.

Ако је у парници која је касније почела да тече пресуда постала правноснажна, суд ће да одбаци тужбу у парници која је раније почела да тече.

Суд ће у току целог поступка да пази да ли је у току друга парница о истом захтеву међу истим странкама.

Члан 204.

Ако странка отуђи ствар или право о коме тече парница, то не спречава да се парница међу истим странкама доврши.

Лице које је од туженог прибавило ствар или право о коме тече парница, може да ступи у парницу уместо туженог, само ако на то пристану обе странке.

Лице које је од тужиоца прибавило ствар или право о коме тече парница, може да ступи у парницу уместо тужиоца, на основу писмене сагласности коју тужилац достави суду.

Глава XVII

СУПАРНИЧАРИ

Члан 205.

Више лица могу једном тужбом да туже, односно да буду тужени (супарничари), ако:

- 1) су у погледу предмета спора у правној заједници или ако њихова права, односно обавезе проистичу из истог чињеничног и правног основа;
- 2) су предмет спора захтеви, односно обавезе исте врсте који се заснивају на битно истоврсном чињеничном и правном основу и ако постоји стварна и месна надлежност истог суда за сваки захтев и за сваког туженог;
- 3) је то законом прописано.

До закључења главне расправе може, под условима из става 1. овог члана, уз тужиоца да приступи нови тужилац или тужба може да буде проширена на новог туженог са његовим пристанком.

Лице које приступа тужби, односно на које се тужба проширује мора да прими парницу у оном стању у коме се она налази у тренутку ступања у парницу.

Члан 206.

Тужилац може тужбом да обухвати два или више тужених и на начин што ће да тражи да тужбени захтев буде усвојен према следећем туженом за случај да буде правноснажно одбијен према туженом који је у тужби претходно наведен.

На начин прописан у ставу 1. овог члана тужилац може тужбом да обухвати два или више тужених само ако према сваком од њих истиче исти захтев или ако према некима од њих истиче различите захтеве који су у међусобној вези и ако је исти суд стварно и месно надлежан за сваки од захтева.

Члан 207.

Лице које за себе у целини или делимично тражи ствар или право о коме између других лица већ тече парница, може пред судом пред којим та парница тече да тужи обе странке једном тужбом, до закључења главне расправе пред првостепеним судом.

Члан 208.

Главни дужник и јемац могу да буду заједнички тужени ако то није у противности са садржином уговора о јемству.

Члан 209.

Сваки супарничар је у парници самостална странка и његове радње или пропуштања не користе нити штете другим супарничарима.

Члан 210.

Ако по закону или због природе правног односа спор може да се реши само на једнак начин према свим супарничарима (јединствени супарничари), они се сматрају као једна парнична странка, тако да кад поједини супарничари пропусте неку парничну радњу, дејство парничних радњи које су извршили други супарничари односе се и на оне који те радње нису предузели.

Члан 211.

Нужно супарничарство постоји ако по закону или због природе правног односа тужбом морају да се обухвате сва лица која су учесници материјалноправног односа.

Ако сва лица из става 1. овог члана нису обухваћена тужбом као странке, суд ће да одбије тужбени захтев као неоснован.

О нужном супарничарству суд води рачуна по службеној дужности.

Члан 212.

Ако рокови за извршење одређене парничне радње за поједине јединствене супарничаре истичу у различито време, ту парничну радњу може сваки супарничар да предузме све док и за једног од њих још тече рок за предузимање те радње.

Члан 213.

Сваки супарничар има право да подноси предлоге који се тичу тока парнице.

Глава XVIII

УЧЕШЋЕ ТРЕЋИХ ЛИЦА У ПАРНИЦИ

1. Учешће јавног тужиоца

Члан 214.

Јавни тужилац може да учествује у парници у складу са посебним законом.

Ако јавни тужилац на основу законског овлашћења, учествује у парници која тече међу другим лицима, овлашћен је да у границама тужбеног захтева предлаже да се утврде и чињенице које странке нису навеле и изведу докази које странке нису предложиле, као и да изјављује правне лекове.

Своје учествовање у поступку јавни тужилац пријављује поднеском суду пред којим тече парница међу другим лицима.

Ако сматра да постоје законски услови за учествовање јавног тужиоца у парници и да је његово учествовање потребно, суд ће о томе да обавести надлежног јавног тужиоца и да му одреди рок у коме може да пријави своје учествовање. Док тај рок не протекне, суд ће да застане са поступком, али јавни тужилац може и по протеку тог рока да се користи својим правом из става 2. овог члана.

2. Учешће умешача

Члан 215.

Лице које има правни интерес да у парници која тече међу другим лицима једна од странака успе, може да се придружи овој странци.

Умешач може да ступи у парницу у току целог поступка све до правноснажности одлуке о тужбеном захтеву, као и у току поступка настављеног изјављивањем ванредног правног лека.

Изјаву о ступању у парницу умешач даје на рочишту или поднеском.

Поднесак умешача из става 3. овог члана доставља се странкама, а ако је изјава умешача о ступању у парницу дата на рочишту, препис односног дела записника доставиће се само оној странци која је са рочишта изостала.

Члан 216.

Странка може да оспори умешачу право да учествује у поступку и предложи да се умешач одбије, а суд може и без изјашњавања странака да одбије учешће умешача ако утврди да не постоји правни интерес умешача.

До правноснажности решења којим се одбија учешће умешача, умешач може да учествује у поступку и његове парничне радње не могу да се искључе.

Против одлуке суда којом дозвољава учешће умешача није дозвољена посебна жалба.

Члан 217.

Умешач мора да прихвати парницу у оном стању у којем се налази у тренутку кад се умеша у парницу. У даљем току парнице он је овлашћен да подноси предлоге и да предузима остале парничне радње у роковима у којима би те радње могла да предузима странка којој се придружио.

Ако је умешач ступио у парницу до правноснажности одлуке о тужбеном захтеву, овлашћен је да изјави и ванредни правни лек.

Ако умешач изјави правни лек, примерак његовог поднеска доставиће се и странци којој се придружио.

Парничне радње умешача имају за странку којој се придружио правно дејство ако нису у супротности са њеним радњама.

По пристанку странака умешач може да ступи у парницу као странка уместо странке којој се придружио.

Члан 218.

У парници између странке и умешача који јој се придружио, умешач не може да оспорава утврђено чињенично стање, као и правне квалификације садржане у образложењу правноснажне пресуде (интервенцијско дејство пресуде).

Изузетно од става 1. овог члана, странка која је била умешач има право да истакне приговор да је странка из раније парнице којој се придружио као умешач погрешно водила претходну парницу или да је суд пропустио да јој доставља позиве, поднеске или одлуке.

Суд може да усвоји приговор из става 2. овог члана само ако странка из става 1. овог члана која је била умешач докаже да:

- 1) у време ступања у претходну парницу није благовремено била обавештена о парници која је претходно вођена и тиме била спречена да предузима радње које би довеле до повољнијег исхода те парнице;
- 2) је странка из парнице којој се придружила као умешач, намерно или из грубе непажње, пропустила да предузима парничне радње које би довеле до повољнијег исхода претходне парнице, а за могућност њиховог предузимања ранији умешач није знао или није могао да зна;
- 3) је странка из претходне парнице својим парничним радњама спречавала да наступи дејство радњи њеног умешача.

Ако странка из става 1. овог члана која је била умешач успе са приговором из става 2. овог члана, суд ће да дозволи да странке поново расправљају о чињеничним и правним питањима о којима је расправљено у претходној парници.

Члан 219.

Ако правно дејство пресуде треба да се односи и на умешача, он има положај јединственог супарничара (члан 210).

Умешач с положајем јединственог супарничара има право да изјави правне лекове и у парници у којој није учествовао без своје кривице.

3. Именовање претходника и обавештење трећег лица о парници

Члан 220.

Лице које је тужено као држалац неке ствари или корисник неког права, а тврди да ствар држи или право врши у име трећег лица дужно је да у одговору на тужбу позове преко суда то треће лице (претходника) да уместо њега ступи као странка у парницу. Ако се тужба не доставља на одговор, тужени може најкасније на припремном рочишту, а ако оно није одржано, на главној расправи пре него што се упусти у расправљање о главној ствари, да позове преко суда претходника да уместо њега ступи у парницу као странка.

Пристанак тужиоца да на место туженог у парницу ступи претходник потребан је само ако тужилац против туженог истиче и такве захтеве који не зависе од тога да ли тужени у име претходника држи ствар или врши право.

Ако претходник који је уредно позван не дође на рочиште или одбије да ступи у парницу, тужени не може да се противи упуштању у парницу.

Ако је именовани претходник одбио да ступи у парницу, сходно се примењује одредба члана 218. овог закона.

Члан 221.

Ако странка треба да обавести треће лице о отпочетој парници да би се тиме засновало извесно грађанскоправно дејство, странка може, све док се парница правноснажно не доврши, то да учини преко суда поднеском, у коме ће да наведе разлог обавештења и стање у коме се налази парница.

Странка која је треће лице обавестила о парници не може због тога да тражи прекид поступка и продужење рокова.

Суд ће, у смислу става 1. овог члана, да обавести Републичког јавног правобраниоца, односно овлашћеног заступника аутономне покрајне и јединице локалне самоуправе, о парници у којој располагање странака или одлука суда може да утиче на имовинска права и обавезе Републике Србије, односно аутономне покрајне и јединице локалне самоуправе.

Странка која је посредством суда обавестила треће лице о парници, има право да се у накнадној парници у којој је обавештено лице странка, позива на интервенцијско дејство пресуде.

Глава XIX

ПРЕКИД И ЗАСТОЈ У ПОСТУПКУ

Члан 222.

Суд утврђује прекид поступка кад:

- 1) странка умре;
- 2) странка изгуби парничну способност;
- 3) законски заступник странке умре или престане његово овлашћење за заступање;
- 4) странка која је правно лице престане да постоји, односно кад надлежни орган правноснажно одлучи о забрани рада;
- 5) наступе правне последице отварања поступка стечаја;
- 6) услед ратног стања или ванредних догађаја престане рад у суду;
- 7) је то другим законом прописано.

Члан 223.

Ако законом другачије није прописано, прекид поступка суд може да одреди ако:

- 1) је одлучио да сам не решава о претходном питању (члан 12);
- 2) се странка налази на подручју које је због ванредних догађаја одсечено од суда.

Члан 224.

Прекидом поступка престају да теку сви рокови одређени за вршење парничних радњи.

За време трајања прекида поступка суд не може да предузима никакве радње у поступку. Ако је прекид наступио после закључења главне расправе, суд може на основу те расправе да донесе одлуку.

Парничне радње које је једна странка предузела док траје прекид поступка немају никакво правно дејство према другој странци, а дејство почиње тек када поступак буде настављен.

Члан 225.

Поступак који је прекинут из разлога наведених у члану 222. тач. 1) до 5) овог закона наставиће се кад наследник или старалац заоставштине, нови законски заступник, стечајни управник или правни следбеници правног лица преузму поступак или кад их суд на предлог противне стране позове да то учине.

Ако је суд прекинуо поступак из разлога наведених у члану 223. тачка 1) овог закона, поступак ће да се настави кад се правноснажно оконча поступак пред судом или другим надлежним органом или ако суд нађе да више не постоје разлози да се чека на његово окончање.

У случајевима из члана 222. тач. 6) и 7) и члана 223. тачка 2) овог закона прекинути поступак наставиће се кад престану разлози за прекид, на предлог странке.

Рокови који су услед прекида поступка престали да теку, почињу да теку за странку испочетка од дана кад јој суд достави решење о настављању поступка.

Члан 226.

Против решења којим се утврђује (члан 222) или одређује (члан 223) прекид поступка дозвољена је посебна жалба.

Ако је суд на рочишту одбио предлог за прекид поступка и одлучио да се поступак одмах настави против тог решења није дозвољена посебна жалба.

Члан 227.

Суд ће да застане са поступком кад је то прописано законом.

Решењем о застоју поступка суд одређује време трајања застоја.

Против решења о застоју поступка није дозвољена посебна жалба.

Суд наставља поступак по службеној дужности чим престану разлози који су изазвали застој поступка.

Кад суд застане са поступком може да предузима само оне радње за које постоји опасност од одлагања.

Застој поступка не утиче на рокове за предузимање парничних радњи.

Глава XX

ДОКАЗИВАЊЕ

1. Опште одредбе

Члан 228.

Странка је дужна да изнесе чињенице и предложи доказе на којима заснива свој захтев или којим оспорава наводе и доказе противника, у складу са овим законом.

Члан 229.

Доказивање обухвата све чињенице које су важне за доношење одлуке.

Суд одлучује који ће се докази извести ради утврђивања битних чињеница.

Члан 230.

Не доказују се чињенице које је странка признала пред судом у току парнице, односно чињенице које није оспорила.

Суд може да одлучи да се доказују и признате чињенице ако сматра да странка њиховим признањем иде за тим да располаже захтевом којим не може располагати (члан 3. став 3).

Суд ће, узимајући у обзир све околности, да оцени да ли ће да узме за признату или оспорену чињеницу коју је странка прво признала, а после потпуно или делимично оспорила или ограничила признање додавањем других чињеница.

Не доказују се чињенице које су општепознате.

Члан 231.

Ако суд на основу изведених доказа (члан 8) не може са сигурношћу да утврди неку чињеницу, о постојању чињенице примениће правила о терету доказивања.

Странка која тврди да има неко право, сноси терет доказивања чињенице која је битна за настанак или остваривање права, ако законом није другачије прописано.

Странка која оспорава постојање неког права, сноси терет доказивања чињенице која је спречила настанак или остваривање права или услед које је право престало да постоји, ако законом није другачије прописано.

Члан 232.

Ако се утврди да странци припада право на накнаду штете, на новчани износ или на заменљиву ствар, а висина износа, односно количина ствари не може да се утврди или би могла да се утврди само са несразмерним тешкоћама, суд ће висину новчаног износа, односно количину заменљивих ствари да одреди по слободној оцени.

Члан 233.

Докази се изводе на главној расправи, у складу са временским оквиром.

Суд може да одлучи да се одређени докази изведу пред замољеним судом. Записник о изведеним доказима пред замољеним судом прочитаће се на главној расправи.

Замолница за извођење доказа садржи податке из предмета. Суд ће посебно да назначи о којим околностима треба да се води рачуна приликом извођења доказа.

О рочишту за извођење доказа пред замољеним судом обавестиће се странке.

Замољени суд приликом извођења доказа има сва овлашћења која има суд када се докази изводе на главној расправи.

Против решења суда којим се извођење доказа поверава замољеном суду није дозвољена посебна жалба.

2. Увиђај

Члан 234.

Увиђај се врши ако је за утврђивање неке чињенице или за разјашњење неке околности потребно непосредно опажање суда.

Увиђај може да се врши и уз учествовање вештака.

Члан 235.

Суд може да одреди да се увиђај снима, у целости или делимично, тонским или оптичким уређајима, сходном применом чл. 119. до 121. овог закона.

Члан 236.

Суд ће да изврши увиђај изван зграде суда, ако ствар која треба да се разгледа не може да се донесе у суд, или би њено доношење проузроковало знатне трошкове.

Члан 237.

Ако треба разгледати ствар која се налази код једне од странака или код трећег лица сходно се примењују одредбе овог закона о прибављању исправа (чл. 240. до 243).

3. Исправе

Члан 238.

Исправа коју је у прописаном облику издао надлежни државни и други орган у границама својих овлашћења, као и исправа коју је у таквом облику издала, у вршењу јавних овлашћења, друга организација или лице (јавна исправа), доказује истинитост онога што се у њој потврђује или одређује.

Доказну снагу из става 1. овог члана има и друга исправа која је посебним прописима у погледу доказне снаге изједначена са јавним исправама.

Дозвољено је да се доказује да су у јавној исправи неистинито утврђене чињенице или да је исправа неправилно састављена.

Ако суд посумња у аутентичност исправе, може да затражи да се о томе изјасни орган који такву исправу издаје.

Члан 239.

Ако међународним уговором није другачије предвиђено, страна јавна исправа која је прописно оверена има, под условом узајамности, исту доказну снагу као и домаћа јавна исправа.

Члан 240.

Странка је дужна да сама поднесе исправу на коју се позива за доказ својих навода.

Уз исправу састављену на страном језику подноси се и превод исправе, оверен у складу са законом.

Ако се исправа налази код државног и другог органа, друге организације или лица, која су издала исправу у вршењу јавних овлашћења, а сама странка не може да прибави исправу, суд ће на предлог странке или по службеној дужности да је прибави.

Члан 241.

Ако се једна странка позива на исправу и тврди да се она налази код друге странке, суд ће да позове ову странку да поднесе исправу и да јој за то одреди рок.

Странка не може да ускрати подношење исправе ако се она сама позвала на ту исправу за доказ својих навода или ако је реч о исправи коју је по закону дужна да преда или покаже или ако се исправа с обзиром на садржину сматра заједничком за обе странке.

У погледу права странке да ускрати подношење других исправа сходно ће да се примењују одредбе чл. 248. и 249. овог закона.

Ако странка која је позвана да поднесе исправу пориче да се исправа код ње налази, суд може ради утврђивања ове чињенице да изводи доказе.

Суд ће, с обзиром на све околности, по свом уверењу да цени од каквог је значаја што странка која држи исправу неће да поступи по решењу суда којим јој се налаже да поднесе исправу или противно уверењу суда не признаје да се исправа налази код ње.

Против одлуке суда из става 1. овог члана није дозвољена посебна жалба.

Члан 242.

Суд може да нареди трећем лицу да поднесе исправу само ако је оно у складу са законом дужно да је покаже или поднесе или ако је реч о исправи која је по својој садржини заједничка за то лице и странку која се позива на исправу.

Ако треће лице оспорава своју дужност да поднесе исправу која се код њега налази, суд ће решењем да одлучи да ли је треће лице дужно да поднесе исправу.

Ако треће лице не признаје да се исправа налази код њега, суд може ради утврђивања ове чињенице да изводи доказе. Правноснажно решење о дужности трећег лица да поднесе исправу, може да се изврши у складу са законом који уређује извршење и обезбеђење.

Треће лице има право на накнаду трошкова које је имало у вези са подношењем исправа. Одредбе члана 258. овог закона сходно се примењују и у овом случају.

Члан 243.

Суд може да казни новчаном казном од 10.000 до 150.000 динара физичко лице и одговорно лице у државном и другом органу, правном лицу и другој организацији које је издало исправу, односно новчаном казном од 30.000 до 1.000.000 динара правно лице и другу организацију које је издало исправу, ако није поступило по решењу суда из члана 242. ст. 2. и 3. овог закона.

Жалба против решења из става 1. овог члана не задржава извршење решења.

Новчана казна из става 1. овог члана извршава се на начин прописан у члану 190. овог закона.

4. Сведоци

Члан 244.

Свако лице које се позива као сведок дужно је да се одазове позиву, а ако овим законом није другачије прописано, дужно је и да сведочи.

Као сведоци могу да се саслушавају само лица која су способна да дају обавештења о чињеницама које се доказују.

Члан 245.

Сведоци се, по правилу, саслушавају непосредно на рочишту.

Суд може решењем да одлучи да се изведе доказ читањем писане изјаве сведока, у којој се наводе сазнања о битним спорним чињеницама, одакле су му оне познате и у каквом је односу са странкама у поступку. Писана изјава сведока мора да буде оверена у суду или од стране лица које врши јавна овлашћења. Пре давања изјаве, лице које узима изјаву мора да упозори сведока са правима и дужностима сведока прописаним овим законом.

У случају из става 2. овог члана, суд решењем може да одлучи, по службеној дужности или на предлог странака, да се сведок саслуша путем конференцијске везе, коришћењем уређаја за тонско или оптичко снимање.

Против решења из ст. 2. и 3. овог члана није дозвољена посебна жалба.

Изјаву сведока из ст. 2. и 3. овог члана може суду да поднесе странка или суд може да је затражи од сведока.

Суд може увек да позове сведока који је дао писану изјаву или чија је изјава снимљена да своје сведочење потврди пред судом на рочишту.

Члан 246.

Тонски или оптички снимак сведочења је саставни део судског списка.

Тонски део снимка сведочења се преноси у форму писаног записника у складу са одредбом члана 121. овог закона.

Начин снимања, преношења снимка сведочења, чувања и уништавања снимка сведочења уређује се Судским пословником.

Члан 247.

Не може да се саслушава као сведок лице које би својим исказом повредило дужност чувања тајне, док га надлежни орган не ослободи од те дужности.

Члан 248.

Сведок може да ускрати сведочење о:

- 1) ономе што му је странка као свом пуномоћнику поверила;
- 2) ономе о чему се странка или друго лице сведоку као верском исповеднику поверило;
- 3) чињеницама које је сведок сазнао као адвокат, лекар или у вршењу неког другог занимања, ако постоји обавеза чувања професионалне тајне.

Председник већа упозориће лице из става 1. овог члана да може да ускрати давање исказа.

Члан 249.

Сведок може да ускрати одговор на поједина питања ако за то постоје оправдани разлози, а нарочито ако би својим одговором на та питања изложио тешкој срамоти, знатној имовинској штети или кривичном гоњењу себе или своје сроднике по крви у правој линији до било ког степена, а у побочној линији закључно до трећег степена, свог супружника или ванбрачног партнера или сроднике по тазбини закључно до другог степена и онда кад је брак престао, као и свог старатеља или штићеника, усвојитеља или усвојеника.

Суд ће у случају из става 1. овог члана да упозори сведока да може да ускрати давање одговора на постављено питање.

Члан 250.

Сведок не може због опасност од настанка имовинске штете да ускрати сведочење о правним пословима којима је присуствовао као позвани сведок, о радњама које је у погледу спорног односа предузео као правни претходник или заступник једне од странака, о чињеницама које се односе на породичне или брачне имовинске односе, о чињеницама које се односе на рођење, склапање брака или смрт, као и ако је на основу посебног прописа дужан да поднесе пријаву или да да изјаву.

Члан 251.

Оправданост разлога за ускраћивање сведочења или одговора на поједина питања оцењује суд пред којим сведок треба да сведочи и о томе доноси решење. Ако је потребно, претходно ће о томе да саслуша странке.

Против решења суда из става 1. овог члана странке немају право на посебну жалбу, а сведок може ово решење да побија у жалби против решења о новчаној казни или о затвору због тога што је ускратио сведочење или одговор на поједино питање (члан 257. став 2).

Члан 252.

Странка која предлаже да се одређено лице саслуша као сведок мора претходно да наведе о чему сведок треба да сведочи као и да наведе његово име и презиме, занимање и боравиште.

Члан 253.

Позивање сведока врши се достављањем писменог позива у коме се наводи име и презиме позваног, време и место доласка, предмет по коме се позива и назначење да се позива као сведок. У позиву, сведок ће да се упозори на последице неоправданог изостанка (члан 257. став 1) и на право на накнаду трошкова (члан 258).

Сведоци који због старости, болести или тешких телесних мана не могу да се одазову позиву саслушаће се у свом стану или на начин прописан одредбом члана 245. ст. 2. и 3. овог закона.

Суд може да наложи странци да обавести сведока чије је саслушање одређено о месту, дану и часу одржавања рочишта.

Члан 254.

Сведоци се саслушавају појединачно и без присуства сведока који ће се касније саслушавати. Сведок је дужан да одговоре даје усмено.

Сведок ће претходно да се опомене да је дужан да говори истину и да не сме ништа да прећути, а затим ће да се упозори на последице давања лажног исказа.

После тога, суд ће од сведока да узме податке о имену и презимену, имену оца, занимању, боравишту, месту рођења, годинама старости и његовим односом са странкама.

Члан 255.

Сведок се позива да изнесе све што му је познато о чињеницама о којима треба да сведочи, а затим могу да му се постављају питања ради проверавања, допуне или разјашњења. Није дозвољено да се постављају питања у којима је већ садржан одговор на питање.

Сведок ће увек да се изјасни одакле му је познато оно о чему сведочи.

Сведоци могу да се суоче, ако се њихови искази не слажу у погледу важних чињеница. Суочени сведоци се саслушају посебно о свакој околности о којој се не слажу и њихов одговор унеће се у записник.

Члан 256.

Сведок који не зна језик на коме се води поступак саслушаће се преко преводиоца.

Ако је сведок глув, питања ће да му се постављају писмено, а ако је нем, позваће се да одговара у писаној форми. Ако саслушање не може да се изврши на овај начин, позваће се тумач.

Суд ће преводиоца, односно тумача да упозори на дужност истинитог преношења питања која се сведоку постављају и изјава које сведок даје.

Члан 257.

Ако сведок који је уредно позван не дође, а изостанак не оправда или се без одобрења или оправданог разлога удаљи са места где треба да буде саслушан, суд може да нареди да се принудно доведе и сноси трошкове довођења, а може и да га казни новчаном казном од 10.000 до 150.000 динара.

Ако сведок дође и пошто је упозорен на последице ускрати сведочење или одговор на поједино питање, а суд оцени да су разлози ускраћивања неоправдани, може да га казни новчаном казном од 10.000 до 150.000 динара, а ако и после тога одбије да сведочи, може поново новчано да се казни.

Жалба против решења о новчаној казни не задржава извршење решења, осим ако се у тој жалби побија и одлука суда којом нису усвојени разлози сведока за ускраћивање сведочења или одговора на поједино питање.

Суд ће, на захтев странке, да одлучи да је сведок дужан да накнади трошкове које је проузроковао својим неоправданим изостанком, односно неоправданим одбијањем да сведочи.

Ако сведок накнадно оправда свој изостанак, суд ће да стави ван снаге своје решење о казни, а може сведока сасвим или делимично да ослободи од накнаде трошкова. Суд може да стави ван снаге своје решење о казни и ако сведок накнадно пристане да сведочи.

Ако је потребно да се војно лице и припадник полиције принудно доведе ради сведочења, суд ће да се обрати њиховом старешини ради принудног довођења.

Новчана казна из ст. 1. и 2. овог члана извршава се на начин прописан у члану 190. овог закона.

Члан 258.

Сведок има право на накнаду путних трошкова и трошкова за исхрану и преноћиште, као и на накнаду изгубљене зараде.

Сведок треба да захтева накнаду одмах по саслушању, а у супротном губи право на накнаду, о чему је суд дужан да упозори сведока.

У решењу којим се одређују трошкови сведока суд ће да одлучи да се одређени износ исплати из положеног предујма, а ако предујам није положен, наложиће странци да одређени износ плати сведоку у року од осам дана.

Жалба против решења из става 3. овог члана не задржава извршење решења.

5. Вештаци

Члан 259.

Суд ће да изведе доказ вештачењем ако је ради утврђивања или разјашњења неке чињенице потребно стручно знање којим суд не располаже.

Члан 260.

Странка која предлаже извођење доказа вештачењем дужна је да у предлогу назначи предмет вештачења, а може да предложи и одређено лице за вештака.

Суд ће супротној странци да достави предлог из става 1. овог члана ради изјашњавања.

Ако ни једна странка не предложи вештачење или у остављеном року не обезбеди трошкове за вештачење или се не подвргне вештачењу суд ће о тим чињеницама да одлучи, применом правила о терету доказивања (члан 231. став 1).

Члан 261.

Странка може суду да приложи писани налаз и мишљење вештака одговарајуће струке, у вези са чињеницама из члана 259. овог закона.

Налаз и мишљење из става 1. овог члана суд ће да достави супротној странци на изјашњавање.

Суд може решењем да одреди да се извођење доказа вештачењем спроведе читањем писаног налаза и мишљења које је странка приложила, а након изјашњавања супротне странке, у смислу члана 260. став 2. овог закона.

Члан 262.

Суд може да одреди извођење доказа вештачењем по службеној дужности, ако је то прописано законом.

Члан 263.

Предлог из члана 260. овог закона, писани налаз и мишљење вештака из члана 261. овог закона, као и изјашњавање супротне странке, подносе се суду најкасније до завршетка припремног рочишта или првог рочишта за главну расправу, ако припремно рочиште није одржано.

Члан 264.

Вештачење, по правилу, врши један вештак. Суд може да одреди два или више вештака ако оцени да је вештачење сложено.

Вештаци се одређују из регистра судских вештака, за одређену област вештачења.

Суд решењем одређује вештака, ако се странке не споразумеју о вештаку или ако доказ вештачењем није изведен на начин прописан чланом 261. овог закона.

Ако за одређену област вештачења нема судског вештака уписаног у регистар из става 2. овог члана, вештачење може да обави лице одговарајуће струке које ће суд да одреди. Лице које суд одреди је дужно да пре вештачења да изјаву да ће налаз и мишљење дати по правилима струке и свом најбољем знању, објективно и непристрасно.

Члан 265.

Суд ће вештака, на његов захтев, да ослободи дужности вештачења из разлога из којих сведок може да ускрати сведочење или одговор на поједино питање.

Суд може вештака, на његов захтев, да ослободи дужности вештачења и из других оправданих разлога. Ослобођење од дужности вештачења може да тражи и овлашћено лице органа или организације у којој је вештак запослен.

Члан 266.

Вештак може да буде искључен или изузет из истих разлога као и судија или судија поротник, а за вештака може да се одреди лице које је раније било саслушано као сведок.

Странка је дужна да поднесе захтев за изузеће вештака кад сазна да постоји разлог за изузеће, а најкасније пре почетка извођења доказа вештачењем.

У захтеву за изузеће вештака, странка је дужна да наведе околности на којима заснива свој захтев за изузеће.

О захтеву за искључење и изузеће вештака одлучује суд. Замољени суд одлучује о изузећу ако спроводи извођење доказа вештачењем.

Против решења којим се усваја захтев за изузеће вештака није дозвољена жалба, а против решења којим се захтев одбија није дозвољена посебна жалба.

Ако је странка сазнала за разлог за искључење или изузеће вештака после извршеног вештачења и приговара вештачењу из тог разлога, суд ће да поступи као да је захтев за искључење или изузеће поднет пре извршеног вештачења.

Члан 267.

Суд ће да казни новчаном казном од 10.000 до 150.000 динара вештака физичко лице, односно од 30.000 до 1.000.000 динара правно лице које обавља вештачење, ако вештак не дође на рочиште иако је уредно позван, а изостанак не оправда или ако у остављеном року не поднесе свој налаз и мишљење.

Суд може да казни новчаном казном од 10.000 до 150.000 динара вештака физичко лице, односно од 30.000 до 1.000.000 динара правно лице које обавља вештачење, ако вештак без оправданог разлога одбије да врши вештачење.

Новчаном казном од 10.000 до 150.000 динара може да се казни и одговорно лице у правном лицу које обавља вештачење у случају из ст. 1. и 2. овог члана.

Новчана казна из ст. 1. до 2. овог члана извршава се на начин прописан у члану 190. овог закона.

Решење о казни суд може да стави ван снаге под условима из члана 257. став 5. овог закона.

На захтев странке суд може решењем да наложи вештаку да накнади трошкове које је проузроковао својим неоправданим недоласком или неоправданим одбијањем да врши вештачење.

Члан 268.

Вештак има право на накнаду путних трошкова и трошкова исхране и смештаја, у складу са посебним прописом, на изгубљену зараду и трошкове вештачења, као и право на награду за извршено вештачење.

У погледу накнаде трошкова и награде вештака сходно се примењују одредбе члана 258. ст. 2. и 3. овог закона.

Странка која је предложила вештачење или ако је суд наложио странци да сноси трошкове вештачења одређеног по службеној дужности, плаћа накнаду и награду вештаку, а о извршеном плаћању подноси доказ суду у року од осам дана од дана уплате.

Члан 269.

Суд одређује вештачење посебним решењем које садржи: предмет спора, предмет вештачења, рок за достављање суду налаза и мишљења у писаном облику, лично име или назив лица коме је поверено вештачење као и податке из регистра вештака.

Рок за подношење суду налаза и мишљења не може да буде дужи од 60 дана.

Препис решења доставља се вештаку и странкама заједно са позивом за рочиште за главну расправу.

Суд ће у решењу да упозори вештака да је дужан да обавести странке о дану одређеном за вештачење, ако је њихово присуство потребно, да налаз и мишљење мора да изради у складу са правилима струке објективно и непристрасно, на последице недостављања налаза и мишљења у одређеном року, односно неоправданог изостанка са рочишта и обавести га о праву на награду и накнаду трошкова.

Решење о одређивању вештака по службеној дужности, поред података из става 1. овог члана садржи и податке о износу предујма за вештачење и налог странкама за плаћање предујма у одређеном року.

Члан 270.

Вештак свој писани налаз и мишљење подноси суду најкасније 15 дана пре рочишта.

Суд доставља странкама налаз и мишљење најкасније осам дана пре заказане расправе.

Писани налаз вештака мора да садржи: образложење са навођењем чињеница и доказа на којима је налаз заснован и стручно мишљење; податке о томе где и када је извршено вештачење; податке о лицима која су присуствовала вештачењу, односно о лицима која нису присуствовала, а уредно су позвана; и податке о приложеним документима.

Ако вештак достави налаз и мишљење који је нејасан, непотпун или противречан сам себи, суд ће да наложи вештаку да допуни или исправи налаз и мишљење и одредиће рок за отклањање недостатака, односно позваће вештака да се изјасни на рочишту.

Члан 271.

Ако странка има примедбе на налаз и мишљење судског вештака доставиће их у писаном облику, у року који суд одреди за изјашњавање.

Странка може да ангажује стручњака или другог вештака уписаног у регистар судских вештака, који ће да сачини примедбе на достављени налаз и мишљење или нов налаз и мишљење у писаном облику. На рочишту за главну расправу суд може да их прочита и да дозволи том лицу да учествује у расправи, постављањем питања и давањем објашњења.

Суд ће на рочишту да расправи примедбе и покушаће да усагласи налазе и стручна мишљења вештака.

Ако се на рочишту не усагласе налаз и стручна мишљења вештака, односно ако суд сматра да битне чињенице нису довољно расправљене, суд ће да одреди ново вештачење које ће да повери другом вештаку и о томе ће да обавести странке.

У случају из става 4. овог члана, странке сnose трошкове вештачења на једнаке делове.

Члан 272.

Ако вештак не поднесе налаз и мишљење у одређеном року, суд може, на предлог странке, да одреди другог вештака, пошто истекне рок који је странкама одредио да се о томе изјасне.

У случају из става 1. овог члана, као и ако вештак не поступи по налогу суда из члана 270. став 4. овог закона, суд ће вештака да казни новчаном казном из члана 267. ст. 1. и 2. овог закона и обавестиће о томе министарство надлежног за послове правосуђа ради покретања поступка брисања вештака из регистра судских вештака.

Члан 273.

Ако је одређено више вештака, они могу да поднесу заједнички налаз и мишљење ако се у налазу и мишљењу слажу. Ако се у налазу и мишљењу не слажу, сваки вештак посебно износи свој налаз и мишљење.

Ако се подаци вештака о њиховом налазу битно разликују или ако је налаз једног или више вештака нејасан, непотпун или у противречности сам са собом или са утврђеним околностима, а ти недостаци не могу да се отклоне поновним саслушањем вештака или се појави сумња у правилност датог мишљења, суд ће на предлог странке да одреди ново вештачење, у складу са чланом 271. овог закона.

Члан 274.

Против решења суда из чл. 261, 262, 264, 269. и 273. овог закона није дозвољена жалба.

Члан 275.

Одредбе овог закона о вештацима сходно се примењују и на преводиоце и тумаче.

6. Саслушање странака

Члан 276.

Битне чињенице могу да се утврђују и саслушавањем странака.

Суд ће да одлучи да се изведе доказ саслушањем странака ако и поред изведених других доказа нађе да је то потребно за утврђивање битних чињеница.

Члан 277.

Странке се саслушавају, по правилу, на рочишту, непосредно.

Суд може да одлучи решењем, по службеној дужности или на предлог странке, да се странка саслуша путем конференцијске везе, коришћењем уређаја за тонско или оптичко снимање, у складу са чланом 245. овог закона. Против тог решења није дозвољена посебна жалба. Странке имају право на копију снимка.

Члан 278.

Суд може да одлучи да се саслуша само једна странка, ако се уверио да другој странци, односно лицу које се има саслушати за ту странку нису познате спорне чињенице или ако саслушање те странке није могуће.

Суд може да одлучи да се саслуша само једна странка, ако друга странка ускрати давање исказа или се не одазове позиву суда.

Ако у току поступка странка умре или поновно саслушање странке није могуће или је отежано из других разлога, суд ће да прочита записник са исказом те странке.

Члан 279.

Извођење доказа саслушањем странака замолним путем дозвољено је само ако странка због неотклоњивих сметњи не може лично да дође или ако би њен долазак проузроковао несразмерне трошкове.

Члан 280.

За странку која нема парничну способност саслушаће се њен законски заступник. Суд може да одлучи да се уместо или поред законског заступника, саслуша сама странка, ако је њено саслушање могуће.

За правно лице саслушаће се лице које је законом, прописом или општим актом правног лица одређено да га заступа.

Ако као странка у парници учествују на једној страни више лица, суд ће да одлучи да ли ће да се саслушају сва ова лица или само нека од њих.

Члан 281.

У позиву за рочиште на коме ће да се изводи доказ саслушањем странака назначиће се да странка која дође на рочиште може да буде саслушана у одсуству друге странке.

Члан 282.

Не могу да се примене никакве принудне мере према странци која се није одазвала позиву суда ради саслушања, нити странка да се принуди на давање исказа.

Суд ће с обзиром на све околности да оцени од каквог је значаја што странка није дошла на саслушање или што је ускратила исказ.

Члан 283.

Одредбе овог закона о извођењу доказа сведочењем примењиваће се и приликом извођења доказа саслушањем странака, ако овим законом није другачије одређено.

Глава XXI

ОБЕЗБЕЂЕЊЕ ДОКАЗА

Члан 284.

Ако постоји оправдана опасност да неки доказ неће моћи да се изведе или да ће његово касније извођење да буде отежано, може да се у току као и пре покретања парнице предложи да се овај доказ изведе.

У поступку обезбеђења доказа пре покретања парнице, не може да се изводи доказ саслушањем странака.

Обезбеђење доказа може да се предложи и након што одлука којом се поступак окончава постане правноснажна, ако је то потребно за поступак по ванредним правним лековима.

Поступак за обезбеђење доказа је хитан.

Члан 285.

Ако је предлог за обезбеђење доказа поднет у току парничног поступка, за поступање је надлежан суд пред којим је поступак у току.

Кад се тражи обезбеђење доказа пре покретања поступка, као и у хитним случајевима ако је поступак већ у току, надлежан је нижи суд првог степена на чијем се подручју налазе ствари које треба да се разгледају, односно на чијем подручју борави лице које треба саслушати.

О предлогу из става 1. овог члана одлучује суд који води поступак.

Члан 286.

У поднеску којим тражи обезбеђење доказа предлагач је дужан да наведе чињенице које треба да се докажу, доказе који треба да се изведу и разлоге због којих сматра да касније доказ неће моћи да се изведе или да ће његово извођење да буде отежано. У поднеску по могућству треба да се наведе име и презиме противника и његово пребивалиште, односно боравиште.

Члан 287.

Поднесак у коме је предложено обезбеђење доказа доставиће се противнику, ако је познат. Ако постоји опасност због одлагања, суд ће о предлогу да одлучи и без претходног изјашњавања противника.

У решењу којим се усваја предлог суд ће да закаже рочиште за извођење доказа, наведе чињенице о којима ће да се изводе докази, као и доказе који ће да се изведу, а ако је потребно именовати и вештаке.

Ако противнику није раније био достављен поднесак у коме је предложено обезбеђење доказа, он ће да му се достави заједно са решењем суда којим се усваја предлог за обезбеђење доказа.

Суд може, ради учествовања на рочишту за извођење доказа, да постави привременог заступника (члан 81) противнику који је непознат или је непознато његово боравиште.

Суд може у хитним случајевима да одреди да извођење доказа започне и пре него што се решење којим се усваја предлог за обезбеђење доказа достави противнику.

Против решења суда којим се усваја предлог за обезбеђење доказа, као и против решења којим се одлучује да извођење доказа започне пре него што се решење достави противнику, није дозвољена жалба.

Члан 288.

Ако су докази изведени пре него што је поступак покренут, записник о извођењу доказа чуваће се код суда пред којим су докази изведени.

Ако је парнични поступак у току, а обезбеђење доказа није извео парнични суд, записник се доставља парничном суду.

Суд ће о изведеним доказима да обавести противну странку, без одлагања.

Глава XII

ПРИПРЕМАЊЕ ГЛАВНЕ РАСПРАВЕ

1. Опште одредбе

Члан 289.

Суд припрема главну расправу по пријему тужбе.

Припреме за главну расправу обухватају претходно испитивање тужбе, достављање тужбе туженом на одговор, одржавање припремног рочишта и заказивање главне расправе.

У току припремања главне расправе странке су дужне да благовремено упућују поднеске у којима ће да наведу чињенице на којима заснивају своје тврдње и захтеве, као и да предложи доказе којима се оне утврђују.

Члан 290.

У току припремања главне расправе до рочишта за главну расправу, суд одлучује о свим питањима која се тичу управљања поступком.

Жалба није дозвољена против одлука о управљању поступком које суд доноси у току припремања главне расправе.

Члан 291.

Суд може у току припремања главне расправе да донесе пресуду на основу признања, пресуду на основу одрицања и пресуду због пропуштања и да прими на записник поравнање странака.

Председник већа може, у току припремања главне расправе, после пријема одговора на тужбу, да донесе пресуду, ако утврди да међу странкама нису спорне чињенице и да не постоје друге сметње за доношење одлуке.

2. Претходно испитивање тужбе

Члан 292.

По претходном испитивању тужбе суд је овлашћен да доноси решења из члана 294. овог закона, ако није реч о питањима о којима по природи ствари или по одредбама овог закона одлука може да се донесе тек у даљем току поступка.

Члан 293.

Ако утврди да је тужба неразумљива или непотпуна или да постоје недостаци који се тичу способности тужиоца или туженог да буду странке у парници или недостаци у погледу законског заступања странке или недостаци који се односе на овлашћење заступника да покрене парницу ако је такво овлашћење потребно, суд ће ради отклањања ових недостатака да предузме потребне мере прописане у овом закону (чл. 80. и 101).

Члан 294.

Суд по претходном испитивању тужбе доноси решење којим се тужба одбацује ако утврди да:

- 1) одлучивање о тужбеном захтеву не спада у судску надлежност (члан 16);
- 2) је тужба поднета неблаговремено, ако је посебним прописима предвиђен рок за подношење тужбе;
- 3) о истом захтеву већ тече парница;
- 4) је ствар правноснажно пресуђена;
- 5) је у истој ствари закључено судско поравнање;
- 6) не постоји правни интерес тужиоца за подношење тужбе из члана 194. овог закона;
- 7) је тужба неразумљива или непотпуна.

Пре доношења решења о одбацивању тужбе из разлога прописаних у ставу 1. овог члана, суд је дужан да одржи рочиште на коме ће тужиоцу омогућити да се изјасни о одбацивању тужбе.

Члан 295.

Ако нема довољно основа за доношење одлуке о неком питању које се поставило у току претходног испитивања тужбе, одлука о овом питању ће да се донесе по пријему одговора на тужбу или на припремном рочишту, односно на рочишту за главну расправу, ако припремно рочиште није одржано.

3. Одговор на тужбу

Члан 296.

Суд ће, у року до 15 дана од дана пријема тужбе у суд, тужбу са прилозима да достави туженом на одговор.

Члан 297.

Тужени је дужан да, у року од 30 дана од дана достављања тужбе са прилозима, поднесе суду одговор на тужбу.

Суд је дужан да приликом достављања тужбе на одговор упозори туженог о последицама пропуштања достављања одговора на тужбу (члан 350. став 1. тачка 1), на обавезу одређивања пуномоћника за примање писмена (члан 298. став 3), као и на дужност обавештавања суд о промени адресе (члан 144).

Члан 298.

Тужени је дужан да у одговору на тужбу истакне процесне приговоре и да се изјасни да ли признаје или оспорава истакнути тужбени захтев. Одговор на тужбу мора да садржи и друге податке које мора садржати сваки поднесак (члан 98).

Ако тужени оспорава тужбени захтев, одговор на тужбу мора да садржи и чињенице на којима тужени заснива своје наводе и доказе којима се утврђују те чињенице.

Тужени који има пребивалиште или боравиште, односно седиште у иностранству, дужан је да у одговору на тужбу одреди пуномоћника за примање писмена.

Ако тужени који има пребивалиште или боравиште, односно седиште у иностранству, не достави суду обавештење из става 3. овог члана заједно са одговором на тужбу, суд ће да му постави пуномоћника за примање писмена и да га о томе обавести.

Члан 299.

Суд може изузетно, ако то захтевају посебне околности појединог случаја, а посебно ако је то потребно ради одлучивања о предлогу за одређивање привремене мере или ако се ради о поступцима који су хитни, одмах да закаже рочиште и достави тужбу са прилозима туженом.

Члан 300.

Ако одговор на тужбу има недостатке због којих се по њему не може поступати (чл. 98. и 298), сматраће се да тужени није одговорио на тужбу.

4. Припремно рочиште и заказивање рочишта за главну расправу

Члан 301.

Суд ће да закаже и одржи припремно рочиште у року од 30 дана од дана достављања тужиоцу одговора на тужбу.

Ако тужени није поднео одговор на тужбу, а нема услова за доношење пресуде због пропуштања, суд ће припремно рочиште да закаже и одржи најкасније у року од 30 дана од дана када је истекао рок за достављање одговора на тужбу.

Члан 302.

Припремно рочиште је обавезно, осим кад суд по пријему одговора на тужбу утврди да међу странкама нема спорних чињеница, односно ако је спор једноставан, хитан или ако је то законом прописано.

Члан 303.

У позиву за припремно рочиште странке се упозоравају на дужност изношења свих чињеница и предлагања доказа којима се те чињенице потврђују, као и на дужност предлагања временског оквира и налаже им се да на рочиште донесу све исправе које им служе за доказ и предмете које треба разгледати у суду. Суд ће у позиву да упозори странке на дужност да суд обавесте о промени адресе (члан 144).

Ако је потребно да се за припремно рочиште прибаве списи, исправе или предмети који се налазе код суда или другог државног органа, органа аутономне покрајине, односно јединице локалне самоуправе, лица коме је поверено вршење јавног овлашћења или другог правног лица, суд ће да нареди да се ови предмети, односно исправе благовремено прибаве.

Позив за припремно рочиште доставља се најкасније осам дана пре дана одржавања рочишта.

Члан 304.

Ако на припремно рочиште не дође тужилац, а уредно је позван, сматраће се да је тужба повучена, осим ако тужени не захтева да се рочиште одржи.

Члан 305.

Припремно рочиште почиње излагањем тужбе, после чега тужени износи одговор на тужбу.

Ако је потребно суд ће да затражи од странака разјашњење у погледу њихових навода или предлога.

Суд ће да упозна странке са њиховим правом да спор могу да реше медијацијом.

Члан 306.

Ако је то потребно, после излагања тужбе и одговора на тужбу расправљаће се о питањима која се односе на сметње за даљи ток поступка, о чему могу да се изводе и докази.

Суд ће по приговору странке или по службеној дужности да одлучује о питањима из члана 294. овог закона, ако овим законом није другачије прописано.

Одлуку о приговору о процесним сметњама суд може да донесе заједно са одлуком о главној ствари, осим о приговору месне надлежности.

Против одлуке о приговору из става 3. овог члана није дозвољена посебна жалба.

Члан 307.

У даљем току припремног рочишта расправљаће се о предлозима и захтевима странака и чињеничним наводима којима странке образлажу своје предлоге и захтеве.

Члан 308.

Странка је дужна да најкасније на припремном рочишту, односно на првом рочишту за главну расправу ако припремно рочиште није обавезно (члан 302) изнесе све чињенице потребне за образложење својих предлога, да предложи доказе којима се потврђују изнете чињенице, да се изјасни о наводима и понуђеним доказима противне странке, као и да предложи временски оквир за спровођење поступка.

Суд ће на рочишту из става 1. овог члана да утврди које су чињенице неспорне, односно општепознате и које су чињенице спорне и која би правна питања требало да се расправе.

Суд ће на рочишту из става 1. овог члана да одлучи која ће доказна средства да изведе на главној расправи и решењем ће да одреди временски оквир за спровођење поступка (члан 10. став 2).

Решење о одређивању временског оквира нарочито садржи: број рочишта, време одржавања рочишта, распоред извођења доказа на рочиштима и предузимања других процесних радњи, судске рокове, као и укупно време трајања главне расправе.

Суд ће предлоге за извођење доказа које не сматра битним за доношење одлуке да одбије решењем против кога није дозвољена посебна жалба.

Члан 309.

Суд заказује рочиште за главну расправу најкасније у року од 30 дана од одржавања припремног рочишта, односно од пријема одговора на тужбу или протеча рока из овог закона за подношење одговора на тужбу, ако оцени да одржавање припремног рочишта није потребно (члан 302).

Суд по правилу, заказује једно рочиште за главну расправу, ради извођења свих доказа чије је извођење дозволио или одредио по службеној дужности.

Ако суд оцени да је за извођење доказа потребно одржати више од једног рочишта, заказаће их у најкраћем временском размаку, водећи рачуна о концентрацији главне расправе.

Суд је дужан да поштује временски оквир одређен на основу члана 308. овог закона, као и да спречи сваки покушај неоснованог одлагања рочишта и санкционише сваку повреду или злоупотребу процесних права и нарушавање процесне дисциплине.

Суд ће на рочиште да позове странке, сведоке и вештаке које је на припремном рочишту одлучио да позове на главну расправу.

Одредбе члана 303. овог закона примениће се и приликом заказивања рочишта за главну расправу.

Глава XXIII

ГЛАВНА РАСПРАВА

1. Ток главне расправе

Члан 310.

Суд отвара главну расправу и објављује предмет расправљања, утврђује да ли су дошла сва позвана лица, проверава да ли су уредно позвана и да ли су оправдала свој изостанак.

Члан 311.

Ако са рочишта за главну расправу изостане тужилац или ако на то рочиште не дође тужени, а уредно су позвани, расправа ће да се одржи са присутном странком.

Ако са рочишта за главну расправу неоправдано изостану и тужилац и тужени или одбију да расправљају, тужба се сматра повученом.

Члан 312.

Ако припремно рочиште није одржано, прво рочиште за главну расправу почиње излагањем тужбе, после чега тужени износи одговор на тужбу.

Ако је пре главне расправе одржано припремно рочиште, председник већа упознаће веће са током овог рочишта. Странке могу да допуне излагање председника већа.

У даљем току расправе расправљаће се о предлозима странака и чињеничним наводима којима странке образлажу своје предлоге, односно побијају предлоге противника, као и о предложеним доказима, изводиће се докази и расправљаће се о чињеницама које се утврђују.

Странке могу да износе и своја правна схватања која се односе на предмет спора.

Ако је у овом закону прописано да странка може да поднесе одређени приговор или предлог или предузме неку другу парничну радњу док се тужени на главној расправи не упусти у расправљање о главној ствари, такав приговор, односно предлог тужилац може да поднесе, односно да предузме другу парничну радњу док не заврши излагање по тужби, а тужени док не заврши излагање одговора на тужбу.

Члан 313.

Суд ће постављањем питања да се стара да се у току расправе пруже потребна објашњења, да би се утврдиле чињенице од којих зависи одлука о основаности захтева (члан 7. став 2).

Члан 314.

Странке могу, у поднесцима или на каснијим рочиштима, све до закључења главне расправе, да износе нове чињенице и предлажу нове доказе, само ако учине вероватним да без своје кривице нису могле да их изнесу, односно предложе на припремном рочишту, односно на првом рочишту за главну расправу, ако припремно рочиште није одржано.

Суд не узима у обзир чињенице и доказе који су изнети, односно предложени супротно ставу 1. овог члана.

Члан 315.

Извођење доказа одређује суд решењем, у коме ће да се назначи спорна чињеница која би требало да се утврди извођењем доказа, доказно средство и рок за извођење доказа у оквиру временског оквира.

Предложене доказе које не сматра важним за одлуку, суд ће да одбије и да у решењу наведе разлог одбијања.

Против решења којим се одређује или одбија извођење доказа није дозвољена посебна жалба.

Члан 316.

Ако странка приговори да решавање о тужбеном захтеву не спада у судску надлежност, да суд није стварно или месно надлежан, да о истом захтеву већ тече парница, да је ствар правноснажно пресуђена, да је о предмету спора закључено судско поравнање или да се тужилац пред судом одрекао од тужбеног захтева, суд ће да реши да ли ће о тим приговорима да расправља и одлучује одвојено од главне ствари.

Ако суд не усвоји приговор из става 1. овог члана о коме се расправљало заједно са главном ствари или ако суд после одвојеног расправљања не усвоји приговор и одлучи да се одмах настави главна расправа, решење о приговору унеће се у одлуку о главној ствари.

Против решења којим се одбијају приговори странака није дозвољена посебна жалба, ако је веће одлучило да се одмах настави расправљање о главној ствари.

Одредбе ст. 1. до 3. овог члана примениће се и ако суд по службеној дужности одлучи да одвојено од главне ствари расправи о томе да ли ствар спада у судску надлежност, да ли је суд стварно надлежан, да ли већ тече парница, да ли је ствар већ правноснажно пресуђена, да ли се тужилац пред судом одрекао од тужбеног захтева, као и да ли је у парници закључено судско поравнање.

Члан 317.

Кад председник већа заврши саслушање појединог сведока, вештака или странке, чланови већа, странка и њен заступник или пуномоћник могу непосредно да им постављају питања.

Суд ће да забрани странци постављање одређеног питања или ће да забрани одговор на постављено питање, ако је у питању већ садржан одговор или ако се питање не односи на предмет поступка.

На захтев странке у записник ће да се унесе питање из става 2. овог члана.

Члан 318.

Саслушани сведоци и вештаци остају у судници, ако их суд, по изјашњавању странака, не отпусти или не одреди да се привремено удаље из суднице.

Суд може да одреди да се саслушани сведоци касније поново позову и још једном саслушају у присуству или одсуству других сведока и вештака.

Члан 319.

Кад суд сматра да је предмет расправљен тако да може да се донесе одлука, саопштиће да је главна расправа закључена.

Суд може да одлучи да главну расправу закључи и кад је остало да се прибаве списи који садрже доказе потребне за одлучивање или ако треба сачекати записник о доказима изведеним од замољеног суда, а странке одустану од расправљања о тим доказима или суд сматра да то расправљање није потребно.

Члан 320.

Суд може у току већања и гласања да одлучи да се закључена главна расправа поново отвори ако је то потребно ради допуне поступка или разјашњења појединих важнијих питања.

2. Јавност главне расправе

Члан 321.

Главна расправа је јавна.

Расправи могу да присуствују само лица старија од 16 година, осим ако је законом другачије прописано.

Члан 322.

Суд може да искључи јавност за целу главну расправу или један њен део, ради заштите интереса националне безбедности, јавног реда и морала у демократском друштву, као и ради заштите интереса малолетника или приватности учесника у поступку. Суд може да искључи јавност и ако мерама за одржавање реда прописаним у закону не може да се обезбеди несметано одржавање расправе.

Члан 323.

Искључење јавности не односи се на странке, њихове законске заступнике, пуномоћнике и умешаче.

Суд може да дозволи да главној расправи на којој је искључена јавност присуствују поједина законом овлашћена службена лица и научни радници, ако је то од интереса за њихову службу, односно научну делатност.

На захтев странке расправи на којој је искључена јавност ће да присуствују највише два лица која она одреди.

Суд ће да упозори лица која присуствују расправи на којој је искључена јавност да су дужна да као тајну чувају све оно што су на расправи сазнала и указаће им на последице одавања тајне.

Члан 324.

Суд одлучује о искључењу јавности решењем које мора да буде образложено и јавно објављено.

Против решења о искључењу јавности није дозвољена посебна жалба.

Члан 325.

Одредбе о јавности на главној расправи сходно се примењују и на осталим рочиштима.

3. Руковођење главном расправом

Члан 326.

Суд руководи главном расправом, испитује странке, изводи доказе, даје реч странкама, њиховим законским заступницима и пуномоћницима и објављује одлуке већа.

Суд је дужан да се стара да се предмет спора свестрано расправи, да се поступак не одуговлачи и да се расправа по могућности доврши на једном рочишту, односно у временском оквиру.

Ако се лице које учествује на расправи противи некој мери председника већа која се односи на руковођење расправом или питању које је поставио председник већа, члан већа или друго лице које учествује у поступку, о таквом противљењу одлучује веће.

Против решења које се односи на руковођење расправом није дозвољена посебна жалба.

Члан 327.

Суд може изван рочишта за главну расправу да донесе решење о исправљању поднеска, о постављању привременог заступника, о уредности пуномоћја, о полагању предујма на име трошкова за предузимање појединих радњи у поступку, о ослобођењу од плаћања трошкова поступка, о обезбеђењу парничних трошкова, о достављању судских писмена, о обезбеђењу доказа, о привременим мерама обезбеђења, о мерама за обезбеђење процесне дисциплине и кажњавању, о прекиду и застајању у поступку, о трошковима поступка у случају повлачења тужбе, о спајању парница, као и о одређивању рокова.

Суд је овлашћен и да, по пријему записника о извођењу доказа пред замољеним судом, одреди да се изврше потребне исправке или допуне.

Изван рочишта за главну расправу суд је овлашћен да поводом изјаве туженог, односно тужиоца, дате писмено или на записник код парничног суда, донесе пресуду на основу пропуштања, пресуду на основу признања, односно пресуду на основу одрицања.

Члан 328.

Ако пред истим судом тече више парница између истих лица или више парница у којима је исто лице противник разних тужилаца или разних тужених, све ове парнице могу да се решењем суда споје ради заједничког расправљања, ако би се тиме убрзало расправљање или смањили трошкови. За све спојене парнице суд може да донесе заједничку пресуду.

Суд може да одреди да се одвојено расправља о појединим захтевима у истој тужби и по завршетку одвојеног расправљања може да донесе посебне одлуке о тим захтевима.

Члан 329.

Кад суд одлучи да се одложи рочиште за главну расправу, стараће се да се за следеће рочиште прибаве сви докази чије је извођење одређено за то рочиште и да се изврше друге припреме како би расправа могла да се заврши на том рочишту.

Против решења суда којим се одлаже рочиште или се одбијају предлози странака о одлагању рочишта, није дозвољена жалба.

Члан 330.

Ако се рочиште одложи, ново рочиште одржаће се по могућности пред истим судијом појединцем, односно већем.

Ако се ново рочиште држи пред истим судијом појединцем, односно већем, главна расправа ће да се настави.

Члан 331.

Ако се рочиште држи пред измењеним већем, односно судијом појединцем, главна расправа мора да почне изнова, али суд може да донесе одлуку да се поново не саслушавају странке, сведоци и вештаци и да се не врши нов увиђај, већ да се прочитају записници о извођењу ових доказа.

4. Одржавање реда на главној расправи

Члан 332.

Суд је дужан да се у току главне расправе стара о одржавању реда у судници и о достојанству суда.

Члан 333.

Ако лице које учествује у поступку или лице које присуствује расправи вређа суд или друге учеснике у поступку, омета рад или се не покорава наређењима суда за одржавање реда, председник већа може да га казни новчаном казном од 10.000 до 150.000 динара, а може и да га удаљи из суднице.

Ако странка или њен пуномоћник буде удаљен из суднице, рочиште ће да се одржи и без њиховог присуства.

Кад суд казни новчаном казном или удаљи из суднице адвоката или адвокатског приправника, обавестиће о томе надлежну адвокатску комору.

Жалба против решења о новчаној казни или удаљењу из суднице не задржава извршење решења.

Новчана казна из става 1. овог члана извршава се на начин прописан у члану 190. овог закона.

Члан 334.

Одредба члана 333. овог закона сходно се примењује и на јавног тужиоца или на јавног правобраниоца, односно на лица која их замењују.

О кажњавању лица из става 1. овог члана обавестиће се надлежни јавни тужилац и Државно веће тужилаца, односно јавни правобранилац.

Члан 335.

Овлашћења за одржавање реда на главној расправи из чл. 332. до 334. овог закона, председник већа има и на осталим рочиштима.

Глава XXIV

СУДСКО ПОРАВНАЊЕ

Члан 336.

Суд ће у току поступка да укаже странкама на могућност да се поравнају пред судом.

Странке могу пред судом у току целог поступка до његовог правноснажног окончања да закључе судско поравнање.

Ако је судско поравнање закључено после доношења првостепене одлуке, суд ће да донесе решење којим ће да утврди да је првостепена пресуда без дејства и да обустави поступак.

Пред судом не може да се закључи поравнање у погледу захтева којима странке не могу да располажу (члан 3. став 3).

Кад суд донесе решење којим не дозвољава поравнање странака, застаће са поступком док ово решење не постане правноснажно.

Члан 337.

Споразум странака о поравнању уноси се у записник.

Поравнање је закључено кад странке после прочитаног записника о поравнању потпишу записник.

Странкама се издаје оверен препис записника у коме је садржано поравнање, које има исто дејство као и судска пресуда.

Члан 338.

Суд у току целог поступка по службеној дужности пази да ли тече парница о захтеву о коме је раније закључено судско поравнање и ако такво поравнање постоји, одбациће тужбу.

Члан 339.

Судско поравнање може да се побија само тужбом.

Ако судско поравнање буде поништено поступак се наставља као да судско поравнање није ни било закључено.

Члан 340.

Ако је то посебним законом прописано или када странке сагласно предложе решавање спора путем медијације, суд ће да застане са поступком и упути странке на медијацију.

Члан 341.

Поступак медијације спроводи се у складу са посебним законом.

Суд ће да закаже рочиште за главну расправу уколико странке не реше спор путем медијације по протеку рока од 30 дана од дана када странка обавести суд да је одустала од медијације.

Глава XXV

ПРЕСУДА

1. Опште одредбе

Члан 342.

Пресудом суд одлучује о захтеву који се односи на главну ствар и споредна тражења.

Ако постоји више захтева, суд ће о свим захтевима, по правилу, да одлучи једном пресудом.

Ако је више парница спојено ради заједничког расправљања, а постоје услови да се коначно одлучи само о једној парници, може да се донесе пресуда само у погледу те парнице.

Члан 343.

Суд може да наложи туженом да изврши одређену чинидбу само ако је она доспела до закључења главне расправе.

Ако суд усвоји захтев за издржавање, за накнаду штете у виду ренте због изгубљене зараде или других прихода по основу рада или због изгубљеног издржавања, може да наложи туженом и чинидбе које нису доспеле.

Пресуда којом је туженом наложено да преда или преузме ствари дате у закуп, може да се донесе и пре престанка закупавања односа.

Члан 344.

Ако је тужилац у тужби тражио да му се преда одређена ствар или туженом наложи испуњење неке чинидбе, а истовремено је у тужби или до закључења главне расправе изјавио да је вољан да уместо ствари прими неку другу чинидбу или новчани износ, суд ће, ако усвоји тужбени захтев, да изрекне у пресуди да тужени може да се ослободи од давања ствари или чинидбе чије му је испуњење наложено, ако плати тај новчани износ или испуни ту другу чинидбу.

Члан 345.

Кад се странци у пресуди налаже извршење неке чинидбе, одредиће се и рок у коме је ову чинидбу дужна да изврши.

Рок за извршење чинидбе је 15 дана, ако посебним прописима није другачије предвиђено. Суд може да одреди дужи рок за извршење чинидбе која се не састоји у новчаном давању. У меничним и чековним споровима рок за извршење чинидбе је осам дана.

Рок за извршење чинидбе почиње да тече наредног дана од дана достављања преписа пресуде странци којој је наложено извршење.

2. Врсте пресуда

Члан 346.

Ако од више тужбених захтева, услед признања, одрицања или на основу расправљања, само за неке постоје услови за коначну одлуку или ако су само за део једног захтева испуњени услови за коначну одлуку, суд може у погледу тих захтева, односно дела захтева, да закључи расправу и донесе пресуду (делимична пресуда).

Делимичну пресуду суд може да донесе и кад је поднета противтужба, ако постоје услови за доношење одлуке само о захтеву тужбе или захтеву противтужбе.

Суд ће приликом одлучивања да ли ће да донесе делимичну пресуду, нарочито да узме у обзир величину захтева или дела захтева који испуњава услове за доношење одлуке.

Делимична пресуда је самостална пресуда у погледу правних лекова и извршења.

Члан 347.

Ако је тужени оспорио и основ тужбеног захтева и висину тужбеног захтева, а у погледу основа ствар испуњава услове за доношење одлуке, суд може из разлога целисходности да пресудом само утврди постојање основа тужбеног захтева (међупресуда).

До правноснажности међупресуде суд ће да застане са расправљањем о износу тужбеног захтева.

Међупресуда има дејство само у поступку у коме је донета.

Члан 348.

Ако тужени до закључења главне расправе призна тужбени захтев, суд ће без даљег расправљања да донесе пресуду којом усваја тужбени захтев (пресуда на основу признања).

Суд неће да донесе пресуду на основу признања и кад су испуњени услови, ако нађе да је реч о захтеву којим странке не могу да располажу (члан 3. став 3).

Доношење пресуде на основу признања одложиће се ако је потребно да се о околностима из става 2. овог члана претходно прибаве обавештења.

Признање тужбеног захтева, на рочишту или у поднеску, тужени може да опозове до доношења пресуде и без пристанка тужиоца.

Члан 349.

Ако се тужилац до закључења главне расправе одрекне тужбеног захтева, суд ће без даљег расправљања да донесе пресуду којом одбија тужбени захтев (пресуда на основу одрицања).

За одрицање од тужбеног захтева није потребан пристанак туженог.

Суд неће да донесе пресуду на основу одрицања и кад су испуњени услови, ако нађе да је реч о захтеву којим странке не могу да располажу (члан 3. став 3).

Доношење пресуде на основу одрицања одложиће се ако је потребно да се о околностима из става 3. овог члана претходно прибаве обавештења.

Одрицање од тужбеног захтева, на рочишту или у поднеску, тужилац може да опозове до доношења пресуде и без пристанка туженог.

Члан 350.

Ако тужени не поднесе одговор на тужбу у одређеном року, суд доноси пресуду којом усваја тужбени захтев (пресуда због пропуштања), ако су испуњени следећи услови:

- 1) туженом је уредно достављена тужба са поуком о последицама пропуштања;
- 2) чињенице на којима се заснива тужбени захтев нису у супротности са доказима које је сам тужилац поднео или са чињеницама које су општепознате;
- 3) основаност тужбеног захтева произлази из чињеница наведених у тужби;
- 4) не постоје општепознате околности из којих произлази да су туженог спречили оправдани разлози да одговори на тужбу.

Пресуда због пропуштања неће да се донесе и кад су испуњени услови из става 1. овог члана, ако суд нађе да је реч о захтеву којим странке не могу да располажу (члан 3. став 3).

Ако из чињеница наведених у тужби не произлази основаност тужбеног захтева, суд ће да закаже припремно рочиште, а ако тужба на припремном рочишту није преиначена, суд ће да донесе пресуду којом се тужбени захтев одбија.

Доношење пресуде због пропуштања одложиће се ако је потребно да се о околностима из става 2. овог члана претходно прибаве обавештења.

Доношење пресуде због пропуштања може да се одложи и ако нема доказа да је туженом уредно достављена тужба, а несумњиво је да му је тужба послата. У том случају суд ће да одреди рок који не може да буде дужи од 30 дана за достављање у Републици Србији, односно дужи од рока потребног за достављање у смислу члана 133. став 2. овог закона, да се провери да ли је туженом уредно достављена тужба. Ако се у одређеном року утврди да је туженом била уредно достављена тужба, суд ће да донесе пресуду због пропуштања.

У случајевима прописаним у ст. 4. и 5. овог члана, пресуду због пропуштања суд може да донесе без изјашњавања странака.

Члан 351.

Кад тужени коме тужба није достављена на одговор, већ му је тужба достављена заједно са позивом на рочиште, не дође на припремно рочиште или на прво рочиште за главну расправу ако припремно рочиште није одржано или ако дође на та рочишта, али неће да се упусти у расправљање, а не оспори тужбени захтев, суд ће да донесе пресуду којом се усваја тужбени захтев (пресуда због изостанка) ако су испуњени следећи услови:

- 1) тужени је уредно позван;
- 2) тужени није поднеском оспорио тужбени захтев;
- 3) основаност тужбеног захтева произлази из чињеница наведених у тужби;
- 4) чињенице на којима се заснива тужбени захтев нису у супротности са доказима које је сам тужилац поднео или са чињеницама које су општепознате;
- 5) не постоје општепознате околности због којих тужени није могао да дође на рочиште.

Пресуда због изостанка неће да се донесе и кад су испуњени услови из става 1. овог члана, ако ради се о захтевима којима странке не могу да располажу (члан 3. став 3).

Доношење пресуде због изостанка одложиће се ако је потребно да се о околностима из става 2. овог члана претходно прибаве обавештења.

Ако из чињеница наведених у тужби не произлази основаност тужбеног захтева, а тужба на рочишту није преиначена, суд ће да донесе пресуду којом се тужбени захтев одбија.

Доношење пресуде због изостанка може да се одложи и ако нема доказа да је тужени уредно позван, а несумњиво је да му је позив упућен. У том случају суд ће да одреди рок, који не може да буде дужи од 30 дана за доставу у Републици Србији, односно дужи од рока потребног за достављање у смислу члана 133. став 2. овог закона, да се провери да ли је тужени уредно позван. Ако се у одређеном року утврди да је тужени био уредно позван, суд ће да донесе пресуду због изостанка.

У случајевима прописаним у ст. 4. и 5. овог члана, пресуду због изостанка суд може да донесе без изјашњавања странака.

3. Доношење и објављивање пресуде

Члан 352.

Пресуда се доноси и објављује у име народа.

Ако се главна расправа одржава пред већем, пресуду доносе председник већа и чланови већа који су учествовали на рочишту на коме је главна расправа закључена. Одмах по закључењу главне расправе суд доноси пресуду коју објављује председник већа.

У сложенијим предметима суд може да одложи објављивање пресуде за осам дана од дана закључења главне расправе.

У случају из члана 319. став 2. овог закона, пресуда ће да се објави најкасније у року од осам дана од дана пријема списка, односно записника.

Члан 353.

Приликом објављивања пресуде, председник већа јавно ће да прочита изреку и ако је могуће да укратко саопшти разлоге пресуде.

Приликом објављивања пресуде може да се саопшти да је суд одлучио да се о одмеравању трошкова накнадно одлучи.

Ако је јавност на главној расправи била искључена, изрека пресуде увек ће јавно да се прочита, а суд ће да одлучи да ли ће јавност да се искључи приликом објављивања разлога пресуде.

Сви присутни саслушаће читање изреке пресуде стојећи.

4. Писана израда пресуде

Члан 354.

Пресуда мора да се писано изради у року од осам дана од дана објављивања. У сложенијим предметима суд може да одложи писану израду пресуде за још 15 дана.

Изворник пресуде потписује председник већа.

Странкама се доставља оверен препис пресуде са упутством о праву на изјављивање правног лека против пресуде.

Суд је дужан да отпреми оверени препис пресуде наредног дана од дана истека рока из става 1. овог члана.

Члан 355.

Писано израђена пресуда мора да садржи увод, изреку и образложење.

Увод пресуде садржи: назначење да се пресуда изриче у име народа, назив суда, име и презиме председника и чланова већа, односно судије појединца, име и презиме, пребивалиште или боравиште, односно седиште странака, њихових заступника и пуномоћника, вредност предмета спора, кратко означање предмета спора, дан закључења главне расправе, дан кад је пресуда донета и дан када је пресуда објављена.

У уводу пресуде обавезно се наводе и јединствени матични број грађана странке која је физичко лице, матични број странке која је правно лице, а ако је странка Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе, назначава се и директан корисник буџетских средстава због чијег рада је настало потраживање, као и јединствени број корисника јавних средстава који припада том директном кориснику буџетских средстава. За странку која је индиректни корисник буџетских средстава наводи се јединствени број корисника јавних средстава који му припада, а уколико га нема, наводи се његов матични број. Наведене податке суд по службеној дужности прибавља од надлежног органа.

Изрека пресуде садржи одлуку суда о усвајању или одбијању захтева који се тичу главне ствари и споредних тражења и одлуку о постојању или непостојању потраживања истакнутог ради пребијања (члан 359. став 3).

У образложењу суд ће да изложи: захтеве странака и њихове наводе о чињеницама на којима се ти захтеви заснивају, доказе, чињенично стање које је утврдио, као и прописе на којима је суд засновао пресуду, ако законом није другачије прописано.

У образложењу пресуде због пропуштања, пресуде на основу признања, пресуде на основу одрицања, пресуде због изостанка и пресуде донете на основу члана 291. став 2. овог закона изнеће се само разлози који оправдавају доношење оваквих пресуда.

Пресуда не садржи образложење ако су се странке одрекле права на правни лек, ако посебним законом није другачије прописано.

5. Допунска пресуда

Члан 356.

Ако је суд пропустио да одлучи о свим захтевима о којима мора да се одлучи пресудом, или је пропустио да одлучи о делу захтева, странка може у року од 15 дана од дана достављања пресуде да предложи парничном суду да се изврши допуна пресуде.

Суд ће, без одржавања рочишта да одбаци неблаговремен, односно одбије неоснован предлог за допуну пресуде.

Ако странка не предложи доношење допунске пресуде у року из става 1. овог члана, сматраће се да је тужба у том делу повучена.

Члан 357.

Ако суд сматра да је предлог за допуну пресуде основан, заказаће главну расправу ради доношења пресуде о захтеву који није решен (допунска пресуда).

Допунска пресуда може да се донесе и без поновног отварања главне расправе ако ову пресуду доноси исто веће, а захтев у погледу кога се тражи допуна је довољно расправљен.

Ако суд сматра да је предлог за доношење допунске пресуде неблаговремен или неоснован, одбациће, односно одбиће предлог решењем.

Ако се предлог за допуну пресуде односи само на трошкове поступка, одлуку о предлогу доноси суд без одржавања рочишта.

Члан 358.

Ако је поред предлога за допуну пресуде изјављена и жалба против пресуде, првостепени суд ће да застане са достављањем ове жалбе другостепеном суду док се не донесе одлука о предлогу за допуну пресуде и док не истекне рок за жалбу против ове одлуке.

Ако против одлуке о допуни пресуде буде изјављена жалба, ова жалба заједно са жалбом против пресуде се доставља другостепеном суду.

Ако се првостепена пресуда побија жалбом само због тога што првостепени суд није пресудом одлучио о свим захтевима странака који су предмет парнице, жалба се сматра као предлог странке да се донесе допунска пресуда.

6. Правноснажност пресуде

Члан 359.

Пресуда која више не може да се побија жалбом постаје правноснажна.

Суд током целог поступка по службеној дужности пази да ли је ствар правноснажно пресуђена и ако утврди да је парница покренута о захтеву о коме је већ правноснажно одлучено, одбациће тужбу.

Ако је у пресуди одлучено о потраживању које је тужени истакао приговором ради пребијања, одлука о постојању или непостојању овог потраживања постаје правноснажна.

Члан 360.

Правноснажна пресуда делује само међу странкама.

Правноснажна пресуда делује и према трећим лицима због природе спорног права или правног односа, правног односа који постоји између странака и трећих лица или ако је то прописано законом.

Правноснажност пресуде везује се за чињенично стање утврђено до закључења главне расправе.

Члан 361.

Суд је везан за своју пресуду чим је објављена.

Пресуда има дејство према странкама од дана кад им је достављена.

7. Исправљање пресуде

Члан 362.

Грешке у именима и бројевима, као и друге очигледне грешке у писању и рачунању, недостатке у облику и несагласност преписа пресуде са изворником пресуде исправиће председник већа.

Исправљање ће да се изврши посебним решењем и унеће се на крају изворника пресуде, а странкама се доставља оверени препис решења.

Ако између изворника и преписа пресуде постоји несагласност у погледу неке одлуке садржане у изреци пресуде, странкама ће да се достави исправљени препис пресуде са назначењем да се овим преписом пресуде замењује ранији препис. Рок за изјављивање правног лека у погледу исправљеног дела пресуде тече од дана достављања исправљеног преписа пресуде.

О исправљању пресуде суд може да одлучи без изјашњавања странака.

Глава XXVI

РЕШЕЊЕ

Члан 363.

Сва решења која се доносе на рочишту објављује председник већа.

Решење које је на рочишту објављено доставиће се странкама у овереном препису само ако је против тог решења дозвољена посебна жалба или ако се на основу решења може одмах да тражи извршење или ако то захтева управљање поступком, у року од осам дана од објављивања.

Суд је везан за своја решења уколико се она не односе на управљање парницом или ако овим законом није другачије прописано.

Ако се решење не доставља писмено, оно према странкама има дејство чим је објављено.

Члан 364.

Решења која суд доноси изван рочишта саопштавају се странкама достављањем овереног преписа решења.

Ако се решењем одбија предлог једне странке без претходног изјашњавања противне странке, противној странци решење неће да се достави.

Члан 365.

Решење мора да буде образложено ако је против њега дозвољена посебна жалба.

Писани састав решења садржи увод и изреку, а у случају из става 1. овог члана и образложење.

Члан 366.

Одредбе члана 345, члана 352. став 2, члана 353. став 2, чл. 354. до 358, члана 361. став 2. и члана 362. овог закона сходно се примењују и на решења.

Глава XXVII

РЕДОВНИ ПРАВНИ ЛЕКОВИ

1. Жалба против пресуде

а) Право на жалбу

Члан 367.

Странка може да изјави жалбу против пресуде донете у првом степену у року од 15 дана од дана достављања преписа пресуде, ако у овом закону није другачије прописано. У меничним и чековним споровима рок за жалбу је осам дана од дана достављања преписа пресуде.

Благовремено изјављена жалба спречава да пресуда постане правноснажна у делу који се побија жалбом.

О жалби против пресуде одлучује другостепени суд.

Члан 368.

Жалба против првостепене пресуде којом се физичком лицу налаже исплата потраживања чија главница не прелази износ од 300 евра у динарској противвредности по средњем курсу Народне банке Србије на дан доношења одлуке, односно којом се предузетнику или правном лицу налаже исплата потраживања чија главница не прелази износ од 1.000 евра у динарској противвредности по средњем курсу Народне банке Србије на дан доношења одлуке, не одлаже извршење.

Ако се у пресуди налаже само накнада трошкова поступка у висини која не прелази износ из става 1. овог члана, жалба против решења о накнади трошкова поступка не одлаже извршење.

Члан 369.

Странка може да се одрекне права на жалбу од тренутка кад је пресуда објављена.

До доношења одлуке другостепеног суда странка може да повуче изјављену жалбу.

Странка не може да опозове изјаву о одрицању од права на правни лек или изјаву о повлачењу жалбе.

б) Садржина жалбе

Члан 370.

Жалба мора да садржи:

- 1) означање пресуде против које се изјављује жалба;
- 2) изјаву да се пресуда побија у целини или у одређеном делу;
- 3) разлог жалбе;
- 4) потпис подносиоца жалбе.

Члан 371.

Ако на основу података из жалбе не може да се утврди која се пресуда побија или ако жалба није потписана (непотпуна жалба), првостепени суд ће решењем, против кога није дозвољена жалба, да одбаци жалбу као непотпуну (члан 101. став 5).

Ако жалба по свом садржају има других недостатака, првостепени суд ће жалбу да достави другостепеном суду не позивајући подносиоца жалбе да је допуни, односно исправи.

Члан 372.

У жалби не могу да се износе нове чињенице и предлажу нови докази, осим ако подносилац жалбе учини вероватним да без своје кривице није могао да их изнесе, односно предложи до закључења главне расправе.

У жалби не могу да се истичу материјалноправни приговори.

в) Разлози због којих пресуда може да се побија

Члан 373.

Пресуда може да се побија због:

- 1) битне повреде одредаба парничног поступка;
- 2) погрешно или непотпуно утврђеног чињеничног стања;
- 3) погрешне примене материјалног права.

Пресуда због пропуштања и пресуда због изостанка не може да се побија због погрешно или непотпуно утврђеног чињеничног стања.

Пресуда на основу признања и пресуда на основу одрицања могу да се побијају због битне повреде одредаба парничног поступка или због тога што је изјава о признању, односно о одрицању дата у заблуди или под утицајем принуде или преваре.

Члан 374.

Битна повреда одредаба парничног поступка постоји ако суд у току поступка није применио или је неправилно применио одредбу овог закона, а то је било или је могло да буде од утицаја на доношење законите и правилне пресуде.

Битна повреда одредаба парничног поступка увек постоји ако:

- 1) је суд био непрописно састављен или ако је судио судија који је по закону морао да буде искључен или изузет или ако је у доношењу пресуде учествовао судија који није учествовао на главној расправи;
- 2) је одлучено о захтеву који не спада у судску надлежност (члан 16), односно ако је суд одбио да одлучује о захтеву за који је надлежан;
- 3) је одлучено о захтеву по тужби која је подигнута после рока прописаног законом;
- 4) је суд одлучио о тужбеном захтеву за који је стварно надлежан виши суд исте врсте, суд друге врсте (члан 17) или ако је поводом приговора странака суд неправилно одлучио да је стварно надлежан;
- 5) је противно одредбама овог закона суд засновао своју одлуку на недозвољеним располагањима странака (члан 3. став 3);
- 6) је противно одредбама овог закона суд донео пресуду на основу признања, пресуду на основу одрицања, пресуду због пропуштања или пресуду због изостанка;
- 7) странци незаконитим поступањем, а нарочито пропуштањем достављања, није дата могућност да расправља пред судом;
- 8) је противно одредбама закона суд одбио захтев странке да у поступку слободно употребљава свој језик и писмо или ако парнични поступак није вођен на службеном језику националне мањине иако су за то биле испуњене законске претпоставке;
- 9) је у поступку као тужилац или тужени учествовало лице које не може да буде странка у поступку или ако странку која је правно лице није заступало овлашћено лице или ако парнично неспособну странку није заступао законски заступник или ако законски заступник, односно пуномоћник странке није имао потребно овлашћење за вођење парнице или за поједине радње у поступку, осим ако вођење парнице, односно вршење појединих радњи у поступку није било накнадно одобрено;
- 10) је одлучено о захтеву о коме је раније правноснажно пресуђено или о коме је раније закључено судско поравнање;
- 11) је противно закону била искључена јавност на главној расправи;
- 12) пресуда има недостатака због којих се не може испитати, а нарочито ако је изрека пресуде неразумљива, ако противречи сама себи или разлозима пресуде, или ако пресуда нема уопште разлога или у њој нису наведени разлози о битним чињеницама или су ти разлози нејасни или противречни или ако о битним чињеницама постоји противречност између онога што се у разлозима пресуде наводи о садржини исправа, записника о исказима датим у поступку и самих тих исправа или записника или изведеним доказима.

Члан 375.

Погрешно или непотпуно утврђено чињенично стање постоји ако је суд неку битну чињеницу погрешно утврдио, односно ако је није утврдио.

Непотпуно утврђено чињенично стање постоји и кад на то указују нове чињенице или нови докази (члан 372).

Члан 376.

Погрешна примена материјалног права постоји ако суд није применио одредбу материјалног права коју је требало да примени или ако такву одредбу није правилно применио.

г) Поступак по жалби

Члан 377.

Жалба се подноси суду који је изрекао првостепену пресуду у довољном броју примерака за суд и противну странку.

Члан 378.

Првостепени суд ће неблаговремену, непотпуну (члан 371. став 1) или недозвољену жалбу да одбаци решењем, без одлагања.

Жалба је неблаговремена ако је изјављена после истека законског рока за њено подношење.

Жалба је недозвољена ако је жалбу изјавило лице које није овлашћено за изјављивање жалбе, ако је жалбу изјавило лице које се одрекло или је повукло жалбу или ако лице које је изјавило жалбу нема правни интерес за изјављивање жалбе.

Члан 379.

У случају да је подносилац жалбе повукао жалбу, првостепени суд ће решењем да утврди да је жалба повучена.

Члан 380.

Примерак благовремене, потпуне и дозвољене жалбе првостепени суд ће да достави противној странци која може у року од 15 дана од дана достављања да поднесе том суду одговор на жалбу. У меничним и чековним парницама рок за одговор на жалбу је осам дана.

Примерак одговора на жалбу првостепени суд ће да достави подносиоцу жалбе.

Неблаговремено поднет одговор на жалбу другостепени суд неће да разматра.

Члан 381.

По пријему одговора на жалбу или по протеку рока за одговор на жалбу првостепени суд ће жалбу и одговор на жалбу, са списима предмета да достави другостепеном суду у року од осам дана.

Ако је у жалби истакнуто да су у првостепеном поступку повређене одредбе парничног поступка, првостепени суд може да пружи објашњење поводом навода из жалбе који се односе на те повреде.

Члан 382.

Кад списи по жалби стигну другостепеном суду, судија известилац припрема извештај већу ради разматрања предмета.

Другостепени суд може, по потреби, од првостепеног суда да прибави извештај о повредама одредаба поступка и да затражи да се ради утврђивања тих повреда спроведу провере.

Суд ће према потреби да провери истинитост навода подносиоца жалбе.

Члан 383. *)

Другостепени суд одлучује о жалби, по правилу, без расправе.

У случају да другостепени суд не држи расправу дужан је да одлучи најкасније у року од девет месеци од дана пријема списка првостепеног суда.

Ако веће другостепеног суда нађе да је ради правилног утврђења чињеничног стања потребно да се пред другостепеним судом понове већ изведени докази или докази чије је извођење одбио првостепени суд, може да закаже расправу пред другостепеним судом.

Другостепени суд ће да закаже расправу и одлучи о жалби и захтевима странака кад је у истој парници првостепена пресуда већ једанпут била укинута, а побијана пресуда се заснива на погрешно и непотпуном утврђеном чињеничном стању или су у поступку пред првостепеним судом учињене битне повреде одредаба парничног поступка, осим ако се побија пресуда на основу признања, пресуда због одрицања, пресуда због пропуштања, пресуда због изостанка, као и пресуда донета без одржавања главне расправе, односно ако се ради о пресуди у спору мале вредности.

Ако другостепени суд отвори расправу одредиће временски оквир за спровођење поступка.

Одредба става 4. овог члана примењује се и ако је у поновљеном поступку тужба преиначена повећањем постојећег захтева.

Непоступање судија у року прописаном у ставу 2. овог члана је основ за покретање дисциплинског поступка против председника већа коме је предмет додељен у рад у складу са одредбама Закона о судијама. *)

***) НАПОМЕНА ИНТЕРМЕХА: члан 113. став 2. Закона о судијама ("Сл. гласник РС", бр. 10/2023 од 9. фебруара 2023. године) којим је прописано: "... Даном конституисања Високог савета судства престају да важе члан 10. став 3. и члан 383. став 7. Закона о парничном поступку ..."**

Члан 384.

На расправу се позивају странке, односно њихови законски заступници или пуномоћници, као и они сведоци и вештаци за које суд одлучи да се саслушају.

Ако са расправе изостане једна или обе странке суд ће да одлучи о жалби и донесе одлуку узимајући у обзир пре свега наводе из жалбе и одговора на жалбу.

Расправа пред другостепеним судом почиње извештајем судије известиоца, који излаже стање ствари не дајући своје мишљење о основаности жалбе.

После извештаја судије известиоца, прочитаће се пресуда или део пресуде на који се односи жалба, а по потреби и записник о главној расправи пред првостепеним судом, а затим ће подносилац жалбе да образложи жалбу, а противна странка одговор на жалбу.

Странка може на расправи да износи чињенице и предлаже доказе из жалбе у смислу члана 372. овог закона.

Странка може да предложи да суд изведе и доказе чије је извођење одбио у првостепеном поступку.

Члан 385.

Ако у чл. 383. и 384. овог закона није другачије прописано, одредбе о главној расправи пред првостепеним судом (чл. 310. до 335), као и одредбе чл. 67, 70, 202, чл. 336. до 345, чл. 352. до 354, чл. 356. до 358. и члана 362. овог закона сходно се примењују и на расправу и поступак пред другостепеним судом.

Одредбе овог закона о одређивању прекида (члан 223) и застоја у поступку (члан 227) не примењују се у поступку пред другостепеним судом.

Члан 386

Другостепени суд испитује првостепену пресуду у оном делу у коме се побија жалбом, а ако се из жалбе не види у ком се делу пресуда побија, другостепени суд ће да закључи да се пресуда побија у делу у коме странка није успела у парници.

Другостепени суд испитује пресуду и у делу у коме се жалбом не побија ако је то прописано посебним законом.

Другостепени суд испитује првостепену пресуду у границама разлога наведених у жалби, пазећи по службеној дужности на битне повреде одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тач. 1) до 3), 5), 7), и 9), као и на правилну примену материјалног права.

На прекорачење тужбеног захтева другостепени суд пази само на захтев странке.

д) Одлуке другостепеног суда о жалби

Члан 387.

Другостепени суд може у седници већа или на основу одржане расправе да:

- 1) одбаци жалбу као неблагоприятну, непотпуну или као недозвољену;
- 2) одбије жалбу као неосновану и потврди првостепену пресуду;
- 3) укине пресуду и упути предмет првостепеном суду на поновно суђење;
- 4) укине првостепену пресуду и одбаци тужбу;
- 5) преиначи првостепену пресуду и одлучи о захтевима странака;
- 6) усвоји жалбу, укине пресуду и одлучи о захтевима странака.

Другостепени суд може да укине првостепену пресуду и само у погледу висине тужбеног захтева ако нађе да у погледу одлуке о основу тужбеног захтева не постоје разлози због којих се пресуда побија, као ни разлози на које пази по службеној дужности.

У случају да је првостепена пресуда већ једанпут била укинута, другостепени суд не може да укине пресуду и упути предмет првостепеном суду на поновно суђење.

Другостепени суд није везан предлогом из жалбе како треба да одлучи.

Члан 388.

Суд ће решењем да утврди да је првостепена пресуда без дејства и жалба повучена, ако су странке закључиле судско поравнање у току поступка по жалби.

Члан 389.

Неблаговремену, непотпуну или недозвољену жалбу одбациће другостепени суд решењем, ако то није учинио првостепени суд, без одлагања (члан 378).

Ако је жалба повучена у поступку пред другостепеним судом, суд ће решењем да утврди да је жалба повучена.

Члан 390.

Другостепени суд ће пресудом да одбије жалбу као неосновану и потврди првостепену пресуду, ако нађе да не постоје разлози због којих се пресуда побија, као ни разлози на које пази по службеној дужности.

Члан 391.

Другостепени суд ће решењем да укине првостепену пресуду, ако утврди да постоји битна повреда одредаба парничног поступка (члан 374) и вратиће предмет истом првостепеном суду или ће да га уступи надлежном првостепеном суду ради одржавања нове главне расправе. У овом решењу другостепени суд ће да одлучи и које се спроведене радње, захваћене битном повредом одредаба парничног поступка, укидају.

Ако су у поступку пред првостепеним судом учињене повреде одредаба из члана 374. став 2. тач. 2), 3), 5) и 10) овог закона, другостепени суд ће да укине првостепену пресуду и одбаци тужбу.

Ако је у поступку пред првостепеним судом учињена повреда одредаба из члана 374. став 2. тачка 9) овог закона другостепени суд ће, с обзиром на природу повреде, да укине првостепену пресуду и врати предмет надлежном првостепеном суду или ће да укине првостепену пресуду и одбаци тужбу.

Другостепени суд одлучује пресудом из члана 387. став 2. овог закона тако што жалбу одбија као неосновану и потврђује побијану пресуду у погледу одлуке о основу тужбеног захтева, а укида је у делу у коме је одлучено о висини тужбеног захтева и у том делу предмет враћа првостепеном суду на поновно суђење.

Члан 392.

Другостепени суд ће решењем да укине пресуду првостепеног суда и врати предмет том суду на поновно суђење ако сматра да због нових чињеница и нових доказа (члан 372) ради правилног утврђивања чињеничног стања треба да се одржи нова главна расправа пред првостепеним судом.

Другостепени суд ће решењем да укине првостепену пресуду и врати предмет првостепеном суду на поновно суђење и ако је због погрешне примене материјалног права чињенично стање било непотпуно утврђено, као и ако је то законом прописано.

Члан 393.

Ако је првостепеном пресудом прекорачен тужбени захтев тиме што је досуђено више од онога што је тражено, другостепени суд ће да укине првостепену пресуду у делу у коме је прекорачен тужбени захтев.

Ако је првостепеном пресудом прекорачен тужбени захтев тако што је одлучено о другоме, а не о ономе што је тужбом тражено, другостепени суд ће да укине првостепену пресуду и предмет врати на поновно суђење.

У случају из става 2. овог члана, не примењује се одредба члана 383. став 4. овог закона.

Члан 394.

Другостепени суд ће пресудом да преиначи првостепену пресуду ако:

- 1) је на основу расправе утврдио другачије чињенично стање него што је оно у првостепеној пресуди;
- 2) је првостепени суд погрешно оценио исправе или посредно изведене доказе, а одлука првостепеног суда је заснована искључиво на тим доказима;
- 3) је првостепени суд из чињеница које је утврдио извео неправилан закључак о постојању других чињеница на којима је заснована пресуда;
- 4) сматра да је чињенично стање у првостепеној пресуди правилно утврђено, али да је првостепени суд погрешно применио материјално право.

Члан 395.

Другостепени суд не може да преиначи пресуду на штету странке која се жалила, ако је само она изјавила жалбу.

Члан 396.

У образложењу пресуде, односно решења другостепени суд треба да оцени битне жалбене наводе и да наведе разлоге које је узео у обзир по службеној дужности.

Ако се пресудом жалба одбија, у образложењу пресуде суд неће детаљно да образлаже пресуду у случају да прихвата чињенично стање утврђено првостепеном пресудом, као и примену материјалног права.

Ако се првостепена пресуда укида због битних повреда одредаба парничног поступка, у образложењу треба да се наведу одредбе које су повређене, у чему се повреде састоје и уочене недостатке који су од утицаја за доношење правилне одлуке.

Ако се првостепена пресуда укида и предмет враћа првостепеном суду на поновно суђење због погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања, навешће се у чему се састоје недостаци и зашто су нове чињенице и докази важни и од утицаја за доношење правилне одлуке.

Ако се првостепена пресуда укида и предмет враћа првостепеном суду на поновно суђење, ако је због погрешне примене материјалног права чињенично стање непотпуно утврђено, другостепени суд ће да укаже зашто су нове чињенице и докази од утицаја за доношење правилне одлуке.

Члан 397.

Другостепени суд је дужан да врати списе првостепеном суду у року од 30 дана од дана доношења одлуке.

Члан 398.

Првостепени суд је дужан да року од 30 дана од дана пријема решења другостепеног суда одржи рочиште на којем ће да одреди временски оквир за нову главну расправу пред првостепеним судом.

Првостепени суд је дужан да изведе све парничне радње и да расправи сва спорна питања на која је указао другостепени суд у свом решењу.

На новој главној расправи странке могу да износе нове чињенице и предлажу нове доказе о истом захтеву, само ако учине вероватним да без своје кривице нису могли да их изнесу, односно предложе, односно ако подносилац жалбе није био странка или није имао положај странке (умешач) до укидања пресуде, осим ако законом није другачије прописано.

Странка нема право да на новој главној расправи преиначи тужбу, тако што ће да промени истоветност захтева или истакне други захтев уз постојећи, а који не произлази из истог чињеничног стања.

Ако пресуда буде укинута због тога што је пресуду донео ненадлежан суд, нова расправа пред првостепеним судом одржаће се по одредбама које важе за одржавање главне расправе у случају кад се промени веће (члан 331).

2. Жалба против решења

Члан 399.

Против решења првостепеног суда дозвољена је жалба, ако законом није другачије прописано.

Ако овај закон изричито одређује да посебна жалба није дозвољена, решење првостепеног суда може да се побија само у жалби против коначне одлуке.

Против решења о одређивању привремене мере дозвољена је посебна жалба, осим ако законом није другачије прописано.

Против решења другостепеног суда није дозвољена жалба, изузев против решења из члана 186, члана 188. став 1, члана 189, члана 243. став 1, члана 257. ст. 1. и 2, члана 267. ст. 1. до 3, члана 272, члана 333. став 1. и члана 334. став 1. овог закона.

У случају да је решење из става 4. овог члана донело веће апелационог суда о жалби против тог решења одлучује друго веће од троје судија тог суда.

Члан 400.

Благовремено поднета жалба задржава извршење решења, ако овим законом није другачије прописано.

Решење против кога није дозвољена посебна жалба може одмах да се изврши.

Члан 401.

Решавајући о жалби, другостепени суд може да:

- 1) одбаци жалбу као неблаговремену, непотпуну или недозвољену (члан 378. и члан 399. став 1);
- 2) одбије жалбу као неосновану и потврди решење првостепеног суда;
- 3) преиначи решење или га укине и по потреби предмет врати на поновни поступак.

Члан 402.

У поступку по жалби против решења сходно се примењују одредбе овог закона које се односе на жалбу против пресуде, осим одредбе члана 383. став 4. овог закона, уколико овим законом није другачије прописано.

ГЛАВА XXVIII

ВАНРЕДНИ ПРАВНИ ЛЕКОВИ

1. Ревизија

Члан 403.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, странке могу да изјаве ревизију у року од 30 дана од дана достављања пресуде.

Ревизија је увек дозвољена ако је:

- 1) то посебним законом прописано;
- 2) другостепени суд преиначио пресуду и одлучио о захтевима странака;
- 3) другостепени суд усвојио жалбу, укинуо пресуду и одлучио о захтевима странака.

Ревизија није дозвољена у имовинскоправним споровима ако вредност предмета спора побијеног дела не прелази динарску противвредност од 40.000 евра по средњем курсу Народне банке Србије на дан подношења тужбе.

Члан 404.

Ревизија је изузетно дозвољена због погрешне примене материјалног права и против другостепене пресуде која не би могла да се побија ревизијом, ако је по оцени Врховног касационог суда потребно да се размотре правна питања од општег интереса или правна питања у интересу равноправности

грађана, ради уједначавања судске праксе, као и ако је потребно ново тумачење права (посебна ревизија).

О дозвољености и основаности ревизије из става 1. овог члана одлучује Врховни касациони суд у већу од пет судија.

Члан 405.

О ревизији одлучује Врховни касациони суд.

Члан 406.

Поднета ревизија не задржава извршење правноснажне пресуде против које је изјављена.

Члан 407.

Ревизија може да се изјави због:

- 1) битне повреде одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2) овог закона;
- 2) битне повреде одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тач. 6), 8), 10) и 11) овог закона, под условом да су истицане у жалби, односно да су учињене у поступку пред другостепеним судом;
- 3) битне повреде одредаба парничног поступка из члана 374. став 1. овог закона која је учињена у поступку пред другостепеним судом;
- 4) погрешне примене материјалног права;
- 5) прекорачења тужбеног захтева само ако је та повреда учињена у поступку пред другостепеним судом.

Ревизија не може да се изјави због погрешно или непотпуно утврђеног чињеничног стања, осим у случају из члана 403. став 2. овог закона.

Члан 408.

Врховни касациони суд испитује побијану пресуду само у оном делу у коме се побија ревизијом и у границама разлога наведених у ревизији, пазећи по службеној дужности на битну повреду из члана 374. став 2. тачка 2) овог закона и на правилну примену материјалног права.

Члан 409.

Ревизија се подноси суду који је донео првостепену пресуду.

Члан 410.

Неблаговремену, непотпуну или недозвољену ревизију одбациће решењем првостепени суд, без одржавања рочишта.

Ревизија је недозвољена ако:

- 1) је ревизију изјавило лице које није овлашћено на подношење ревизије;
- 2) ревизија није изјављена преко пуномоћника адвоката, изузев када је странка адвокат;
- 3) је ревизију изјавило лице које је повукло ревизију;
- 4) лице које је изјавило ревизију нема правни интерес за подношење ревизије;
- 5) је ревизија изјављена против пресуде против које по закону не може да се поднесе (члан 403. ст. 1. и 3), осим из члана 404. овог закона.

Члан 411.

Примерак благовремене, потпуне и дозвољене ревизије првостепени суд доставиће противној странци у року од осам дана од дана пријема ревизије.

У року од 30 дана од дана достављања ревизије, противна странка може да поднесе суду одговор на ревизију.

По пријему одговора или по протеку рока за одговор, првостепени суд ће да достави ревизију и одговор на ревизију, са списима предмета, Врховном касационом суду преко другостепеног суда, у року од 15 дана.

Члан 412.

Врховни касациони суд одлучује о ревизији без расправе.

Члан 413.

Неблаговремену, непотпуну или недозвољену ревизију одбациће Врховни касациони суд решењем, ако то, у границама својих овлашћења (члан 410), није учинио првостепени суд.

Члан 414.

Врховни касациони суд ће пресудом да одбије ревизију као неосновану ако утврди да не постоје разлози због којих је ревизија изјављена, као ни разлози на које пази по службеној дужности.

Врховни касациони суд неће детаљно да образлаже пресуду којом се ревизија одбија као неоснована, ако закључи да то није потребно због тога што се у ревизији понављају жалбени разлози или кад се образлагањем пресуде којом се ревизија одбија не би постигло ново тумачење права нити допринело ујединаченом тумачењу права.

Члан 415.

Ако утврди да постоји битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. ст. 1. и 2. овог закона због које ревизија може да се изјави, Врховни касациони суд ће решењем да укине у целини или делимично пресуду другостепеног и првостепеног суда или само пресуду другостепеног суда и предмет врати на поновно суђење првостепеном или другостепеном суду, односно другом надлежном суду.

Ако је у поступку пред првостепеним или другостепеним судом учињена повреда из члана 374. став 2. тач. 2) и 10) овог закона, Врховни касациони суд ће да укине решењем донесене одлуке и одбаци тужбу.

Члан 416.

Ако Врховни касациони суд утврди да је материјално право погрешно примењено, пресудом ће да усвоји ревизију и преиначи побијану пресуду.

Ако Врховни касациони суд нађе да је због погрешне примене материјалног права чињенично стање непотпуно утврђено и да због тога нема услова за преиначење побијане пресуде, решењем ће да усвоји ревизију, укине у целини или делимично пресуду првостепеног и другостепеног суда или само пресуду другостепеног суда и предмет врати на поновно суђење истом или другом већу првостепеног, односно другостепеног суда.

Ако Врховни касациони суд нађе да је у случају из члана 403. став 2. овог закона чињенично стање погрешно или непотпуно утврђено, укинуће другостепену пресуду и вратиће предмет другостепеном суду на поновно одлучивање.

Члан 417.

Ако утврди да је другостепеном пресудом прекорачен тужбени захтев тиме што је досуђено више од онога што је тражено, Врховни касациони суд ће да укине другостепену пресуду у делу у коме је прекорачен тужбени захтев.

Ако је другостепеном пресудом прекорачен тужбени захтев тако што је одлучено о другоме, а не о ономе што је тужбом тражено, Врховни касациони суд ће да укине другостепену пресуду и предмет врати на поновно суђење.

Члан 418.

Одлука Врховног касационог суда доставља се првостепеном суду преко другостепеног суда.

Члан 419.

Ако у чл. 403. до 418. овог закона није другачије прописано, у поступку поводом ревизије сходно се примењују одредбе чл. 67, 70. и 355, члана 369. ст. 2. и 3, чл. 370, 371. и 376, члана 380. ст. 2. и 3, члана 381. став 2, члана 382. и чл. 395. до 398. овог закона.

Члан 420.

Странке могу да изјаве ревизију и против решења другостепеног суда којим је поступак правноснажно окончан.

Ревизија против решења из става 1. овог члана није дозвољена у споровима у којима не би била дозвољена ревизија против правноснажне пресуде.

Ревизија је увек дозвољена против решења другостепеног суда којим се изјављена жалба одбацује, односно којим се потврђује решење првостепеног суда о одбацивању жалбе изјављене против првостепене пресуде, у делу којим је одлучено о главној ствари.

Ревизија је увек дозвољена против решења другостепеног суда којим се потврђује решење првостепеног суда о одбацивању ревизије изјављене против правноснажне пресуде у споровима у којима би ревизија била дозвољена.

Ревизија је увек дозвољена против решења другостепеног суда којим се одбацује предлог за понављање поступка и решења другостепеног суда којим се потврђује решење првостепеног суда о одбацивању предлога за понављање поступка.

У поступку поводом ревизије против решења сходно се примењују одредбе овог закона о ревизији против пресуде.

2. Захтев за преиспитивање правноснажне пресуде

Члан 421.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену Републички јавни тужилац може да поднесе Врховном касационом суду захтев за преиспитивање правноснажне пресуде.

Захтев из става 1. овог члана може да се поднесе против правноснажне пресуде којом је повређен закон на штету јавног интереса.

Захтев из става 1. овог члана може да се поднесе у року од три месеца од дана правноснажности пресуде.

Другостепени суд, против чије пресуде је поднет захтев, дужан је да у року од 30 дана од дана подношења захтева достави списе предмета Врховном касационом суду.

Члан 422.

Захтев за преиспитивање правноснажне пресуде садржи означање судске пресуде чије се преиспитивање предлаже, као и разлоге и обим у коме се предлаже преиспитивање.

Ако је захтев за преиспитивање правноснажне пресуде непотпун, неразумљив, недозвољен, неблаговремен или ако захтев није поднело овлашћено лице, Врховни касациони суд ће да га одбаци решењем.

Ако Врховни касациони суд не одбаци захтев за преиспитивање правноснажне пресуде, доставиће га странкама из парничног поступка у коме је донета правноснажна пресуда против које је поднет захтев, које могу у року који суд одреди, да поднесу одговор на захтев за преиспитивање правноснажне пресуде.

Члан 423.

Врховни касациони суд одлучује о захтеву за преиспитивање правноснажне пресуде без расправе, а побијану одлуку испитује само у границама захтева.

Члан 424.

Врховни касациони суд може да одбије или усвоји захтев за преиспитивање правноснажне пресуде.

У случају да Врховни касациони суд усвоји захтев за преиспитивање правноснажне пресуде, поступиће у складу са чл. 415. до 417. овог закона, а ако захтев одбија, поступиће у складу са чланом 414. овог закона.

Члан 425.

Ако су против исте одлуке поднети и ревизија и захтев за преиспитивање правноснажне пресуде, Врховни касациони суд ће да одлучи о тим правним лековима једном одлуком.

3. Понављање поступка

Члан 426.

Поступак који је одлуком суда правноснажно окончан може да се по предлогу странке понови ако:

- 1) је суд био непрописно састављен или ако је судио судија који је по закону морао да буде искључен или је решењем суда био изузет или ако је у доношењу пресуде учествовао судија који није учествовао на главној расправи;
- 2) странци незаконитим поступањем, а нарочито пропуштањем достављања, није било омогућено да расправља пред судом;
- 3) је у поступку као тужилац или тужени учествовало лице које не може да буде странка у поступку или ако странку која је правно лице није заступало овлашћено лице или ако парнично неспособну странку није заступао законски заступник или ако законски заступник, односно пуномоћник странке није имао потребно овлашћење за вођење парнице или за поједине радње у поступку, осим ако вођење парнице, односно вршење појединих радњи у поступку није било накнадно одобрено;
- 4) се одлука суда заснива на лажном исказу сведока или вештака;
- 5) се одлука суда заснива на исправи која је фалсификована или у којој је оверен неистинит садржај;
- 6) је до одлуке суда дошло услед кривичног дела судије, односно судије поротника, законског заступника или пуномоћника странке, противне странке или трећег лица;

- 7) странка стекне могућност да употреби правноснажну одлуку суда која је раније међу истим странкама донета о истом захтеву;
- 8) се одлука суда заснива на другој одлуци суда или на одлуци неког другог органа, а та одлука буде правноснажно преиначена, укинута, односно поништена;
- 9) је накнадно пред надлежним органом на другачији начин правноснажно, односно коначно решено претходно питање (члан 12) на коме је судска одлука заснована;
- 10) странка сазна за нове чињенице или нађе или стекне могућност да употреби нове доказе на основу којих је за странку могла да буде донета повољнија одлука да су те чињенице или докази били употребљени у ранијем поступку;
- 11) странка стекне могућност да употреби одлуку Европског суда за људска права којом је утврђена повреда људског права, а то је могло да буде од утицаја на доношење повољније одлуке;
- 12) је Уставни суд, у поступку по уставној жалби, утврдио повреду или ускраћивање људског или мањинског права и слободе зајемчене Уставом у парничном поступку, а то је могло да буде од утицаја на доношење повољније одлуке.

Члан 427.

Из разлога наведених у члану 426. тач. 1) до 4) овог закона не може да се захтева понављање поступка, ако је тај разлог био без успеха изнет у ранијем поступку.

Због разлога наведених у члану 426. тач. 1) и 2) и тач. 7) до 9) овог закона, понављање поступка може да се дозволи само ако странка без своје кривице није могла те околности да изнесе пре него што је ранији поступак окончан правноснажном судском одлуком.

Члан 428.

Предлог за понављање поступка подноси се у року од 60 дана, и то:

- 1) у случају из члана 426. тач. 1) и 2) овог закона, од дана када је одлука достављена странци;
- 2) у случајевима из члана 426. тачка 3) овог закона, ако је у поступку као тужилац или тужени учествовало лице које не може да буде странка у поступку, од дана када је одлука достављена том лицу; ако странку која је правно лице није заступало овлашћено лице, или ако парнично неспособну странку није заступао законски заступник, од дана кад је одлука достављена странци, односно њеном законском заступнику, а ако законски заступник, односно пуномоћник странке није имао потребно овлашћење за вођење парнице или за поједине радње у поступку, од дана кад је странка сазнала за овај разлог;
- 3) у случајевима из члана 426. тач. 4) до 6) овог закона, од дана када је странка сазнала за правноснажну пресуду у кривичном поступку, а ако кривични поступак не може да се спроведе, онда од дана кад је сазнала за обуставу тог поступка или за околности због којих поступак не може да се покрене;
- 4) у случајевима из члана 426. тач. 7), 8), 11) и 12) овог закона, од дана када је странка могла да употреби правноснажну одлуку која је разлог за понављање поступка;
- 5) у случају из члана 426. тачка 9) овог закона, од дана када је одлука којом је надлежни орган правноснажно решио претходно питање на коме је одлука заснована достављена странци;
- 6) у случају из члана 426. тачка 10) овог закона, од дана када је странка могла да изнесе суду нове чињенице, односно нова доказна средства.

Ако би рок из става 1. овог члана почео да тече пре него што је одлука постала правноснажна, тај рок се рачуна од правноснажности одлуке, ако против ње није био изјављен правни лек, односно од достављања правноснажне одлуке суда изречене у последњем степену.

По протеку рока од пет година од дана када је одлука постала правноснажна, предлог за понављање поступка не може да се поднесе, осим ако се понављање тражи из разлога наведених у члану 426. тач. 11) и 12) овог закона.

Изузетно од става 3. овог члана, предлог за понављање поступка из разлога наведених у члану 426. став 1. тачка 2) овог закона не може да се поднесе по протеку рока од десет година од дана кад је одлука постала правноснажна.

Члан 429.

Предлог за понављање поступка подноси се суду који је донео одлуку у првом степену.

У предлогу морају да се наведу: законски основ по коме се тражи понављање, околности из којих произлази да је предлог поднет у законском року и докази којима се поткрепљују наводи предлагача.

Члан 430.

Неблаговремене (члан 428), непотпуне (члан 429. став 2) или недозвољене (члан 85. став 6. и члан 428) предлоге за понављање поступка одбациће решењем првостепени суд без одржавања рочишта.

Ако суд не одбаци предлог, доставиће примерак предлога противној странци по одредбама члана 141. овог закона, која има право да у року од 30 дана одговори на предлог. Када суду стигне одговор на предлог или када протекне рок за давање одговора, суд ће да одреди рочиште за расправљање о предлогу.

Члан 431.

Рочиште за расправљање о предлогу за понављање поступка одржава се пред првостепеним судом.

Ако буде потребе да се одржи више од једног рочишта из става 1. овог члана, суд ће да одреди временски оквир.

Члан 432.

По одржаном рочишту за расправљање о предлогу, првостепени суд доноси одлуку о предлогу, осим ако се разлог за понављање поступка односи искључиво на поступак пред судом вишег степена (члан 433).

Решењем којим се дозвољава понављање поступка укинуће се и одлука донета у ранијем поступку.

Првостепени суд ће да одреди главну расправу тек по правноснажности решења којим се дозвољава понављање поступка. На новој главној расправи странке могу да износе нове чињенице и да предлажу нове доказе, у складу са временским оквиром који суд одреди.

Члан 433.

Ако се разлог за понављање поступка односи искључиво на поступак пред судом вишег степена, првостепени суд ће да достави предмет суду вишег степена ради доношења одлуке.

О предлогу за понављање поступка суд вишег степена одлучује без расправе.

Ако суд вишег степена нађе да је оправдан предлог за понављање поступка и да није потребно да се држи нова главна расправа, укинуће одлуке донете у ранијем поступку и донеће нову одлуку о главној ствари.

Члан 433а

Понављање поступка пред Врховним касационим судом може се захтевати само из разлога наведених у члану 426. тач. 1), 6), 11) и 12) овог закона ако се разлог за понављање поступка односи искључиво на поступак пред Врховним касационим судом.

Предлог за понављање поступка подноси се преко првостепеног суда.

Ако не одбаци предлог (члан 430. став 1), првостепени суд ће га доставити противној странци на одговор.

Када суду стигне одговор на предлог или када протекне рок за давање одговора (члан 430. став 2), првостепени суд ће списе доставити Врховном касационом суду.

Ако Врховни касациони суд нађе да је предлог за понављање поступка основан, укинуће своју ранију одлуку и донети нову одлуку о главној ствари.

Нову одлуку о главној ствари Врховни касациони суд донеће без расправе.

4. Однос између предлога за понављање поступка и других ванредних правних лекова

Члан 434.

У случајевима у којима странка изјави ревизију и истовремено или после тога поднесе предлог за понављање поступка, суд ће решењем да одлучи који ће поступак да настави, а са којим ће да застане, узимајући у обзир све околности, а нарочито разлоге због којих су оба правна лека поднета и доказе које су странке предложиле.

У случајевима у којима странка поднесе предлог за понављање поступка и после тога изјави ревизију, суд ће по правилу да застане са поступком по ревизији до окончања поступка поводом предлога за понављање поступка, осим ако нађе да постоје озбиљни разлози да поступи другачије.

Одредбе ст. 1. и 2. овог члана сходно ће да се примењују и ако јавни тужилац подигне захтев за преиспитивање правноснажне пресуде, а странка пре, истовремено или после тога поднесе предлог за понављање поступка.

Члан 435.

Решење из члана 434. став 1. овог закона доноси првостепени суд ако предлог за понављање поступка стигне првостепеном суду пре него што је предмет поводом ревизије упућен Врховном касационом суду. Ако предлог за понављање поступка стигне пошто је предмет поводом ревизије упућен Врховном касационом суду, решење из члана 434. став 1. овог закона доноси Врховни касациони суд.

Решење из члана 434. став 2. овог закона доноси првостепени суд, осим ако је предмет, у време када ревизија стигне првостепеном суду, поводом предлога за понављање поступка упућен суду вишег степена ради доношења одлуке (члан 433. став 1), у ком случају решење доноси суд вишег степена.

Против решења суда из ст. 1. и 2. овог члана није дозвољена жалба.

Део трећи

ПОСЕБНИ ПОСТУПЦИ

Глава XXIX

ПОСТУПАК У ПАРНИЦАМА ИЗ РАДНИХ ОДНОСА

Члан 436.

Ако у одредбама ове главе није другачије прописано, у парницама из радних односа сходно се примењују остале одредбе овог закона.

Члан 437.

У парницама из радних односа поступак у првом степену суди судија појединац.

Члан 438.

У поступку у парницама из радних односа, а нарочито приликом одређивања рокова и рочишта, суд посебно води рачуна о потреби хитног решавања радних спорова.

Члан 439.

У току поступка суд може и по службеној дужности да одреди привремене мере у складу са законом који уређује извршење и обезбеђење, ради спречавања насилног поступања или ради отклањања ненадокнадиве штете.

Суд ће одлуку о одређивању привремене мере по предлогу странке да донесе у року до осам дана од дана подношења предлога.

Против решења о одређивању привремене мере није дозвољена посебна жалба.

Члан 440.

Суд ће у пресуди којом налаже извршење неке чинидбе да одреди рок од осам дана за њено извршење.

Ако тужени не дође на рочиште за главну расправу, а уредно је позван, суд ће да одржи рочиште и одлучи на основу утврђеног чињеничног стања.

О последици изостанка са рочишта за главну расправу из става 1. овог члана, суд ће да упозори туженог у позиву за рочиште.

Члан 441.

Ревизија је дозвољена у парницама о споровима о заснивању, постојању и престанку радног односа.

Глава XXX

ПОСТУПАК У ПАРНИЦАМА ПОВОДОМ КОЛЕКТИВНИХ УГОВОРА

Члан 442.

Ако у одредбама ове главе није другачије прописано, у парницама поводом колективних уговора сходно се примењују остале одредбе овог закона.

Члан 443.

У поступку у парницама поводом колективних уговора учесници у закључивању колективног уговора остварују заштиту права када настане спор о поједином спорном питању у поступку закључивања, односно измена и допуна закљученог колективног уговора, под условом да спор о спорном питању није решен мирним путем или путем арбитраже коју су образовали учесници колективног уговора у складу са одредбама посебног закона.

Члан 444.

У поступку у парницама поводом колективних уговора суд може да застане са поступком најдуже до 30 дана да би странке покушале да спор реше мирним путем.

Суд увек приликом одређивања рокова и рочишта у поступку у парницама поводом колективних уговора посебно води рачуна о потреби хитног решавања ових спорова.

Члан 445.

Пресудом у парницама поводом колективних уговора суд изриче како гласи одредба у колективном уговору којом се уређује спорно питање из колективног уговора. Изрека пресуде представља саставни део колективног уговора све док он важи.

Суд ће у пресуди којом налаже извршење неке чинидбе да одреди рок за њено извршење.

Пресуда из става 1. овог члана објављује се у "Службеном гласнику Републике Србије".

Члан 446.

Рок за изјављивање жалбе је осам дана.

Рок за доношење одлуке о жалби је 60 дана.

Члан 447.

У парницама поводом колективних уговора ревизија је дозвољена.

Глава XXXI

ПОСТУПАК У ПАРНИЦАМА ЗБОГ СМЕТАЊА ДРЖАВИНЕ

Члан 448.

Ако у одредбама ове главе није другачије прописано, у парницама због сметања државине сходно се примењују остале одредбе овог закона.

Члан 449.

Приликом одређивања рокова и рочишта по тужбама због сметања државине суд посебно води рачуна о потреби хитног решавања ових спорова.

У поступку у парницама због сметања државине не примењују се одредбе овог закона које се односе на одговор на тужбу и заказивање и одржавање припремног рочишта. У позиву за главну расправу навешће се, поред осталог, да ће суд, ако тужени изостане са рочишта за главну расправу, да донесе решење због изостанка.

Члан 450.

Расправљање о тужби због сметања државине ограничиће се само на расправљање и доказивање чињеница последњег стања државине и насталог сметања. Искључено је расправљање о праву на државину, о правном основу, савесности државине или о захтевима за накнаду штете.

Ако тужени не дође на рочиште за главну расправу, а уредно је позван, суд ће да донесе решење због изостанка, под условима из члана 351. овог закона.

Члан 451.

У току поступка суд може по службеној дужности и без саслушања противне странке да одреди привремене мере у складу са законом који уређује извршење и обезбеђење ради отклањања хитне опасности противправног оштећења или спречавања насиља или отклањања ненакнадиве штете.

Суд ће одлуку о одређивању привремене мере по предлогу странке да донесе у року до осам дана од дана подношења предлога.

Против решења о одређивању привремене мере није дозвољена посебна жалба.

Члан 452.

Суд ће у одлуци којом налаже странкама испуњење дужности да одреди рок за њено испуњење.

Рок за изјављивање жалбе против одлуке суда је осам дана.

Из оправданих разлога суд може да одлучи да жалба не задржава извршење решења.

У поступку по жалби против првостепене одлуке донете у парници због сметања државине сходно се примењују одредбе члана 383. став 4. и чл. 384. и 385. овог закона.

Против решења донетих у парницама због сметања државине ревизија није дозвољена.

Члан 453.

Тужилац губи право да у извршном поступку захтева извршење решења којим се туженом по тужби због сметања државине налаже извршење одређене радње, ако није захтевао извршење у року од 30 дана од протеча рока који је решењем одређен за извршење те радње.

Члан 454.

Понављање правноснажно окончаног поступка због сметања државине дозвољено је само из разлога прописаних у члану 426. тач. 1) до 3) овог закона у року од 30 дана од правноснажности решења о сметању државине.

Глава XXXII

ИЗДАВАЊЕ ПЛАТНОГ НАЛОГА

Члан 455.

Ако се тужбени захтев односи на доспело потраживање у новцу, а то се потраживање доказује веродостојном исправом приложеном тужби у изворнику или овереном препису, суд ће, под условом да је приложен и доказ о урученој опомени за плаћање доспелог потраживања, да изда налог туженом да испуни тужбени захтев (платни налог).

Као веродостојне исправе сматрају се нарочито:

- 1) јавне исправе;
- 2) приватне исправе на којима је потпис обвезника оверио орган надлежан за оверавање;
- 3) менице и чекови са протестом и повратним рачуном ако су они потребни за заснивање захтева;
- 4) изводи из оверених пословних књига;
- 5) фактуре;
- 6) исправе које по посебним прописима имају значај јавних исправа.

Платни налог издаће суд иако тужилац у тужби није предложио издавање платног налога, а испуњени су сви услови за издавање платног налога.

Ако на основу веродостојне исправе може да се тражи извршење у складу са законом којим се уређује извршење и обезбеђење, суд ће да изда платни налог само ако тужилац учини вероватним постојање правног интереса за издавање платног налога. Ако тужилац не учини вероватним постојање правног интереса за издавање платног налога, суд ће тужбу да одбаци.

Члан 456.

Ако се тужбени захтев односи на доспело потраживање у новцу које не прелази динарску противвредност 2.000 евра по средњем курсу Народне банке Србије на дан подношења тужбе, суд ће да изда платни налог против туженог иако уз тужбу нису приложене веродостојне исправе, а у тужби је изнет основ и износ дуговања и назначени су докази на основу којих може да се утврди истинитост тужбених навода.

Платни налог из става 1. овог члана може да се изда само против главног дужника.

Члан 457.

Платни налог се издаје без одржавања рочишта.

У платном налогу суд ће да изрекне да је тужени дужан у року од осам дана, а у меничним и чековним споровима у року од три дана, од дана достављања платног налога да испуни захтев тужбе заједно са трошковима које је суд одмерио или у истом року да изјави приговор против платног

налога. У платном налогу суд ће туженог да упозори да ће да одбаци неблаговремено поднет приговор.

Платни налог доставља се странкама.

Туженоме се уз платни налог доставља и примерак тужбе са прилозима.

Члан 458.

Ако суд не усвоји предлог за издавање платног налога, наставиће поступак по тужби у складу са одредбама овог закона које важе за општи парнични поступак.

Против решења суда којим се не усваја предлог за издавање платног налога није дозвољена жалба.

Члан 459.

Платни налог тужени може да побија само приговором. Ако се платни налог побија једино у погледу одлуке о трошковима, ова одлука може да се побија само жалбом против решења.

У делу у коме није побијан приговором, платни налог постаје правноснажан.

Члан 460.

Неблаговремене, непотпуне или недозвољене приговоре одбациће суд без одржавања рочишта.

Ако су приговори поднети благовремено, суд ће одмах да закаже рочиште за главну расправу.

Странке могу да износе нове чињенице и да предлажу нове доказе, а тужени може да истиче и нове приговоре у погледу побијаног дела платног налога најкасније до закључења првог рочишта за главну расправу.

У одлуци о главној ствари суд ће да одлучи да ли платни налог у целини или делимично остаје на снази или се укида.

Члан 461.

Ако тужени приговори да нису постојали законски основи за издавање платног налога (чл. 455. и 456) или да постоје сметње за даљи ток поступка, суд ће прво да одлучи о том приговору. Ако нађе да је такав приговор основан, укинуће решењем платни налог и по правноснажности решења отпочеће расправљање о главној ствари, ако таквом расправљању има места.

Ако суд не усвоји приговор из става 1. овог члана, прећи ће на расправљање о главној ствари, а решење суда унеће се у одлуку о главној ствари.

Ако поводом приговора недоследности суд нађе да је захтев тужбе доспео после издавања платног налога а пре закључења главне расправе, суд ће пресудом да укине платни налог и одлучи о тужбеном захтеву (члан 343. став 1).

Члан 462.

Суд може по службеној дужности да се огласи месно ненадлежним најкасније до издавања платног налога.

Тужени може да истакне приговор месне ненадлежности само у приговору против платног налога.

Члан 463.

Ако се суд после издавања платног налога огласи стварно ненадлежним, укинуће платни налог и по правноснажности решења о ненадлежности уступиће предмет надлежном суду.

Ако суд после издавања платног налога утврди да је месно ненадлежан, неће да укине платни налог, него ће по правноснажности решења којим се огласио ненадлежним да уступи предмет надлежном суду.

Члан 464.

Ако суд у случајевима прописаним овим законом донесе решење којим се одбацује тужба, укинуће и платни налог.

Члан 465.

Тужилац може да повуче тужбу без пристанка туженог само до подношења приговора. Ако се тужба повуче, суд ће решењем да укине платни налог.

Ако тужени до закључења главне расправе одустане од свих поднетих приговора, платни налог остаје на снази.

Члан 466.

У поступку за издавање платног налога пред привредним судовима исправа на основу које се издаје платни налог не мора да буде приложена у изворнику или у овереном препису.

Препис ове исправе може да овери овлашћени радник правног лица.

Глава XXXIII

ПОСТУПАК У СПОРОВИМА МАЛЕ ВРЕДНОСТИ

Члан 467.

Ако у одредбама ове главе није другачије прописано, у поступку о споровима мале вредности сходно се примењују остале одредбе овог закона.

Члан 468.

Спорови мале вредности, у смислу одредаба ове главе, јесу спорови у којима се тужбени захтев односи на потраживање у новцу које не прелази динарску противвредност 3.000 евра по средњем курсу Народне банке Србије на дан подношења тужбе.

Промена курса из става 1. овог члана након подношења тужбе не утиче на примену правила овог поступка.

Као спорови мале вредности сматрају се и спорови у којима се тужбени захтев не односи на потраживање у новцу, а тужилац је у тужби навео да пристаје да уместо испуњења одређеног захтева прими одређени новчани износ који не прелази износ из става 1. овог члана (члан 33. став 1).

Као спорови мале вредности сматрају се и спорови у којима предмет тужбеног захтева није новчани износ, а вредност предмета спора коју је тужилац у тужби навео не прелази износ из става 1. овог члана (члан 33. став 2).

Члан 469.

Не сматрају се споровима мале вредности, у смислу одредаба ове главе закона, спорови о непокретностима, спорови из радних односа и спорови због сметања државине.

Члан 470.

Поступак о споровима мале вредности спроводиће се и поводом приговора против платног налога, ако вредност оспореног дела платног налога не прелази динарску противвредност 3.000 евра по средњем курсу Народне банке Србије на дан подношења тужбе.

Члан 471.

Поступак о споровима мале вредности спроводи се пред нижим судовима првог степена, ако овим законом није другачије прописано.

Члан 472.

У поступку о споровима мале вредности не доставља се тужба туженом на одговор.

Уз позив за главну расправу туженом ће да се достави тужба.

У овим парницама не заказује се и не одржава се припремно рочиште.

Члан 473.

У позиву за главну расправу навешће се, поред осталог, да ће да се сматра да је тужилац повукао тужбу ако не дође на рочиште за главну расправу, да ће суд, ако тужени изостане са рочишта за главну расправу, да донесе пресуду због изостанка (члан 351). Суд ће да упозори странке да у овом поступку треба да све чињенице и доказе изнесу до закључења првог рочишта за главну расправу, да у жалби против пресуде не могу да се износе нове чињенице и предлажу нови докази, као и да одлука може да се побија само због битне повреде одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. овог закона и због погрешне примене материјалног права.

Члан 474.

У поступку о споровима мале вредности, записник о главној расправи, поред података из члана 116. став 1. овог закона, садржи:

- 1) изјаве странака које су од битног значаја, а нарочито оне којима се, у целости или делимично, признаје тужбени захтев, одриче од тужбеног захтева, преиначава или повлачи тужба, или одриче од жалбе;
- 2) битну садржину изведених доказа;
- 3) одлуке против којих је дозвољена жалба и које су објављене на главној расправи;
- 4) да ли су странке биле присутне објављивању пресуде и ако јесу, да су поучене под којим условима могу да изјаве жалбу.

Члан 475.

Ако тужилац не дође на рочиште за главну расправу, а уредно је позван, сматраће се да је повукао тужбу.

Ако тужени не дође на рочиште за главну расправу, а уредно је позван, суд ће да донесе пресуду због изостанка (члан 351).

Члан 476.

Ако тужилац преиначи тужбу тако да вредност предмета спора прелази динарску противвредност 3.000 евра по средњем курсу Народне банке Србије поступак ће да се доврши у складу са одредбама овог закона о општем парничном поступку.

Ако тужилац до закључења главне расправе која се води у складу са одредбама овог закона о општем парничном поступку смањи тужбени захтев тако да више не прелази динарску противвредност 3.000 евра по средњем курсу Народне банке Србије, даљи поступак спровешће се у складу са одредбама овог закона о поступку о споровима мале вредности.

Члан 477.

Пресуда у поступку о споровима мале вредности објављује се одмах по закључењу главне расправе.

Приликом објављивања пресуде суд ће укратко да је образложи и поучи странку о условима под којима може да изјави жалбу (члан 479).

Писано израђена пресуда у образложењу садржи утврђено чињенично стање, навођење доказа на основу којих је оно утврђено и прописе на којима је суд засновао пресуду.

Члан 478.

У поступку о споровима мале вредности дозвољена је посебна жалба само против решења којим се окончава поступак.

Остала решења против којих је по овом закону дозвољена посебна жалба могу се побијати само жалбом против одлуке којом се поступак окончава.

Решења из става 2. овог члана не достављају се странкама, већ се објављују на рочишту и уносе у писани састав одлуке.

Члан 479.

Пресуда или решење којим се окончава парница у поступку о споровима мале вредности може да се побија само због битне повреде одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. овог закона и због погрешне примене материјалног права.

Поводом жалбе у поступку о споровима мале вредности не примењују се одредбе члана 392. овог закона.

Против првостепене пресуде, односно решења из става 1. овог члана странке могу да изјаве жалбу у року од осам дана.

Рок за жалбу рачуна се од дана објављивања пресуде, односно решења, а ако је пресуда, односно решење достављено странци, рок се рачуна од дана достављања.

У поступку о споровима мале вредности, рок из члана 345. став 2, члана 356. став 1. и члана 380. став 1. овог закона је осам дана.

Против одлуке другостепеног суда није дозвољена ревизија.

Глава XXXIV

ПОСТУПАК У ПРИВРЕДНИМ СПОРОВИМА

Члан 480.

Одредбе ове главе примењују се у свим споровима у којима суде привредни судови у складу са законом којим се уређује стварна надлежност судова (привредни спор), ако за поједине спорове није прописана друга врста поступка.

Ако одредбама ове главе није другачије прописано, у поступку у привредним споровима сходно се примењују остале одредбе овог закона.

Члан 481.

За спорове ради утврђења постојања или непостојања уговора, ради извршења уговора, у споровима ради накнаде штете услед неизвршења уговора, поред опште месне надлежности, месно је надлежан суд места где је по споразуму странака, тужени дужан да изврши уговор.

За статусне спорове који настану поводом уписа у регистар, односно брисања из регистра, поред опште месно надлежног, месно је надлежан и суд према месту уписа у регистар.

За спорове који проистичу из уписа у регистар, односно брисања из регистра месно је надлежан суд према месту уписа у регистар.

Члан 482.

У првом степену суди судија појединац.

Кад суди у другом степену другостепено веће чине три судије.

Члан 483.

Парнична радња заступника може се опозвати само ако је у питању признање или одрицање од тужбеног захтева.

Члан 484.

У привредним споровима спорне чињенице се по правилу доказују исправама.

Члан 485.

Ревизија у привредним споровима није дозвољена ако вредност предмета спора побијаног дела правноснажне пресуде не прелази динарску противвредност од 100.000 евра по средњем курсу Народне банке Србије на дан подношења тужбе.

Члан 486.

У поступку у привредним споровима важе следећи рокови:

- 1) рок од 30 дана за подношење предлога за враћање у пређашње стање из члана 110. став 3. овог закона;
- 2) рок од осам дана за извршење чинидбе, а за чинидбе које се не састоје у новчаном давању суд може да одреди дужи рок.

Члан 487.

У поступку у привредним споровима, спорови мале вредности су спорови у којима се тужбени захтев односи на потраживање у новцу које не прелази динарску противвредности од 30.000 евра по средњем курсу Народне банке Србије на дан подношења тужбе.

Као спорови мале вредности сматрају се и спорови у којима се тужбени захтев не односи на потраживање у новцу, а тужилац је у тужби навео да пристаје да уместо испуњења одређеног захтева прими одређени новчани износ који не прелази износ из става 1. овог члана (члан 33. став 1).

Као спорови мале вредности сматрају се и спорови у којима предмет тужбеног захтева није новчани износ, а вредност предмета спора коју је тужилац у тужби навео, не прелази износ из става 1. овог члана (члан 33. став 2).

У поступку о споровима мале вредности у привредним споровима тужба се не доставља туженом на одговор.

Глава XXXV

ПОСТУПАК У ПОТРОШАЧКИМ СПОРОВИМА

Члан 488.

У поступцима у споровима који произлазе из уговорног односа потрошача и трговца (потрошачки спорови) сходно се примењују остале одредбе овог закона, ако у одредбама ове главе или посебним законом није другачије прописано.

Изузетно од става 1. овог члана, одредбе ове главе неће да се примењују на спорове који настану услед смрти, телесне повреде или нарушавања здравља, пружања здравствених или правних услуга и преноса права на непокретностима.

Ако се због сложености предмета поступка, или предложених доказа, потрошачки спор не може расправити у складу са одредбама ове главе, суд ће да донесе решење да се поступак настави по правилима општег парничног поступка.

Против решења из става 3. овог члана није дозвољена жалба.

Члан 489.

У поступку о потрошачким споровима тужба се не доставља на одговор.

Уз позив за главну расправу туженом ће да се достави тужба.

У поступку о потрошачким споровима не заказује се и не одржава припремно рочиште.

Рочиште за главну расправу заказује се и одржава најкасније у року од 30 дана од дана пријема тужбе у суд.

Члан 490.

У позиву за главну расправу навешће се, поред осталог, да ће да се сматра да је тужилац повукао тужбу ако не дође на рочиште за главну расправу, да ће суд, ако тужени изостане са рочишта за главну расправу, да одржи рочиште и донесе пресуду на основу утврђеног чињеничног стања. Суд ће да упозори странке да у овом поступку треба да све чињенице и доказе изнесу до закључења првог рочишта за главну расправу, да у жалби против пресуде не могу да износе нове чињенице и предлажу нове доказе, као и да одлука може да се побија само због битне повреде одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. овог закона и због погрешне примене материјалног права.

Члан 491.

Ако тужилац не дође на рочиште за главну расправу, а уредно је позван, сматраће се да је повукао тужбу.

Ако тужени не дође на рочиште за главну расправу, а уредно је позван, суд ће да одржи рочиште и одлучи на основу утврђеног чињеничног стања.

Члан 492.

Пресуда у потрошачким споровима објављује се одмах по закључењу главне расправе. Приликом објављивања пресуде суд ће укратко да је образложи и поучи странку о условима под којима може да изјави жалбу (члан 493).

Писано израђена пресуда у образложењу садржи утврђено чињенично стање, навођење доказа на основу којих је оно утврђено и прописе на којима је суд засновао пресуду.

У поступку о потрошачким споровима дозвољена је посебна жалба само против решења којим се окончава поступак.

Остала решења против којих је по овом закону дозвољена посебна жалба могу да се побијају само жалбом против одлуке којом се поступак окончава.

Решења из става 4. овог члана не достављају се странкама, већ се објављују на рочишту и уносе у писани састав одлуке.

Члан 493.

Пресуда или решење којим се окончава парница у поступку о потрошачким споровима може да се побија само због битне повреде одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. овог закона и због погрешне примене материјалног права.

Против првостепене пресуде, односно решења из става 1. овог члана странке могу да изјаве жалбу у року од осам дана.

Рок за жалбу рачуна се од дана објављивања пресуде, односно решења, а ако је пресуда, односно решење достављено странци, рок се рачуна од дана достављања.

У поступку о потрошачким споровима рок из члана 345. став 2. и члана 356. став 1. овог закона је осам дана.

Глава XXXVI

ПОСТУПАК ЗА ЗАШТИТУ КОЛЕКТИВНИХ ПРАВА И ИНТЕРЕСА ГРАЂАНА

Члан 494.

ПРЕСТАЈЕ ДА ВАЖИ - са 49/2013 - Одлуком Уставног суда

Члан 495.

ПРЕСТАЈЕ ДА ВАЖИ - са 49/2013 - Одлуком Уставног суда

Члан 496.

ПРЕСТАЈЕ ДА ВАЖИ - са 49/2013 - Одлуком Уставног суда

Члан 497.

ПРЕСТАЈЕ ДА ВАЖИ - са 49/2013 - Одлуком Уставног суда

Члан 498.

ПРЕСТАЈЕ ДА ВАЖИ - са 49/2013 - Одлуком Уставног суда

Члан 499.

ПРЕСТАЈЕ ДА ВАЖИ - са 49/2013 - Одлуком Уставног суда

Члан 500.

ПРЕСТАЈЕ ДА ВАЖИ - са 49/2013 - Одлуком Уставног суда

Члан 501.

ПРЕСТАЈЕ ДА ВАЖИ - са 49/2013 - Одлуком Уставног суда

Члан 502.

ПРЕСТАЈЕ ДА ВАЖИ - са 49/2013 - Одлуком Уставног суда

Члан 503.

ПРЕСТАЈЕ ДА ВАЖИ - са 49/2013 - Одлуком Уставног суда

Члан 504.

ПРЕСТАЈЕ ДА ВАЖИ - са 49/2013 - Одлуком Уставног суда

Члан 505.

ПРЕСТАЈЕ ДА ВАЖИ - са 49/2013 - Одлуком Уставног суда

Део четврти

ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 506.

Поступци започети пре ступања на снагу овог закона спровешће се по одредбама Закона о парничном поступку ("Службени гласник РС", бр. 125/04 и 111/09).

Ако је у поступцима из става 1. овог члана после ступања на снагу овог закона пресуда, односно решење којим се окончава поступак укинато и враћено на поновно суђење, поновни поступак спровешће се по одредбама овог закона.

Члан 507.

Даном ступања на снагу овог закона престаје да важи Закон о парничном поступку ("Службени гласник РС", бр. 125/04 и 111/09).

Даном ступања на снагу овог закона престаје да важи члан 203. Породичног закона ("Службени гласник РС", број 18/05).

Члан 508.

Овај закон ступа на снагу 1. фебруара 2012. године.

СЛЕДЕ ОДРЕДБЕ ИЗМЕНЕ 55/2014 КОЈЕ НИСУ ИНТЕГРИСАНЕ У ТЕКСТ:

"Члан 23.

Поступак који је започет по Закону о парничном поступку ("Службени гласник РС", бр. 72/11, 49/13 - УС и 74/13 - УС), а није окончан пре ступања на снагу овог закона спровешће се по одредбама овог закона.

Првостепени поступци започети пред основним судовима у којима вредност предмета спора омогућује изјављивање ревизије према одредбама овог закона, окончаће се пред тим судовима.

Ревизија је дозвољена у свим поступцима у којима вредност предмета спора побијеног дела прелази динарску противвредност од 40.000 евра, односно 100.000 евра у привредним споровима, по средњем курсу Народне банке Србије на дан подношења тужбе, а који нису правноснажно решени до дана ступања на снагу овог закона.

Члан 24.

Овај закон ступа на снагу **осмог дана** од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Србије".